

5768

B. J. D 263

FL. MALLII THEODORI
D E
M E T R I S
L I B E R

E vetustis Thesauri Guelpherbytani membranis
antea protulerat,
nunc ad fidem Codd. Parisiensium castigavit, obser-
vationibus illustravit,
praeterque

SCRIPTORVM ALIQVOT
VETERVM APOSPASMATIA
CORNELII NEPOTIS FRAGMENTA
GVELPHERBYTANA

cum Defensionibus suis

adiecit

IACOBVS FRIDERICVS HEVSINGER

LVGDVNI BATAVORVM,
Apuđ HENRICVM MOSTERT,
M D C C L X V I.

TABLE 1. THE UNITED STATES

1910-1911

1912-1913

1913-1914

1914-1915

1915-1916

1916-1917

1917-1918

1918-1919

1919-1920

1920-1921

1921-1922

1922-1923

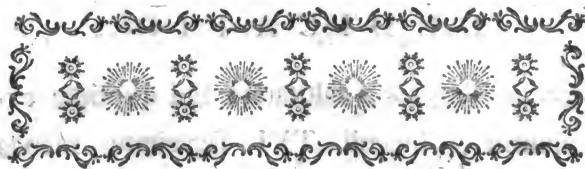
1923-1924

1924-1925

1925-1926

1926-1927

1927-1928

DAVIDI RVHNKENIO

VIRO CELEBERRIMO

S. P. D.

IACOBVS FRIDERICVS HEVSINGER

quem ante hos decem annos e scripto codice publicaueram Mallii Theodori *de Metris* libellum, TE potissimum auctore comtior nunc prodit atque exornatior. TV enim, ut ad hunc edendum denuo re magis, quam verbis, me hortareris, illa, qua mirifice polles, quamque praestantissimi quum Latii veteris, tum

DEDICATIO

Graeciae scriptores salutarem sibi quotidie experiuntur , ingenii TVI sagacitate menda quaedam insignia , scriptori nostro a librariis illata , feliciter sustulisti , observationumque TVARVM ultro mihi copiam fecisti. Praeterea Mallium cum scriptis exemplaribus bibliothecae regiae Parisiensis conferendum curasti , diuersasque scripturas a V. C. SAMVELE MVSGRAVIO , amico TVO & doctrinae TVAE & humanitatis aemulo , e duobus codicibus diligentissime excerptas liberaliter mecum communicauisti. Hae quem ad modum emendando Mallio plurimum profuerunt , ita in iis locis , ubi Guelpherbytanus codex plurium verborum , aliquoties plurium versuum , omissione deprauatus videbatur , adeo parum opis attulerunt , ut appareat , jam fontes illos , e quibus Guelpherbytanus & Parisienses libri fluxerunt , fuisse corruptos.

Ego

DEDICATIO

Ego tamen agnosco & prae me fero, non minores gratias, quam si omnia, quae Mallio barbarorum manibus inflicta sunt, vulnera Parisiensium codicum fomentis perfanata essent, utrique VESTRVM me debere: TIBI, quod gratia amicissimi viri abusus es ad juuanda atque excitanda studia hominis nullo beneficio VOBIS cogniti; MVSGRAVIO autem, quod TVIS precibus adduci se passus est, ut pretiosissimi temporis, quod in Galliae museis exigebat, horas aliquot propriis operibus, quae in maxima doctorum virorum expectatione parat, subtractas ornando Mallii libello impertiretur. Tam insignia vero quum debeat VOBIS ornamenta Theodorus, longe maiora tamen debiturus fuisset, nisi ad irritum cecidisset spes nostra, quam de aliis Mallianae doctrinae monumentis e Galliae bibliothecis reducendis ex eo conceperamus,

* 3

quod

D E D I C A T I O

quod non Claucrius solum ad Claudianum *de Conf. Mallii init.* scribit, se Mallii quaedam opuscula in Cuiacii bibliotheca vidisse, sed etiam Salmasius *in praefatione ad Ampelium* testatur, huius auctoris librum *de rerum natura, causisque naturalibus, de astris, aliisque eiusmodi argumentis* in bibliothecis superesse, quodque Io. Alb. Fabricius *in bibliotheca Latina* adnotauit, huius operis editionem Phil. Jac. Maussacum meditatum esse. Sed postquam elegantissimo MVSGRAVIO TVO, bibliothecas Galliae perlustranti, opera Theodori Mallii, quae quidem edita nondum sint, nusquam comparuerunt; nobis haud ultra laborandum, atque hanc de Mallio bene merendi partem relinquendam putamus aliis, quibus fortasse Italia aut Britannia ultro oblatura est, quod nobis Gallia negauit. Nec incredibile est, Heidelbergae a Salmasio tractatum esse

Mal-

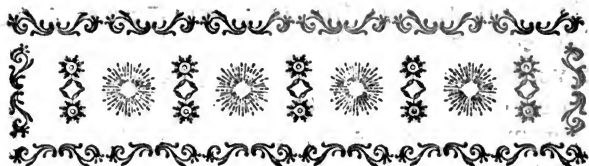
DEDICATIO

Mallii *de rerum natura* librum, quem nunc forsan ex forulis Vaticanae repetere poterunt, quibus thesauros illos adire concessum est. Etiam TVAE litterae, RVHNKENI candidissime, illae, quibus in memoriam mihi redigisti librum *de rerum natura*, quem Oxonii vidit, ex eoque Suetonii fragmentum protulit Iacobus Gronovius, mouerunt me, ut aliquantulum suspicari coeperim, an illud scriptum ad Mallium Theodorum pertineat. Sed haec illi arbitri judicabunt, quibus in re praesenti deliberare contigerit. Mihi abunde sufficiet, si praesidia, quorum mihi copia fuit, maximeque si TVA beneficia ad expoliendum Mallii, qui in manibus est, libellum fatis diligenter adhibuisse videbor. Vale, VIR praestantissime, atque, ut operibus excellentissimis rem litterariam idemtidem auges, ita hac etiam propria TVA gloria quam diutissime frue-

DEDICATIO

fruere, ut omnium gentium, qui priscam eruditionem scriptis illustrent, homines litterati, TVIS consiliis, TVIS opibus, ingenioque TVO rem suam munifice adiutam esse profiteantur. Scribebam Guelpherbyti a. d. XIII. calendas Septembres, anno ciciocclxy,

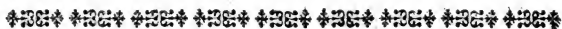
F L A-

FLAVIVS MALLIVS THEODORVS

D E

M E T R I S.

P R A E F A T I O.

Dubitare neminem arbitror, Theudori fili,
quin

FLAUVVS MALLIVS
THEODORVS] In
MS. Guelpherbytno haec
ita leguntur: *INCIPIT*
MALLI THEODORI; De
metris dubitare neminem cet.
Post finitum librum haec ad-

data sunt: *FINIT LIB*
MALLI THEODORI;

DE METRIS; DO GRA-
TIAS AMEN. Falluntur
autem, si qui cum Prisciano
l. VII. p. 735. contractam
formam genitiuorum *Malli*,
Tulli, *Horati*, ac similium
poëtis relinquendam esse cen-
sent. Vide Bentleium ad
Terent. Andr. II. 1. 20.

Theudori] Haec est co-
dicis Guelph. scriptura, cu-
ius extrema vocalis, antea
non satis accurate a me in-
specta, fefellerat. Nec mi-
rum videri debet, viri no-
men in possessiui formam
deflexum esse. Fiebat hoc
saepè in cognominibus, quae
ad posteros propagabantur.
Noti sunt *Albini*, *Flaminini*,
Mamercini, *Messalini*, alii,
quorum partem enumerat Si-
gon. de nomin. Rom. p. 1442.
seq. Graecum vero cogno-
men *Θεόδωρος* Graeci adiecti-
ui terminatione augendum
erat, ut esset *Θεόδωρος*. Rem
similem animaduertere mihi

A

vi.

2. FL. MALLIVS THEODORVS

quin ratio metrica suauitatis causa reperta sit. Videlicet ut ea, quae excellentibus sententiis ac verbis dicerentur, carminis etiam certa modulatio dulciora auribus redderet. Ex quo id effectum est, ut innumerabilis quaedam metrorum multitudo ab his introduceretur, qui in poë-

videor in Cassiodoriorum nomine, de quo egit illustri Maffei praef. ad Cassiodori complexiones in Epp. & Act. Apot. p. XXXXV. Malui igitur antiquissimae membranae auctoritatem sequi, quam ex apographo Geuartii, unde initium Malliani libri descriptit Rubenius in vita nostri, & ex MS. Parisiensi Theodori substituere. Propterea autem unius tantum codicis Parisi. testimonio in recensendis primis huius opusculi capitibus uti mihi licet, quod alter, qui prior est duorum regionum, ea parte truncatus est.

Theodori] Doribus propria forma est. Antipater Anthol. ined. τὸς Θεωδωρίο Τελειύσιος. Plurcula huius formae nomina collegit accuratissimae doctrinae vir, Gisbertus Koenius ad Corinth. de Dialect. p. 76. A Doribus haec ratio venit in consuetudinem Latinorum, poetarum imprimis, apud quos occurrunt Theodotus, Theodasius, Theodulus, ut in Anthol. Lat. II. 117. p. 249. ubi vide Editorem. RUMKEN.

Quin ratio metrica] MS. Guelph. qui Inratione metrica, sed tertia littera vocalae qui lineola confoditur, & supra In litterae od leguntur. Hinc corrupta Geuartiani libri scriptura orta est: quod in oratione metrica. Paris. quin ratione metrica. Et vestigia codicum suadere, & postulare sententia videtur, ut emendemus: quin ratio metrica. Librarius, quum facili errore qui in ratio legisset, praepositioni casum suum accommodandum esse opinatus est, eoque scripsit qui in ratione. Si quis ad ductum Geuartianae scripturae quin oratio metrica reponeret, inuito Theodoro id fieri arbitraret. Io. Frid. Grunerus, eruditissimus vir mihiq; amicissimus, facit mecum: ita tamen, ut suspicetur, primitus scriptum fuisse quin ratio omnis metrica.

Videlicet] Hoc vocabulum male omisit codex Geuartii.

2 Multitudo ab his] Semper in codicibus Theodori legi-

poëtica scribendi facultate, & ingenio, & studio, & doctrina principes exteterunt: quod, quid in poëmate quasi mollius ac blandius, quid asperius ac durius esset, suas ipsi aures consulebant, hisque ita obtemperabant, ut in conformandis suis carminibus artem cum delectatione coniungerent. Qui si solum syllabarum naturam ac modum temporum sibi consuetudinem putassent, obsoleta permulta atque absurda

legitur *his* pro *iis*: quod inde factum est, quia pronomen *iis* *obsolete* veteribus erat, ideoque una syllaba proferebatur, sæpe etiam scribebatur *is*. Itaque non hic solum *ab iis*, sed etiam n. 4. *ab iis metris*, & aliis locis similiter, restituendum esse existimo.

Introduceretur] Codex Paris. *introducerentur*. Non male. Sallust. Catil. c. 43. *Cetera multitudo coniurationis suum quisque negotium exsequerentur*. Apulei. Florid. p. 358. Elménh. *Tanta multitudo ad audiendum convenistis, ut potius gratulari Carthagini debeam*, cet. Adde Vechneri hellenolex. l. I. part. II. c. 15. extr. cum adnot. patru mei.

Exteterunt] Sic MSS. Et sæpe Guelph. codex, quod solent antiquissimi quique libri, vocales simplicium in verbis compositis servat.

Quod, quid in poëmate] Ita legitur in utroque MS. Corrector vero in Guelph. & hic *quod quid* mutavit in *quidquid*, & paullo post scripsit *quidquid asperius*.

Ac durius esset] MSS. Guelph. & Paris. *esse*.

In conformandis suis] MS. Guelph. sollemnī librariorum errore *conformandis*. Pronomen *suis* Paris. temere omisit.

Delectatione] Corrupte MS. Guelph. quarto casu *dilectationem*. Mox n. 4. & Guelph. & Paris. *dilectamentum*.

3 Obsoleta] MSS. *absoluta*.

Absurda peperissent] Quum in codice Guelph. inepte legeretur *perissent*, Klotzcius V. C. in actis eruditorum Lips. anni MDCCCLVIII. p. 40. atque in miscellaneis criticis cap. 7. coniecit, emendandum esse *fecissent* aut *peperissent*. Tulit *fructum*

da peperissent. 4 Et cum prudentissimi quique audientis delectamentum metricae artis esse originem ac fontem viderint, aurium voluntatem ab his metris, quae ipsi conderent, deuellendam non existimarent, quorum apud omnes hujusce

ueroxias vir doctissimus, quod peperissent inuentum est in membranis Paris.

4 *Et cum prudentissimi*] Pro & legendum videtur at siue *Jed.* Inuenerat fortasse librarius in antiquiore libro *set*, quod errori occasionem facile praebere potuit. Quum in Guelph. esset *prudentissime*, reposui *prudentissimi*. In re tam leui, tam perspicua, vix opus est addere, ita legi in Paris. codice.

Ac fontem viderint] Mallim viderent.

Aurium voluntatem] Grunerus & Klotzius VV. CC. *aurium voluptatem* rescribendum esse, existimant. Eadem suspicio, quum primum ista legerem, mihi quoque subnascebatur. Et recordabar verborum Ciceronis orator. c. 18. *Naturam ducem ad aurium voluptatem sequatur industria.* Postea priore coniectura repudiata, vocabuli *voluntatem* suavis esse metaphora, Malliusque dicere mihi videbatur, ab inuentoribus metrorum, quasi nouarum legum conditoribus, aures consultas esse, hasque eos,

veluti centuriam vel tribum, quae in hac rogatione deberet esse praerogatiua, rogandas putasse, *vellent, juberent.* Eadem figura noster paullo ante dixerat *suas ipsi aures consulebant.* Alioqui *voluntas* etiam dicitur eius, qui fauet rei eaque delectatur: ideoque ipsam *voluptatis* significationem complectitur. Cic. eodem, quem dixi, libro cap. 8. *omnes enim, qui probari volunt, voluntatem eorum, qui audiunt, intuentur, ad eamque, & ad eorum arbitrium & nutum totos se fingunt, & adcommo-
dant.* Scriptor antiquus de metris, cujus fragmentum in descriptione codicis Mall. Guelph. dabo: *Metrorum carmina pro voluntate & pro delectatione aurium instituta sunt, ut quidquid dulce sonaret, mulceret auditum.*

Deuellendam non existimarent] Vel inuitis libris existimarunt legendum esse, arbitror.

Apud omnes hujusce artis] Post haec verba Paris. addit *studiosos*: in quo tamen correctoris fraudem odorari mihi

huiusce artis excellit auctoritas. Si qua autem apud poëtas lyricos aut tragicos quispiam reperit, in quibus certa pedum conlatione neglecta, sola temporum ratio considerata sit, meminerit, ea, sicut apud doctissimos quosque scriptum inuenimus, non metra, sed rhythmos, appellari oportere. Scribimus igitur ita de metris, ut ab his rhythmum procul remoueamus; atque in his omnino nullum sit, in quo non pedum defixa ratio cum dulcedine adsociata atque permixta sit. Ac primum quidem nobis ipsa metrorum genera conlocanda sunt, tunc de eorum partibus differendum. Quoniam sermo progredi ad explanandam metrorum

hi videor, qui non perspiceret, quam eleganter vocabulum *artis* ad *auctoritas* referatur.

5 *Certa pedum conlatione*] Scripsisse Theodorum conlocatione, praeclare monuit humanissimus Ruhnkenius.

Sed rhythmos] MS. Guelph. *rithmos*, Paris. *arithmos*: atque ita paullo post hic *arithmos*, ille *rithmum*, pro *rhythmum*, dederunt.

Appellari oportere] Ita reposui libro Paris. obsecutus, quum in Guelph. esset *appellare*.

6 *Atque in his*] MS. Guelph. & hic, & cap. IIII. n. II. & cap. VIII. n. I. dedit *adque*, more antiqui temporis. Vid. Jul. Caes.

Scaliger de causis ling. Lat. lib. I. cap. 22. Idem librarius cap. II. n. 4. *quod pro quot*, & cap. VII. n. 7. *ad pro at* scripserat. Talia saepe in Pisanis marmoribus, in antiquissimis codicibus Virgillii, aliisque monumentis vetustis occurrunt.

Omnino nullum sit] Incepte Guelph. *omnino nullus sit*.

Ac primum quidem] Paris. *Ac primo quidem*.

7 *Quoniam sermo progredi*] Haec in libris sine interpunctione cum antecedentibus copulantur. In MS. Guelph. super primam syllabam verbi *progredi* particula *non*, & super extremam *tur* adscriptum erat, ut esset *non progred-*

rum disciplinam atque legem non poterit, nisi eorum primordia, id est, syllabae ac pedum rationem aperiamus.

CAPVT I.

DE SYLLABA.

Est igitur syllaba litterarum inter se congregatarum apta complexio. Usu autem inueneratum est, ut etiam nulla litterarum congregatione facta, solas per se eas, quae vocales nominantur, syllabas esse dicamus. Syllabis vero conficiuntur pedes, quae prima quasi metra

greditur. Animaduertit nimirum corrector, sententiam horum verborum, ut scripta erant, vehementer laborare, ideoque de emendatione cogitauit. Nihil tamen profecisse videtur. Crediderim, periodi mutilatae sententiam claudicantem hoc, aut simili, modo fulciendam esse; *Quoniam vero sermo progredi ad explanandam metrorum disciplinam atque legem non poterit, nisi eorum primordia, id est, syllabae ac pedum rationem, aperiamus,* nunc dicamus de syllaba. Facile potuerunt verba extrema de syllaba ab incauto librario omitti, quia eadem ad argumentum primi capitis indi-

candum, proxime repetuntur. Hoc ulcus postea, ut fit, imperitia medentium latius serpsit.

Id est syllabae] Hoc est a codice Paris. Quum in Guelph. legerem *syllabam*, suspicabar, *syllabarum* antea scriptum fuisse.

CAPVT I] Caput appellatio & numeri a nobis addita sunt, sed inscriptiones sunt a MSS.

Nulla litterarum Congr.] MS. Guelph. *nullam litterarum congregatione factam*, sed antiquus corrector supra *litterarum* adscripsit *inter se*, & ultimam litteram vocabuli *factam* obelo confodit.

tra appellare possumus. ³ Syllaba pes & mensura constat, quae Graece metron dicitur. Sunt autem syllabae partim longae, partim breues, partim communes. ⁴ *A* producta longam syllabam facit, ut *ales*: *a* correpta brevis est, ut *amor*. ⁵ *E* productum longam syllabam facit, ut *emi*: *e* correptum breuem, ut *emo*. ⁶ *I* productum longum est, ut *Ilium*: *i* correptum brevis est, ut *iter*. ⁷ *O* productum est, ut *omen*: *o* correptum est, ut *origo*. ⁸ *V* productum est, ut *unus*: *u* correptum, ut *utinam*. ⁹ Ut autem solae per se vocales productae longas, correptae breues syllabas faciunt: ita etiam cum his iunctae consonantes aut longas aut bre-

³ *Syllabapēs*] In codice Guelph. manus antiqua *pes* male mutauit in *pede*. Fefellit correctorem vox *syllaba* casu sexto accipienda.

Partim longae] MS. Guelph. *partem longae, partem brevis, partem communis*.

⁵ *E productum*] Corrector codicis Guelph. emendauit *E producta*, & in sequentibus similiter, *e correpta* — *I producta* — *i correpta* — *O producta* — *o correpta*. Et parum abest, quin affirmem, haec omnia Mallium feminina terminatione extulisse.

⁷ *O productum est*] MS. Paris. *O productum longum est*, ac deinceps: *o correptum brevis* — *V productum lon-*

gum est — *u correptum breuem*. Sed verisimile est, haec a corruptore accessisse. Et videant acutiores, an eadem interpolandi libido pluribus locis nocuerit, Malliusque etiam in praecedentibus scripserit: *a correpta est, ut amor*. — *I producta est, ut Ilium: i correpta est, ut iter*.

⁹ *Longas, correptae breues*] Ita nunc e MS. Paris. emendauimus, quum in Guelph. perperam scriptum esset *lunga si correptae breues*.

Iunctae consonantes] In epte Guelph. codicis corrector his interponit *ant*, idemque in proximis post verba *ant breues syllabas* haud minus imperite faciunt inculcat.

breues syllabas secundum legem atque usum pronuntiationis informant. ¹⁰ Junguntur vero inter se binae vocales, quas Graeci diphthongon vocant, *ae*, *oe*, *au*, *eu*, *ei*, *ii*; quae syllabae semper longae sunt. ¹¹ Adsociantur itaque sic inter se vocales litterae, id est, *i* & *u*, ut prior littera vim teneat consonantis; ut *Juno*, *video*; quarum syllabarum ea conditio est, ut interdum breues, interdum longae sint. Id enim ratio sermonis Latini & pronuntiandi forma expetit. ¹² Positione autem longae syllabae fiunt, si correpta vocalis habeat in eadem syllaba ultimam litteram consonantem, eademque littera excipiat a consonante consequenti, ut *arma*. ¹³ Fit autem positione longa syllaba, cum

¹⁰ Binae vocales, quas Graeci diphthongon] Guelph. binae vocalis quas greci diptongon. Paris. diphthongas. Etiam alibi in Guelph. scribitur diptongon, & potest hoc vocabulum, in genere neutro acceptum vice substantiui fungi. Quia tamen librarius iste permultis locis *f* finale perperam in *n* mutat, credo, Mallium scripsisse diphthongos, aut si mauis *diphthongos*.

¹¹ Breues, interdum longae sint] Paris. longae, interdum breues sint.

Pronuntiandi forma] MS. Guelph. formam. Klotzius pronuntiandi norma legendum esse arbitratur. Scripturam codicum seruandam

cenfet celeb. Ruhnkenius. Nec dubium est, quin forma apud veteres saepe significet constitutionem, legem ac rationem rei. Quintilian. instit. orat. I. 6. 16. Non enim cum primum fingerentur homines, analogia demissa caelo formam loquendi dedit. Decl. CCLXXVIII. p. 541. Qui ciuitates adhuc, velut antiquo illo errore confusas, ad certam viuendi formam redegerunt. Tacit. anal. XIII. 4. Tum formam futuri principatus praescripsit.

¹² Eademque littera excipiat] Paris. eademque littere excipiantur.

¹³ Fit autem] Videtur, emendandum esse Fit etiam.

Dua

cum ipsa per se ex vocali & duabus consonantibus constat, ut *est*. ¹⁴ Quod si praecedentem breuem syllabam, quam una vocalis facit, sequentur duae consonantes, fit syllaba positione longa, ut *hac res*. ¹⁵ Item fit positione longa, si vocalis in duplicem definit litteram, ut

Nox erat — — —

aut si praemissa vocalis praecedat duplicem Graecam, ut *Mezentius*. ¹⁶ Interdum autem brevis syllaba, qua pars orationis terminatur, pro longa ponitur, ut

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

¹⁷ Quod genus syllabae inter longas vel omnino refugiendum, vel parcissime usurpandum est, quam-

Duabus consonantibus constat] In Guelph. erat *duobus*, sed corrector a super o adposuit. Pro *constat* in Paris. est *consistat*.

¹⁴ *Vt hac res*] MS. Paris. *ut acres*. Et pronum erat, vel sine adsensu librorum, ita rescribere, si vocabulo *acres* hic locus esset. Sed quia hoc exemplo in hac causa nemo, nisi omnis rei metricae sit ignarus, uti potest: crediderim, *Acrisius* ex Virgil. Aen. VII. 372. aut ex eodem libro vs. 410. *Acrifioneis*, reponendum esse. Fauct huic coniecturae, quod

nomen *Acrifioneis* ad hoc ipsum, de quo Theodorus agit, positionis genus declarandum adhibuit Probus instit. grammat. lib. I. p. 1413.

¹⁵ *Definit litteram*] Post *definit* glossator codicis Guelph. intempestiva sedulitate adscripsit *consonantem*.

¹⁶ *Omnia vincit amor*] Hunc versum Virgil. eclog. X. 79. MS. Guelph. ita peruertit: *Omnia vicit amor, ut nos cet.*

¹⁷ *Vel parcissime usurpandum*] Super *usurpandum* in Guelph. importuna glossa *metrum* adscripta est.

quampis & apud Virgilium non rarissimum, apud Homerum vero frequentissimum reperitur. ¹⁸ Communis vero syllaba fit, cum productam vocalem sequitur vocalis; ut

Te Corydon, o Alexi — — —

¹⁹ Item cum duas vocales inter se coniunctas consequitur vocalis, ut

Insulae Ionio in magno. — — —

²⁰ Positam etiam communem apud Virgilium videmus eam syllabam, quae in *c* litteram desinit, ut eam vocalis consequatur. ²¹ Nam cum dicit

Hoc erat — — —

lon.

¹⁸ *Te Corydon*] Virgil. eclog. II. 65. MS. Guelph. *Te Goridon*.

¹⁹ *Insulae Ionio*] Virg. Aen. III. 211.

²⁰ *Apud Virgilium videmus*] Paris. *videamus*, quod non placet.

Vt eam vocalis consequatur] Idem liber sequatur praefert.

²¹ *Hoc erat*] In margine codicis Guelph. atramento pallidiore adscriptum est ex Aeneid. II. 664. *alma parens*, quo additamento non opus erat Mallio. Rem ipsam Pompeius in commen-

to artis Donati his verbis exponit: *Item C littera aliquando pro duabus consonantibus est, & facit longam, ut est illud: Hoc erat alma parens. Hoc: collide C, & fit pro duabus consonantibus. In illo alio exemplo brevis est: Solus hic inflexit sensus, Sed sic lubrica & leniter currit. Ergo c aliquando pro duabus consonantibus habetur, & facit illam [Fort. & facit syllabam] longam. Hoc in pronominiibus fit, & pro simplici potest accipi. Vid. Mar. Victorin. Art. Gramm. l.p. 2471. Servius ad Aeneid.*

longam eam syllabam constituit, quae in *c* definit. Cum autem dicit

Solus hic — —

breuem eandem syllabam conlocat. ²¹ Est etiam communis syllaba, cum praecedens in vocalem definit, sequens autem syllaba ita habet duas consonantes, ut prior sit muta & sequens liquida, ut

— — — *Vasto Cyclopi in antro.*

²¹ At.

neid. VI. 791. quem Ruhnkenius V. C. huc advocat, Terentianum reprehendit, qui litteram *C*, pro metri ratione, vel duplicem haberi tradiderit vel simplicem. Terentiani reprehensor, ipse fortasse non minus reprehendendus, privilegium, nescio quod, monosyllaborum comminiscitur, per quod *C* in pronomine *hoc* pro duplici habeatur. Viderint, quos talia indagare juuat, an collisioni litterae *C* in pronomine *hic* & *hoc* dederit locum, quod *bicce* & *hocce* veteres dicebant, quae ante vocales *bicce* & *hocce* sonabant.

Solus hic] In Guelph. eadem, quae superiora interpolauerat, manus haec ita

mutavit, atque e Virgil. Aen. III. 22. supplevit: *hic solus inflexit sensus.*

Syllabam conlocat] Etiam post haec verba in Guelph. recentior manus quae perperam infercit.

²² *Sequens autem*] Particula *autem* & *hic*, & infra cap. III. 2. in Guelph. scripta est Tironiana nota. Has vero notas compendii causa communi scripturae nonnunquam a librariis intermistas esse, testatur Mabillonius in opere diplomatico lib. V. p. 456.

Vasto Cyclopi in antro] Guelph. *Cyclopes*. Sed in Paris. hemistichion illud ita legitur, quemadmodum est in Virgil. Aen. III. 617.

23 Atque haec quidem de syllabis fatis dixisse. Nunc pedum distinctionem & varietatem consequamur.

CAP V T II.

D E P E D I B V S.

Pentasyllabus etiam quidam & hexasyllabus pedes, quos Graeci syzygias vocant, faciendos crediderunt, quorum nobis superflua & inanis opera repudianda est, cum eorum etiam pedum, quos saepe enumerauimus, quam plu-

23 *Atque haec quidem*] Particulam *atque*, quam fortasse superuacaneam esse credidit, corrector codicis Guelph. semicirculis intersepsit.

CAP. II. 1 *Pentasyllabus etiam*] Non potuit auctorita ordiri de pedibus tractationem, eamque initio suo truncatam esse, inde quoque apparet, quod aliquoties in hoc ipso capite profitetur Mallius, se pedum numerum ante declarasse, cuius rei tamen in libro, ut in nostro quidem codice habetur, vestigium nullum superest. Librarius nimirum, qui jam alios de pedibus libellos, quales in Guelpherbytano exemplari etiam commentario Malliano praemittuntur, descripserat, pedumque nomina

atque explicationes aliquoties iterauerat, operae pretium se facturum esse non existimauit, si denuo exscriberet, quam hic adiecerat noster, pedum enumerationem. Ita inepti hominis oscitantia factum est, ut interciderit huius capitis exordium, quod e bibliothecis Galliae restitutum iri, frustra speraueram. Codex Paris. nihil hic opis adfert, nisi quod accusatiuos Graecos, *Pentasyllabus* — *hexasyllabus*, mutat in Latinos, *pentasyllabos* — *hexasyllabos*.

Quos saepe enumerauimus] Paris. *quos saepe enumerabimus*. Neutra scriptura tolerari potest. Ediderat Theodorus *quos supra enumerauimus*. At librarius ille, quem adno-

plures ab omni metrica disciplina alieni sint.
 2 Ex his autem pedibus, qui ex breuibus aut
 ex longis syllabis ita conficiuntur, ut his bre-
 uitatis & longitudinis varietas nulla sit, nisi ex
 longis & breuibus syllabis temperati adiungan-
 tur pedes, metrum omnino effici non potest.
 3 Nam cum ars musica, quae est in omni vo-
 cis sono moderationis ac suauitatis inuentrix,
 me-

adnotatione superiore fraudis
 coarguimus, particulam *su-
 pra*, facinoris perpetrati in-
 dicem, intercepit, & in lo-
 cum vacuum saepe introduxit.
 Conf. infra n. 4.

2 *Vt his breuitatis*] Pa-
 ris. *ut in his*.

3 *Adiungantur pedes*] Idem
 codex *adiunguntur*.

3 *Moderationis ac suauita-
 tis*] *Modulationis* legere ma-
 lit vir doctus *Misc. Crit.*
cap. VII. Sed *moderatio*
 & *moderari*, ut origine,
 sic vi & potestate conveniunt
 cum *modulatio*, *modulari*,
 & de *modis* musicis recte
 dicuntur. Cicero *de O-*

rat. I. 60. *adstrictus certa
 quadam numerorum modera-*

tione & pedum. Ibid. II. 8.
 qui enim cantus moderatae ora-

*tionis pronuntiatione dulcior
 inveniri potest.* Anthol. Lat.

III. 182. p. 625. *cujus modera-*
mine sacro Unum ex diver-

sis vox digitique canunt. Hy-

gin. *praef. Astron.* p. 403.

Easi te versuam moderatione

praestare video. ubi alia ex

empla habet Munckerus. Add.
 Burman. ad Ovid. *Met.* XI.

154. Apud Claudian. *de Bell.*
Getic. vs. 230. omnes libri

habent: *Quid meditentur a-*
ves, quid cum mortalibus ae-

ther Fulmineo velit igne loqui.
 Quod durum est in verbo *me-*

ditentur, interpretando lenire
 tentavit magnus Gesnerus.

Forte quis capiat pro *cantent*,
 ut Servius cepit in Virgil.

Ecl. I. 2. VI. 82. Sed mihi
 legendum videtur: *Quid mo-*

derentur, vel *modulentur a-*
ves. Verborum *meditari*,

moderari, *modulari* perpetua
 est confusio, etiam iapud

Claudianum, ut docet Burm.
 l. c. Orpheus *de Lapid.*

prooem. vs. 45. p. 296. *Ο-*
σα τε κελεύει με σφισι η-

εφοίτοι. ubi H. Stephanus
 bene repudiat vulgatum *με*
σφισι. Nam sic alibi p. 350.
Ὅσα τε κῆποι Ὀρείδες κλάζουσιν,
ἐπίταυα Ὅσα τε θῆρες Ὀρεσιν
τίττει πέζαι ἐν σφισι ὠρώσται.
 Apollon. Rhod. II. 1282.
ὦρ δ' ἡμιν ἐν σφισι ματιάσται.
 RUHNKEN

Testis

metricae quoque rationis princeps ac magistra sit; eadem vero ita nervos testudini adiunxerit, ut eorum alii acutum, grauem alii sonum redderent; eandemque vocum distinctionem tibiarum foraminibus aptauerint, videlicet quod canendi dulcedo sine hac varietate existere nulla possit: is, qui ex his pedibus, qui solas inter breues, aut solas longas syllabas habebunt, ef-

Testudini adiunxerit] Ita restituit Paris. liber. In Guelph. erat *testudinis adiunxerit*, quod recentior manus mutat in *adiunxerat*.

Grauem alii] Librarius codicis Guelph. scripserat *graueu aliiis*. Posterius vocabulum rasura corrector obscurauit, rescripsitque *alii grauem*, quem ordinem amplectitur etiam MS. Paris.

Eandemque vocum distinctionem] Quos *tonos* musici nunc appellant, *voces* prisca dicebant. Cicero de orat. I. 42. *Vt in musicis, numeri, & voces, & modi*. Virgili Aen. VI. 646. *Obloquitur numeris vocum discrimina septem*. quem locum opportune hic adscripsit humanissimus Ruhnkenius. Klotzius ita refingit verba Theodori: *eandemque vocum distinctionem tibiarum foraminibus aptauerit*. Equidem in verbo *aptauerint* intelligo *homines, artifices, musici*: usitatissima utriusque linguae

scriptoribus ellipsi, de qua copiose egerunt viri docti, quos laudat patruus meus in emendationum libro II. c. 6. p. 218. ad locum Curtii III. 10. Adde Cl. Leisneri adnotat. ad Lamb. Bos in ellipsi. voc. *Anteponos*, & si res tanti erit, ea, quae dixi ad Plutarch. de liber. educ. c. XIII. 14. Nec mouet me, quod verbum *adiunxerit* singulari numero in Theodoro praecessit. Solent enim optimi scriptores e singulari in pluralem transire. Sallusti Catil. XXIII. 6. *Nobilitas inuidia aestuabat, & quasi pollui consulatum credebant*. Vid. ad h. l. quae congeffit Cortius & ad Jugurth. XIII. 13.

Is, qui ex his pedibus] MSS. *his qui ex his pedibus*. In Guelph. corrector, priore *his* expuncto, stolide ex *qui fecit quia*.

Qui solas inter breues] Praepositioni *inter* locus hic non satis commodus esse videtur,

effici posse metrum existimauit, ab omni musica doctrina transuersus fertur & deuius. [†] At vero ex viginti & octo pedum numero, quot supra declarauimus, qui metris utiles sint, ut appareat: ipsa primum metrorum genera quae sint, demonstrandum nobis est; post, qui metris aut conueniant, aut ab his discrepent, explicandum.

C A-

detur, etiam si verbum *habebunt*. Graecorum more absolute accipiendum esse putes. Ideo particulam hanc delendam esse coniciebam. Nunc propius vero videtur, Theodorum scripsisse *qui solas inter se breues*, id est, *qui coniuncti sive uniuersi solas breues, aut solas longas syllabas habebunt*. Ita eleganter optimi scriptores *inter se utantur pro utrique*. Vid. Curtius ad Sallust. Jug. c. XXXXI. 2.

Effici] Post hoc verbum corrector codicis Guelph. imperite addit *non*.

Existimauit, ab omni] Quum in Guelph. reperissem *existimauit, ut ab omni*: coniunctionem ut tollendam, & *existimauit* in *existimabit* mutandum esse arbitrabar. De coniunctione proscribenda consentit Paris. liber, sed idem, quod attinet ad verbum *existimauit*, in alia omnia discedit. Itaque inui-

tis libris praeteritum tempus mutare non audeo, quod satis apte positum est, si Theodorus tangit aliquem scriptorem de metris, qui tradiderat, ex solis breuib, aut solis longis, syllabis effici metrum posse. Adfirmare hanc explicationem videntur, quae de trochaico metro leguntur infra cap. VI. 5. seq.

⁴ *At vero*] Quum in MS. Guelph. corrupte *aut vero* legeretur, emendabam ita, ut nunc e Paris. Codice reposui.

Quot supra declarauimus] Uterque MS. *quod*, more veterum, qui saepe *quod pro quot*, *quod annis pro quot annis* scribebant. Nec tamen contendam, si quis legere maluerit *quos supra*. Pro *declarauimus* in Paris. *perperam* est *declarabimus*.

Qui metris utiles sint] Guelph. *utile sint*. Paris. *qui metris utiles sint, ut appareant*.

CAP.

CAPVT III.

DE METRIS OCTO.

Sunt igitur metrorum genera haec, dactylicum, jambicum, trochaicum, anapaestum, choriambicum, antispasticum, Ionicum a maiore, Ionicum a minore. Si quid ergo praeter haec, quod non ad certam pedum legem, sed ad temporum rationem modumque referatur, vel scribit quispiam, vel ab alio scriptum legit, id non metrum, sed rhythmum esse sciat, hisque exceptis metris, octo quae sunt a nobis enumerata, nullum aliud, etiamsi a quoquam certi aut definiti pedes attribuantur, aut eam, quae

CAP. III. 1 *Genera haec*] Supra vocabulum generaglossator in Guelph. adscripsit numeri notas: VIII.

Anapaestum] Paris. *anapaesticum*, sed Guelpherbytana scriptura non est deterior.

2 *Scribit quispiam*] Ita reposui e Paris. quum in Guelph. mendose legeretur *scribi*. Paullo post in MSS. erat *leget*, quod tamen corrector codicis Guelph. mutauit in *legit*, quem nunc sequor. Videri poterat, respondendum esse *scribet quispiam*, vel *ab alio scriptum leget*. Sed etiam cap. XI. 16. legitur *Si qui tamen in-*

ueniuntur, qui cet.

Rhythmum] Guelph. *rhythmum*, Paris. *arithmon*.

Hisque exceptis] MS. Guelph. *his quae*, quod quum lector aliquis non intelligeret, signis, qualibus parentheses solemus, vocalum *quae* a reliqua oratione interclusit.

Octo quae sunt a nobis] Librarius Guelph. interpunxit ante vocabulum *octo*, quod esse delendum persuadet mihi importunitas glossatoris illius, quem principio capitis huius eundem numerum inculcare testatus sum.

Certi aut definiti] Mallius scripserat *certi ac definiti*.
Quae

quae sit digna carmine, suauitatem habiturum omnino metrum esse dicendum. ³ Quod cum ita sit, de ipsis jam pedibus a nobis differendum est, ut nullus omnino ad aliquod metrum pateat accessus quibus interdum admittantur, qui sua vi atque natura metrorum rationem expleant, palam omnibus perspiciendum constituamus. ⁴ Sunt igitur penitus repudiandi longaeque remouendi; ex trisyllabis molossus, amphibrachys, amphimacrus, palimbacchius; ex quadrisyllabis proceleusmaticus, dispondius, diiambus, ditrochaeus, paeones, omnesque epitriti. ⁵ Ex quo apparet, octo his metris, de qui-

Quae sit digna carmine]

Ita ex emendatione doctissimi Ruhnkenii, quam Parif. liber suo calculo comprobabat, reposui, quum in Guelph. legeretur *digna carminis*. Locum corruptioni dedisse videtur sequens vocabulum a littera *s* incipiens. Alioqui non ignoramus, priscos adiectiuum *dignus* etiam cum patrio casu construxisse, quod copiose docent viri docti a patruo meo aduocati ad Vechneri hellenolex. lib. I. part. II. cap. 18. Burmannoque Secundo V. C. ad antholog. 1. II. epigr. 146. vs. 3.

Habiturum omnino] Lege *habiturum, aut omnino*.

³ *Vt nullus omnino ad*] Fortasse haec ita sunt emendanda: *ut quibus nullus*

omnino ad aliquod metrum pateat accessus, qui interdum cet.

Qui sua vi atque natura]

In Guelph. erat *qui suauia*, unde corrector *suauitate* pro-cudit. Parif. *qui suauis*, ex quo celeb. Ruhnkenii acumen verissimam scripturam *sua vi* exsculpsit. *Vim ac naturam* saepe ab ipso Cicerone coniungi, multis exemplis docuit patruus meus in comment. ad offic. I. 28. 11.

Perspiciendum constituamus] Eiusdem Ruhnkenii consilio ita nunc edidi. In MSS. erat *perspiciendum*, quod ortum esse ex *prospiciendum*, antea opinabar.

⁴ *Quadrisyllabis*] MSS. *quatrissyllabis*.

⁵ *Octo his metris*] In MS. Guelph.

B

quibus est dictum, nouem pedes ita attributos, ut eorum praecipue inter se coniunctione uniuscuiusque metri vis contineatur. ⁶ Qui quidem pedes hi sunt: Spondius, iambus, trochaeus, pyrrhichius, dactylus, anapaestus, choriambus, antispastus, Ionicus a maiore, Ionicus a minore. ⁷ Amphimacrus & Bacchius rarissime, tribrachys vero aliquanto frequentius, sed precarium magis, quam necessarium, in metris locum obtinent. ⁸ Sed quoniam de syllabis ac pedibus abunde dictum est, ad ipsam metrorum demonstrationem, distinctionem, subdistinctionemque veniamus.

C A-

Guelph. utrimque punctis includitur vocabulum *octo*, quod hic non magis necessarium erat, quam supra n. 1. & 2.

Vniuscuiusque metri vis] Quum in Guelph. legeretur *uniuscuiusque metri bis*, manus antiqua post *uniuscuiusque* in margine adscripsit *ratio*. Id inde factum dicebam, quia corrector non intellexerat, *bis* librarii vitio scriptum esse pro *vis*. Vt jam dubitationi locus non sit, MS. Paris. effecit, ex quo veram scripturam reduxi.

6 Pedes hi sunt] Guelph. *kii sunt*.

Trochaeus, pyrrhichius] Fortasse vocabulum *pyrrhichius* hic delendum, & infra post verba *tribrachys* vero inferendum est ita: *tribrachys vero & pyrrhichius aliquanto*

frequentius.

Choriambus] Paris. *choriambi*.

7 Aliquanto frequentius] Vterque MS. *aliquando*, & Paris. *frequentior*.

In metro locum obtinent] Guelph. *optinent*, Paris. *optinet*. Ita saepe in monumentis antiquis *apstinere*, *suptilis*, & similia reperiuntur. Vid. Noris. orthogr. Pisan. c. 6.

8 De syllabis] Paris. *de syllabas*, ut librarius ille videri possit in exemplari suo habuisse *de syllaba*.

Distinctionem; subdistinctionemque] Primam syllabam vocabuli *subdistinctionem* a librario Guelph. omissam, correctoris manus adiecit. Facile itaque fieri potuit, ut vocabulum *subdistinctionem* in libro Paris. omitteretur.

Cap.

CAPUT IIII.

DE METRO DACTYLICO.

Metrum dactylicum hexametrum inuentum primitus ab Orpheo Critias asserit, Democritus a Musaeo, Persinus a Lino, perimulti ab Homero, qui profecto, cum heroum facta carmine suo explicare vellet, metri huius, quod ceteris omnibus longe pulchrius celsiusque est, aut repertor aut certe adprobator fuit. Constat autem metrum dactylicum hexametrum heroicum ex dactylo & spondio vel trochaeo, ita ut recipiat spondium locis omnibus, dactylum

Cap. IIII. 1. *Orpheo*] Similiter Mar. Victorinus *Art. Gramm.* I, p. 2494. *Hoc quidam a Lino, Apollinis antistite, alii ab Orpheo, nonnulli ab Homero inventam putant.* Linum *πρῶτον εὐρεῖν* *ῥυθμῶν καὶ μέτρων* vocat Diodor. Sic. III. p. 236. RUHNKEN.

Persinus] Temeraria coniectura in *Perseum* grammaticum incideram: sed ab amicissimo mihi Ruhnkenio admonitus agnosco *Persinum*, scriptorem Orphicum. Huius memoriam prope extinctam renouauit in adnotatione ad Pollucem VIII. 93. p. 1076. Tib. Hemsterhusius,

cui viro & annis & meritis venerabili optamus, ut placida atque hilari senectute perfruatur.

Qui profecto cum heroum] Sic emendare non dubitavi manifestum errorem scriptorum codicum, in quibus est *qui profecto cumeorum*. Corruptio inde nata est, quod librarius aliquis more sui saeculi scripserat *cum eroum*. Ita in MS. Guelph. quum saepe alibi littera *b* omissa; tum hoc ipso capite *exametrum*, *qmero*, *endecasyllabum*, *oratum*, *eroico*, *optametrum*, *corinti*, *troceis*, *troceo* scripta erant.

B 2

2 Ar

lum locis omnibus praeter ultimum, trochaeum vero loco tantum ultimo. Huius exemplum:

*Arma virumque cano, Troiae qui primus
ab oris.*

3 Metrum dactylicum pentametrum recipit pedes hos: spondium loco primo & secundo, dactylum locis omnibus, catalecton in medio & in fine. Huius exemplum:

Ingentes actus carmina nostra canent.

4 Metrum aliud dactylicum pentametrum recipit pedes hos: dactylum siue spondium loco primo & secundo, catalecton in medio, inde

2 *Arma virumque*] Grammaticus aliquis in omnibus versibus, quos Theodorus metrorum exempla dederat, singulos pedes interpositis punctis seunxerat. Inde in codice Guelph. ante praesentem Virgilii versum inserta leguntur ista verba: *De atramento noueris, lector, non causa sensuum punctos adnotatos, sed pedum designationem illustratos.* Haec in Paris. ita concepta sunt: *De atramento noueris, lector, in versibus cunctos non causa sensus, sed scanfionis, esse positos.* Barbari hominis turpe commentum, ne puram Theo-

dori dictionem contagio pollueret, uncis jam pridem incluseram: nunc vero, accedente celeb. Ruhnkenii auctoritate, una cum punctis erasi.

3 *Recipit*] Et hic, & n. 4. 7. 13. cap. V. 5. 6. 7. 8. 11. 13. in MS. Guelph. sine varietate legebatur *recepit*, quod ubique in *recipit* mutauimus, permotus etiam consensu libri Parisiensis.

Primo & secundo dactylum] Paris. *dactylicum*.

Et in fine] Guelph. & in finem.

4 *Metrum aliud*] Idem MS. *metrum alium*.

de duos dactylos sine catalecto, ut est illud Sereni:

Et nihil est, quod amem, Flaminia, minus.

5 Me-

Illud Sereni] A. Septimius Serenus, aequalis Statii poeta, ut ex Statii *Sylv.* IV. 5. 57. demonstravit J. F. Gronovius *Observ.* III. 16. Fuit etiam aetate suppar Terentiano Mauro, qui de *Metris* p. 2424. haec de eo habet: *Qui multos legere, negant hoc corpore metri Romanos aliquid veteres scripisse poetas. Dulcia Septimius qui scripsit opuscula nuper, Ancipitem tali cantavit carmine Janum.* Ex quo loco Terentiani etiam aetas, quae vulgo incerta habetur, certius constitui potest. Male J. Nic. Loënsis *Epiphyll.* V. 4. eumque temere secutus P. Burmannus *Sec. ad Anthol. Lat.* T. I. p. 14. temporis notam tollunt, legendo: *qui scripsit opuscula ruris.* Nam Septimius, qui *nuper scripsit*, a Terentiano opponitur *veteribus poetis.* Ipse Terentianus hanc scripturam confirmat p. 2427. *Nemo tamen culpet, si sumo exempla novella: Nam melius nostri servarunt metra minores. Septimius docuit quo ruris o-*

puscula libro. Vid. J. A. Fabric. *Bibl. Lat.* IV. 7. p. 795. *Ruris* autem *opuscula* saepe ab aliis simpliciter *opuscula* dicuntur. Servius *Centimetr.* p. 1824. *Faliscum constat tribus dactylis & pyrrhichio, ut est hoc: Docta Falisca Pheronymeparas.* Qua scriptura nihil mendosius. Loënsis l. c. ex melioribus libris laudat: *Docta Falisca, Serene, dabis.* Sed cum unus pes sic etiam pyrrhichio desit, legendum ex Cod. Vossiano, qui est in *Bibl. Leid.* *Docta Falisca, Serene, reparas.* RUHNKEN.

Flaminia minus] Vel ob hanc dipodian eleganti versiculo conservatam maximas gratias Theodorus debet Parisiensi libro, immo Ruhnkenio & Musgravia, humanissimis viris, quorum beneficio ac liberalitate codicum illorum scripturae ad nos pervenerunt. In Guelph. enim hoc hemistichium ita obscuratum erat: *flaminiamuni.*

B 3

5 Se-

⁵ Metrum dactylicum Asclepiadium habet primum spondium, secundo dactylum & catalecton, deinceps duos dactylos. Huius exemplum:

Laudamus vario musica carmine.

⁶ Hoc metrum a superiore eo distat, quod in illo est facultas primum & secundum pedem dactylum siue spondium collocandi, in Asclepiadio autem certa lex est haec, ut primo loco spondius, secundo dactylus, deinde catalecton, post duo dactyli conlocentur. ⁷ Metrum dactylicum Aeolicum recipit pedes hos: spondium siue jambum, siue trochaicum, loco primo, deinde duos dactylos, post spondium siue trochaicum. Huius exemplum:

Ampla condere moenia coepit.

⁸ Me-

⁵ *Secundo dactylum*] Guelph. *Secundo dactylo*: Paris. *secundo dactylicum*, quem ad modum supra n. 3. & c. VII. 2. idem librarius impeggerat.

Laudamus vario] *Ludamus* legendum esse existimo, & *ludere musica* interpretor canere, quae sint Musarum doctrinaeque elegantioris cultore digna. De hac significatione vocabuli *musicus* pluribus differit patruus ad Iuliani Caesares p. 70. seq. Possis etiam vocabulum *Musica* vocandi casu accipere & in-

telligere poetin, Musam. Tunc sententia similis erit illi *Ludere, Musa, iuuat*, quod est apud poetam priscum in antholog. Burm. lib. III. epigr. 192.

⁶ *Post duo dactyli conlocentur*] Inter versus hic adiecerat aliquis in MS. Paris. *in quo post tres versus solet senis* [leg. *semis*] *heroicus, id est spondeus & duo dactyli poni*. Respexit auctor huius glossematis ad coniunctionem generis Asclepiadei & Glyconii, quae placuit Horatio lib.

* Metrum dactylicum Phalaecium hendecasyllabum constat ex spondio, & dactylo, & tribus trochaeis. Huius exemplum:

Fulgens diuitiis & ore clarus.

9 Metrum dactylicum Alcaicum hendecasyllabum constat ex jambo & Bacchio, & duobus dactylis. Huius exemplum:

Vides, ut alta stet niue candidus.

10 Horatius tamen primo loco etiam spondium praeposuit, ut est illud eiusdem:

Odi profanum vulgus & arceo.

" Me-

lib. I. od. 6. 15. 24. 33. & alibi. Sed hoc connubium metrorum istorum lege non ita arcta constringi, ex ipso Horatio constat, qui ordinem illum saepe migravit.

8 Phalaecium hendecasyllabum] Guelph. falencium fudeca syllabarum: Paris. hendecasyllabarum.

9 Vides, ut alta stet niue candidus.] Apud Horatium lib. I. od. 9. hodie legitur candidum, quod Prisciani, Consentique auctoritatibus satis defenditur. Nec tamen aspernandum est candidus,

quam scripturam tres Mallii codices tuentur. In hoc vero Flacci versu codex prior Parisiensis, qui *ἀνιπαλ* est, inter testes meos prodire incipit.

Spondium praeposuit] Paris. prior & hic & in sequentibus spondeum scribit. Non est, quod repndiemus reliquorum codicum orthographiam, quam in *Bacchius*, *hippius*, *Darius*, *Nicomedia*, *Philadelphia*, multisque aliis ferimus.

10 Odi profanum vulgus] Horatius lib. III. od. 1.

B 4

10 V

¹¹ Metrum dactylicum Sapphicum hendecasyllabum constat ex trochaeo & spondio, dactylo & duobus trochaeis, siue trochaeo & spondio, ut est apud Horatium:

Iam satis terris niuis atque dirae.

¹² Huic autem metro post tres versus additur chimis
heroici

¹¹ *Vt est apud Horatium*] Lib. I. od. 2. Pro atque autem in Mallii codicibus est *adque*, de quo dixi ad praefat. n. 7.

¹² *Chimis heroici versus*] Pro chimis reponendum esse coniciebam *finis*. Atque ita noster cap. VIII. n. 7. versus Adonium dactylicum finem appellauit. Quia tamen codices in alteram scripturam conspirant, nec causa apparet, cur librarii in vocabulo notissimo alucinati sint, suspicio mihi nata est, *cnimis* antea scriptum fuisse. Ita efferrī potuit vocabulum *κνιμῖς* ab illis hominibus, qui Graecorum *κνιμα* in Latinum *i* conuertere solebant: quem ad modum in nostris etiam libris *Asclipiadium*, *eptimimēres*, pro *Ἀσκληπιάδιον*, *ἑπταμυμῆρες*, & similia reperimus. Haud incommode vero clausulam hexametri versus dici *κνιμῖδα heroici*, vel inde colligo, quod Periegeta vs. 714.

κνιμῖδας dixit *infimas montium partes*. Pedes autem postremos recte appellari *infimas versuum partes*, nemo negabit, qui meminerit, Victorinum de metris Horat. p. 2610. primos pedes jambici *caput trimetri* vocare. Praeterea appellationes *dimetri*, *trimetri*, *tetrametri heroici ex superiore & ex inferiore parte hexametri* notae sunt e Diomed. lib. III. p. 513. & 515. Adonii versus appellationem similis librariorum stupor contaminauit apud Diomedem de metris Horat. p. 519. ubi legimus hodie: *strophēn*, vel *nīcen celicon climeteon*. Waffius in metris Horat. emendat, *στροφῶν ἐπικλῶν*, *τελικλῶν διμωείων*. Placet, nisi quod malim *στροφῶν ἐπικλῶν*, *τελικλῶν διμωεγῶν*. Nec mendo carere videntur ista Victorini art. grammat. L. III. p. 2610. de eodem colo sic disputantis: *Quidam pentasyllabon eponon dixerunt a numero syll-*
lar

heroici versus, ut est apud eundem Horatium:

Terruit urbem.

¹³ Metrum dactylicum pentametrum recipit eosdem pedes, quos hexametrum heroicum. Huius exemplum:

Fronde virere noua, quod seminat arbor.

¹⁴ Metrum dactylicum tetrametrum constat ex dactylo & spondio siue trochaeo, ita ut eadem loca obtineant hi pedes, quos in heroico hexametro docuimus. Huius exemplum:

Aut Ephesum, bimarisue Corinthi.

¹⁵ Metrum aliud dactylicum tetrametrum constat ex duobus dactylis & duobus trochaeis, siue trochaeo & spondio. Huius exemplum:

Omnia

labarum, alii trimetrum epicon. Est enim pars tertia epici versus. Verba trimetrum epicon fortasse facta sunt ex tritemorion epicon. Sed ad Mallium redeundum, nec silentio praetercundum est, codicem Paris. posteriorem, post verba cbimis heroici, vocabulum versus, quo facile carebimus, excludere.

Apud eundem Horatium]
Eadem oda,

¹³ *Fronde virere noua]*
Versus transfiguratus ex illo Virgil. Aen. VI. 206. *Fronde virere noua, quod non sua seminat arbor.*

¹⁴ *Obtineant]* MSS. optineant. Vid. supra ad cap. III. n. 7.

Aut Ephesum] Horatius lib. I. od. 7.

¹⁵ *Aliud dactylicum]* MS. Guelph. *aliud dactylicum.*

Omnia caelitus ampla fumes.

¹⁶ Metrum dactylicum trimetrum constat ex duobus dactylis, & spondio siue trochaeo. Huius exemplum:

Quod sua seminat arbor.

¹⁷ Metrum dactylicum trimetrum constat ex dactylo & duobus trochacis, siue ex dactylo, trochaeo & spondio. Huius exemplum:

Tu genus hoc memento.

¹⁸ Metrum dactylicum trimetrum Pherecratium constat ex spondio & dactylo siue trochaeo, ut est apud Horatium:

Grato, Pyrrha, sub antro.

¹⁹ Me-

¹⁶ Dactylis, & spondio siue trochaeo] Haec antea e coniectura, nunc ex utroque Paris. codice restitui. In horum locum librarius Guelph. e proxime sequentibus, aberratione manifesta, reposuerat: *troceis siue ex dactylo trochaeo & spondio.*

¹⁷ Siue ex dactylo, trochaeo] Paris. posterior siue ex dactylo & trochaeo.

¹⁸ Ex spondio, & dactylo, siue trochaeo] A filio mo-

nitus emendo ex spondio, & dactylo, & spondio siue trochaeo.

Grato, Pyrrha, sub antro] Horat. lib. I. od. 3. MS. Guelph. pro *Pyrrha* scripsit *Purra*. Ita *Burram* veteres pro *Pyrrho*. Sic ex antiquissimis Virgillii membranis adferunt, & in vetusto Virgilio Gudii scriptum vidi *cumba* pro *cymba*. Nota sunt *cuminum*, *depugis*, *murrens*, *murtetum*, aliaque plurima.

Conf.

¹⁹ Metrum dactylicum trimetrum Glyconium constat ex spondio & duobus dactylis, ut est apud Horatium:

Sic te diua potens Cypri.

²⁰ Metrum dactylicum, quo saepe est usa Sappho, constat ex dactylo & spondio siue trochaeo. Huius exemplum:

*Vnde Latinum
Post genus ortum,
Altaque magnae
Moenia Romae.*

²¹ Metrum dactylicum heptametrum constat ex duobus dactylis, spondio & dactylo & tribus trochaeis, ut est apud Horatium:

Soluitur acris biems grata vice veris & Fauoni.

²² Effici posse alias etiam metri dactylICI varietates,

Conf. Cruquius ad Horat. III. od. 14. 22. I. sat. 2. 93. I. epist. 15. 5. Salmasius ad Plaut. Menaechm. II. 2. 21.

¹⁹ *Sic te diua potens Cypri.*] Horat. lib. I. od. 3. MSS. Mallii Guelph. & Paris. sec. pro. *Sic te* dederunt *fi te.*

²⁰ *Vnde Latinum*] Versus sunt Terentiani Mauri p. 2431. ex Aeneidos principio expressi.

Moenia Romae] Vide Burmannum Sec. in addend. ad T. I. *Anthol. Latin.* qui tamen, quos versus Terentianus a se exempli causa fictos dicit, per errorem *vetus Adonium* vocat. RUHNKEN. ²¹ *Apud Horatium*] Lib. I. od. 4.

²² *DactylICI varietates*] Guelph. *dactilICI varietatis.* Mox idem *produclioris.*

Aut

tates, non clam nobis est; ita, ut fiant versus aliqui productiores, aut idem pedes aliter inter se juncti. ²³ Sed nos ea persecuti sumus, quae essent & auditu jucundissima, & apud poëtas Graecos & Latinos quam maxime celebrata; quibus profecto te esse ceterosque, qui suum studium ad hanc rem adplicabunt, contentos oportebit, cum quantamvis subtilitatem ingenii & scribendi assiduitatem explere facile atque instaurare possit metrorum tanta diuersitas, cumque ea in re in qua reperiendae nouitatis possit aut dulcius aliquis.

C A-

Aut idem] Ita MSS. pro *idem*. Et Priscianus lib. VII. p. 737. testatur, veteres *idem* & *isdem* per unam i scripsisse, quia nulla confusio sit significationis.

Inter se juncti] Vterque Paris. *inter se coniuncti*.

²³ *Contentos oportebit*] Paris. sec. *contemptos*: Guelph. *contemptos oportebit*.

Cum quantamvis subtilitatem] Ita coniecturam secutus nunc edidi, quum in codicibus esset, *cum quanta vis subtilitate ingenii & scribendi assiduitate*.

Explere facile atque instaurare possit] Guelph. *explere facile atque in instantia res possit*: Paris. pr. *expleri fa-*

cile atque instaurari possit: alter, *explere facile atque instantia possit*. His inter se comparatis non difficile fuit veram scripturam deprehendere.

Cumque ea in re in qua] Locus adfectus & a codicum auxilio destitutus hac medicina fortasse recreabitur: *cumque ea in re numquam finis esse possit reperiendae nouitatis, aut dulcedinis alicuius*. Eam sententiam Mallii fuisse, vel inde intelligere mihi videor, quod infra cap. XI. 17. *Ea enim in re, inquit, quae ipsa per se infinita sit, nouum aliquid reperiendi constitui finis non potest*.

CAP.

CAPUT V.

DE METRO IAMBICO.

Metro autem dactylico heroico metri jambici hexametri proxima definitio visa est. Altero enim producuntur acies, ubi proelia conferuntur, altero clarorum hominum vita atque fortuna scena personat. ² Atque idcirco utriusque contextio in earum rerum, quae sunt maximae,

CAP. V. 1 *Proxima definitio visa est*] Ita emendavi ex utroque Paris. In Guelph. legebatur *proxima definitio vera est*: quod ne tum quidem, si vera pro aqua, consentanea, accipias, praesentis structurae verborum satis congruit.

Scena personat] Etiam si quis verba, quae proxime praegrediuntur, *vita atque fortuna*, existimaret auferendi casu accipienda esse; nihilo minus, quia eodem casu altero jam antecessit, Mallii dictio in crimen inconcinnitatis incurreret. Necessaria itaque erat emendatio elegantissimi Ruhnkenii, e cuius epistola juuabit adscripsisse hanc adnotationem. „Legendum videtur: *scenam personat*. Virgil. *Aen.* VI. 417. *Cerberus haec ingens*

„*latratu regna trifauci Personat*. Vide ibi Servium. „Claudian. in *Eutrop.* II. 302. „*Labentem patriam sacris ululatus Atys Personat*. „Similiter construuntur *resonare & circumsonare*. Virgil. *Aen.* VII. 11. *Dives inaccessos ubi solis filia lu-* „*cos Assiduo resonat cantu*. „ubi vide Burman. *Aen.* „VIII. 474. *Hinc Rutulus premit, & murum circum-* „*sonat armis*. quod ab eo sumpsit Salvianus de *Gubern. Dei* VI. p. 121. *Circumsonabant armis muros Cirtae atque Carthaginis populi barbarorum.*”

² *Utriusque contextio*] Paris. sec. *connexio*. Reliqui duo *contextio*, unde feci *contextio*, quod tamen ipsum, ² Mallio profectum esse, praestare non ausim.

ximae, expreffione ac declaratione verfatur.
 3 Recipit vero metrum jambicum hexametrum pedes hos: jambum locis omnibus, tribrachyn locis omnibus praeter noviffimo, spondium, dactylum & anapaestum locis tantum imparibus, pyrrhichium loco tantum ultimo. Huius exemplum:

Ibis Liburnis inter alta nauium.

4 Metrum jambicum fenarium colobon constat
 ex

3 *Praeter noviffimo*] Beda de metris p. 2379. Mallii Theodori testimonio ufus fcribit: *praeter nouiffimum*. Cum Beda facit prior Parif. Nihil tamen muto. Solet ita nofter. Sic cap. VI. 2. *Tribrachys locis omnibus, praeter feptimo, ponitur.*

Ibis Liburnis] Horat. e-pod. 1.

4 *Metrum jambicum fenarium colobon*] Et hic, & fequentibus locis, quotiefcumque Mallius vocabulo *colobon* ufus eft, omnes MSS. in eius locum fubftituunt *colophon*; quod a Graeco *κολον* ortum effe, ftatim fufpicabar, idque jam tum, quum primum ederetur Mallius, adnotatione adiecta profeffus fum. Sed quia videbam, infra n. 6. 8. 12. cap. VII. 7. 9. 10. 11. cap. VIII. 7. & cap. VIII. 5. hanc vocem recurrere, eamque fine gene-

ris & cafus flexione conftanter feruari, nihil decernere audebam. Magnopere vero me confirmauit humaniffimi Ruhnkenii ifta admonitio.

„ *Colobon* fcribendum effe,
 „ fatis apparet ex aliis Gram-
 „ maticis. Vide Diomed. III.
 „ p. 507. 508. & 511. Mar.
 „ Victorin. *Art. Gramm.* I.
 „ p. 2504. Bedam *de Metris*
 „ p. 2379. Idem quod in
 „ Mallio mendum, occur-
 „ rit in Grammatico MS.
 „ *de Metris*, qui eft in Bi-
 „ bliotheca Leidenfi: *Brachycataleſti dicuntur in*
 „ *jambis & ſimilibus, quibus*
 „ *defunt ſyllabae una,*
 „ *aut duae, ut fenarium jam-*
 „ *bicum colophon.* Ubi ne li-
 „ brarii potius, quam aucto-
 „ ris errorem putemus, fa-
 „ cit id, quod mox inepte
 „ addit Grammaticus: *Colo-*
 „ *phon, inventor & utens*
 „ *hoc metro.*” Huic elegan-
 „ tiſſimi

ex pedibus superius comprehensis, & pro sexto pede una tantum syllaba ponitur, ut est apud Horatium:

Trabuntque siccas machinae carinas.

• Metrum jambicum pentametrum recipit pedes omnes superius comprehensos. Huius exemplum:

Virtute recte vita degitur.

• Metrum jambicum pentametrum colobon recipit supra dictos pedes omnes, & pro quinto pede

tissimi viri consilio obsequutus *colobon* Mallio restitui. Quem ad modum vero grammaticus bibliothecae Leidensis *Colophonem* inventorem generis senarii jambici, quod *κολοβον* appellatur, commentus est, simili errore in codicibus quibusdam carminis Asclepiadei appellationem in Asclepiadii poetae nomen transisse, docet Burmannus Secundus V. C. ad antholog. lib. III. epigr. 104. p. 556. Hinc coniciebam, etiam apud Priscianum in partit. vers. Aeneid. p. 1216. metrum jambicum senarium *κολοβον* temere *Colophonium* dici. Sed Isidorus quoque orig. lib. I. c. 38. p. 852. *Colophonium* metrum, inquit, *Colophonius*

quidam exercuit. Et quia genus elegiacum vocari potest *δακτυλικον κολοβον*, suspicarer, inde factum esse, ut inventorem carminis illius Colophonium quemdam auctores non nulli apud Isidorum l. c. p. 853. prodiderint; nisi Mimnermum Colophonium elegiaci generis inventorem a Graecis etiam scriptoribus proditum esse, ex eruditissima adnotatione Ruhnkenii mei ad Callimachi fragmenta p. 439. didicissem.

Apud Horatium] Lib. I. od. 4.

5 *Metrum jambicum pentametrum*] Male Guelph. *tetrametrum*, & Paris. sec. *pentametrum*.

pede una tantum syllaba ponitur. Huius exemplum:

Merulae quod os sonat vetustae.

7 Metrum jambicum tetrametrum recipit supra dictos pedes omnes. Huius exemplum:

Merulae quod os vetustius.

8 Metrum jambicum tetrametrum colobon, quod Anacreonticum dicitur, recipit supra dictos pedes omnes, & pro quarto pede una tantum syllaba ponitur. 9 Quod maxime fit sonorum, si primus pes anapaestus ponatur, post duo jambi, deinde syllaba. 10 Huius exemplum;

*Triuiæ rotetur ignis,
Volucrique Phoebus axi
Rutilum pererret orbem.*

11 Me-

9. *Quod maxime fit sonorum* } Guelph. *sonerum*: Paris. sec. *quod maxime est sonosum*. Statim Paris. prior: *si prius pes anapaestus*.

Post duo jambi] Guelph. *post duos jambi*, ex quo corrector inepte fecerat *post duos jambos*.

10 *Triuiæ rotetur ignis*] Carmen est Arbitri, quod legitur etiam apud Terentianum p. 2446. & apud Mar. Victorinum p. 2601. Ibi versus ille praegreditur:

Triplici, vides, ut ortu,

qui sine ruina sententiae vix poterat abesse.

Volucrique Phoebus axi] Apud Terentianum & Victorinum editur *axe*. Mutauerunt, qui ignorabant, tales ablatiuos a veteribus utroque modo dictos esse, quod docet Varro de lingua Lat. l. VII. c. 37. & copiosissime Vossius de analog. lib. II. c. 12. Adde, quos laudant viri docti ad Vellei. lib. II. c. 78. extr.

Rutilum pererret orbem]

Te-

11 Metrum jambicum trimetrum recipit supra dictos pedes omnes. Huius exemplum:

Quod os vetustius

12 Metrum jambicum Saturnium habet jambicum tetrametrum colobon, & tres trochaeos. Huius exemplum:

Merulae quod os vetustae mane dulce cantat.

13 Metrum jambicum Hipponacteum recipit pedes

Terentiani ac Victorini exemplaria exhibent:

Rapidum pererret orbem.

Ovidius metamorph. I. 73. Phoebum ita loquentem inducit:

— *Rapido contrarius enebor orbi.*

Tamen haud scio, an epitheton *rutilus* loco Petronii convenientius sit. Nec dubium est, quin via solis, illa bis fenis lucida signis, eleganter dici queat *rutilus orbis*. Ceterum versiculos Petronii respexisse videtur Prosper Aquitanicus in carmine, quod est apud Bedam de metris p. 2379.

Celeri, vides, rotatu

Rapidos dies meare.

12 Tetrametrum colobon]

MSS. colophon. Deinde Gulph. tres trochei:

13 Metrum jambicum Hipponacteum.] De hoc Terentianus p. 2436.

Aequae & trimetro junxit

Hipponax pedem

Novissimum trisyllabum ex prima brevi,

Longis duabus: antibacchius nomen est.

Pro antibacchius hic antibacchus reponere lex carminis jubet. Nec mirum videri debet, pedem *antibacchum* a Terentiano & hic, & aliis locis appellari, qui nunc *Bacchius* cum Quintiliano & pluribus vocatur. Simili modo Ausonius epist. III. 91. Sapphici versus clausulam esse dicit *antibacchum*. Et ipse Terentianus p. 2414. ita definit:

Quum duas longas sequetur una brevior syllaba,

B

Pff

des ex lege superius comprehensa, & additur ei in fine pes Bacchius:

Ibis Liburnis inter alta navium recurrens.

14 Est etiam alterum metrum jambicum Hipponacteum; quod a nobis conprobatur, in quo sextus pes spondius ponitur. Huius exemplum:

Hic non jambum reddidit pedem sextum.

15 Haec de jambico metro dixisse satis sit. Sciendum sane ipsius jambi eam vim esse, ut quamvis aliorum pedum adiumenta acceperit, ipse tamen per se versus non indecenter explere possit, ut est illud Terentiani:

Adesto, jambe, praepes & tui tenax.

16 Quod quidem etiam dactylus in heroico hexametro

Pes erit Bacchi

autem tunc erit,

Quum breuem primam locabis & duas longas dein.

Adde Asperum juniorem in arte p. 1727. Haec ambiguitas Bacchii pedis & antibacchi non praetereunda fuisset lexicographis, artisque metricae scriptoribus.

Recipit pedes ex] An emendandum? *recipit pedes sex* lege cet.

Ibis Liburnis] Versum

Horatii Theodorus, metro Hipponacteum accommodaturus, auxit vocabulo *recurrens*.

14 *Hic non jambum reddidit*] MSS. nostri *reddidit*. Versus est Terentiani p. 2436.

15 *Illud Terentiani*] Quod legitur in exemplaribus Putsch. p. 2432. Corrupte MS. Guelph. *illud Terentiani adesto jam. vepre. pes. et. tui. texat.* Paris. sec. *texax.*

16 *In heroico hexametro efficeret*] Codices Paris. praepos-

xametro efficeret, nisi versus conclusione aut spondium aut trochaeum desideraret. ¹⁷ Iambi vero usus in carmine ita est varius ac multiplex, ut se & quam aptissime attollat, & alte ad cotidianum loquendi morem accedat, & ita in seueris tristibusque versetur, ut etiam in mollibus ac remissis locis plurimum. ¹⁸ Hoc siquidem cum alii tragoediarum scriptores, tum praecipue Sophocles atque Euripides, in quantum hic est libitum, cothurnum extulerunt, & in Lycamben Archilochus exarsit, & Menander at-

positionem in omittunt. Librarius Guelph. perperam scripserat *efficere*.

¹⁷ *Quam aptissime attollat, & alte*] Quum professus essem, haec ita corrigenda videri, *quam altissime attollat, & apte*: eruditissimus Grunerus indicauit, se probare coniecturam meam de vocabulo *altissime*; pro *alte* autem *aeque* legendum putare. Quod si *aeque* verum est, non incommode retineri poterit *aptissime*.

Ad cotidianum] Guelph. *ad cottidianum*.

Ac remissis locis] Ita in Guelph. legeram, quum scribendum esse conicerem, *ac remissis locis*. Grunerus V. C. malebat *remissis sermonibus*. Nunc vero, postquam e priore Paris. *ac remissis sit locis*, ex altero *ac remissis sit locis*, adlatum est: e scriptura trium codicum in-

ter se comparata manifeste intelligere mihi videor, Theodorum scripsisse: *ut etiam in mollibus ac remissis ei sit loci plurimum*.

¹⁸ *In quantum hic est libitum*] Antea dubitabam, an hic mutandum sit in *his*, quod tamen ipsi mihi nunc displicet. Suauitati sermonis egregie consulit coniectura elegantissimi Gruneri mel, *in quantum id est libitum emendantis*. Tamen, ut codicum vestigia sequamur paullo pressius, malim *in quantum hoc est libitum*.

Cothurnum extulerunt] Forte in animo habuit illud Terentiani Mauri p. 2432. *At qui cothurnis regis actus levant*. RUHNKEN.

In Lycamben] MS. Guelph. *in licabanarcilocus*: Paris. pr. *licanban*, alter *lycanban*.

In Lycamben Archilochus exarsit
C 2

atque Aristophanes omnem humanae vitae imitationem persecuti sunt, & complures lyrici suas cantilenas suaeque ludicra contexuerunt.

C A P V T VI.

DE METRO TROCHAICO.

Iambico autem metro trochaicum metrum; quamuis & spondium, & anapaestum, & dactylum recipiat, ut iambicum, eo tamen est contrarium, quod in iambico supra dicti pedes locis tantum imparibus, in trochaico autem non nisi paribus conlocari licet. ¹ Trochaeus vero in hoc metro, quod ex eo nomen accepit, locis omnibus, tribrachys locis omnibus, praeter septimo, ponitur. ² Trochaicum metrum a poetis Graecis & Latinis frequentatur [ponitur,] quod etiam solus trochaeus ita efficere potest, in-

exarsit] Imitatur Terentianum Maur. p. 2438. *Archilochus isto saeuit iratus metro Contra Lycambam & filios.* Terentianum etiam more suo sequitur Marius Victorinus. *Art. Gramm. II. p. 2525. Et Archilochus in Lycamben hoc metro saeuit.* RUHNKEN.

Complures lyrici] Guelph. cum plures lyrici, errore librariis admodum familiari.

CAP. VI. I *Vt iambicum*] Inepte Guelph. aut iambicum, quod antea ex coniectura, nunc

ex utroque Paris. emendauit.

² *Trochaeus vero*] Guelph. troceos.

³ *Trochaicum metrum*] Parisienses libri interponunt autem.

Frequentatur ponitur] Posterius verbum ex glossa ortum, ideoque delendum videtur. Id non animaduertentes corrector codicis Guelph. ex *frequentatur* fecit *frequenter*, & librarii Paris. substituerunt *frequentatum ponitur*.

In

incitato & minuto quodam cursu feratur. Huius exemplum:

Pastor ille saepe mane dulce carmen insonat.

4 Sed liberioribus atque absolutioribus numeris & ad res explicandas adcommodatioribus trochaicus versus est, in quo inparem locum trochaeus, parem vero, in quantum necesse est, spondius occupat, ut est illud Terentiani:

Nulla vox humana constat absque septem litteris.

Fieri etiam trochaicum metrum, ita ut in eo assiduam tribrachys obtineat locum, ut est illud apud Iubam:

Qua-

Incitato & minuto quodam cursu feratur] Sententia poscit ut incitato cet. Videtur autem cursus minutus a Malilio dici, qui minoribus pedibus, & brevioribus quasi passibus, absolvitur. Spondei vero, anapaesti & dactyli, ut tardiores, ita grandiores sunt trochaeis.

4 *Atque absolutioribus numeris*] Nihil verius est consilio Ruhnkenii V. C. *solutioribus* pro *absolutioribus* nos legere iubentis.

Illud Terentiani] Locus est apud Putschium p. 2411.

5 *Fieri etiam*] Fortasse

legendum *Fit etiam*, ut infra c. VIII. §. c. X. 3.

Obtineat locum] MSS. *opteneat*. Vid. cap. III. 12.

Illud apud Iubam] Quum in Guelph. non hic solum, sed etiam infra cap. X. 1. corrupte legeretur *Iuliam*, & libris Paris. restituendum fuit nomen grammatici, quem Servius ad Aeneid. V. 522. Priscian. de versib. comic. p. 1322. Mar. Victorin. II. p. 2541. Plotius de metr. p. 2664. Rufin. de metr. com. p. 2711. 2713. & saepe Pompeius in commento artis Donati, in partes vocant.

C 3

Qua-

*Qualis aquila cita celeribus auida pinnis
transuolat.*

6 Sed offendit aures sine ulla syllabae longae interiectione & breuium syllabarum proluxa coniunctione. 7 Nobis autem propositum est a metrica disciplina procul omnia repellere, quae ab auditorum delectatione discrepent, quamuis ea pedum rationem recipiant. 8 Atque idcirco, ab hoc metro, & tribrachys, & dactylus, & anapaestus, non nisi quam parcissime, & consultis prius auribus, admittendi sunt.

Quod

Qualis aquila cita] Hic versus sine mentione auctoris legitur apud Mar. Victorinum p. 2531. unde eum emendauit. In Guelph. enim & Paris. posteriore erat *Qualis aquila*, quod & sententia carminis & metrum aspernatur. Poëta quum vellet hunc versum comparationi seruire, ereberrima utriusque linguae scriptorum exempla secutus adiectiuo *qualis* aduerbii vices imposuit.

6 *Sed offendit*] Vterque Pass. *sed offendet*.

Et breuium syllabarum proluxa coniunctione] Abiecta copula &, legendum videtur sine ulla syllabae longae interiectione breuium syllabarum proluxa coniunctio. Vocabulum proluxa Paris. posterior in proxima deprauauit.

7 *Ab auditorum delectatio-*

ne] Variandae orationis memor Mallius auditorum delectationem hic dicit, quam in praefat. n. 4. audientis delectamentum & cap. XI. 16. aurium delectationem.

Quamuis ea pedum rationem recipiant] Sine sensu ratione in Guelph. scriptum erat, pro quo rationem reponendum esse conieciabam. Id, suffragio Paris. posterioris comprobatur, in orationis Mallianae contextum nunc recepi. Klotzio V. C. emendandum videbatur: *quamuis ea pedum ratio recipiat*. Paris. pr. *quam ea pedum ratione*, alter *quam eam pedum rationem*.

8 *Seruare videbimus*] Iam pridem praestantissimus Ruhnkenius, cuius eruditioni & humanitati Mallius maxima debet ornamenta, indicauit mihi,

sibi

Quod etiam in jambico metro servare videbimus. Nam tametsi omnibus imparibus eius metri locis tribrachyn, aut anapaestum, aut dactylum conlocandi facultas est, rara tamen eorum fit admixtio, neque ulla vel in jambico vel in trochaico metro jambo aut trochaeo, quam cum spondio aut aptior aut frequentior potest esse coniunctio.

CAP. VII.

DE METRO ANAPAESTICO.

In anapaestico autem metro nullum pedem ita congruere, ut spondium, videmus. Nam quam-

sibi emendandum videri *servari* videmus. Hanc coniecturam magnopere commendat, quod in altero Paris. *videmur*, in altero *videmus* nuper inventum est. Quia tamen de verbo actius *servare* nihil mutant codices, superest mihi non nulla dubitatio, an Theodorus dederit *servare debemus*. Scripserat fortasse librarius aliquis sollemni more antiqui temporis *debimus*, unde postea *videbimus*, hinc *videmur* & *videmus* factum est. Certe in Pompeli & Mallii codice Guelph. scribuntur, *facire*, *indicenter*, pro *scribebantur*, *facere*, *indecenter*, & sexcenta similia reperiuntur.

rius codicis Guelph. haec & sequentia ita inquinaverat: *facultas est rata tamen eorum fit admixtione quae ulla*. Corrector super vocabulum *ulla* litteram *n* scripsit, ut esset *nulla*, atque ita sententiam, quam juvare voluit, magis etiam perturbavit. Vterque Paris. liber medicinam fecit huic loco plane eandem, quam olim coniectura paraueram.

CAP. VII. 1. In anapaestico] Praepositionem hic defendi posse video. Suspicio tamen, nostrum verbo *congruere* dandi casum iunxisse, ex interpolatoris autem lecytho istud in adlitum esse.

9 Facultas est rara] Libra-

2. Nam quamvis etiam dacty-

quamuis etiam dactylum in hoc metro a quibusdam Graecis positum inueniamus, eo tamen adhibito confragosius quiddam resonat & durius. Itaque tametsi dactylus atque anapaestus sunt temporibus pares, id tamen aurium sensus, cui est maxime parendum, efflagitat, ut, quem ad modum intromitti in metrum dactylicum, ne eius suauitatem corrumpat, anapaestus non potest, ita metrum anapaesticum, ne eius gratia minuat, dactylo inhospitalis erit. + Adcommodatissimus vero spondio in hoc metro locus primus est. Ceteri atque omnes pedes anapaesti;

si mob. p. in hoc metro quilibetque dactylus] Paris. sec. dactylus. 9. sponsum pro sonorum irrepsit. In eandem sententiam transiit confido Klotzium; si denique insperet hunc locum, quem ita conueniendum censebat: Id tamen aurium sensu efflagitatur. Quomodo autem intromitti in metrum dactylicum anapaestus non potest, ita metrum anapaesticum dactylo inhospitalis. Erit accommodatissimus vero in hoc metro locus primus & ceteri atque omnes & c. 10. Adcommodatissimus] Paris. pr. accommodatissimum. Anapaesticum, ut dactylicum. Ita est in Guelph. & Paris. pr. Male Paris. alter aut dactylicum. Impressis exemplaribus coniunctio ut, nescio mea, an typosetae culpa, exciderat.

paesti; ita tamen, ut pro ultimo pede, sicut in trochaico metro, una tantum syllaba constitutur. Primo autem metrum anapaesticum, ut dactylicum, ab hexametro metro ordimur. Huius exemplum:

Alie superemicat Aetna, poloque propinquat.

Ex omnibus autem anapaesticus pulcher ac sonorosus hic versus est:

Hoc nuuibus superemicat Aetna, poloque propinquat.

Ex

5. *Al. hexametro metro*] Prior Paris. metro, puto vocabuli repetitione deceptus, omisit. Passim apud nostram regnans metrum trimetrum, metrum tetrametrum, metrum pentametrum, metrum hexametrum, metrum heptametrum.

Ordinur] Ita scripsi e Paris. pr. quamvis in duobus reliquis esset *ordimus*. Legitur quidem *ordine* aetna terminatione apud Nonium de prop. ferm. p. 39. & apud Isidor. orig. L. XVIII. c. 29. Nec ignota sunt *munero*, *obsono*, *partio*, & similia, quae sine mutatione significationis modo in o, modo in or exeunt. Ut tamen istud *ordinus* exscribentium imperitiae tribuendum esse crederem, mo-

uit me sollemnis illa litterae r atque s permutatio, de qua dixi ad huius capitis n. 3.

6. *Sonorosus*] Lege *sonorus*. Quum solito errore scripssisset aliquis *sonosus*, aliusque correxisset supra scripto or: duplex scriptura, ut sit, in unam postea coaluit.

Hoc nuuibus] Paris. pr. *Hoc nubibus*, quod vel sine auctoritate codicum rescribere ausus essem, si per leges metricas id fieri licuisset. His ita iubentibus, statim, quum ista primum legerem, *nuuibus* pro *nubibus* substituebam. Soler Mallius poetarum versus, nunc addendo, nunc omittendo, pluribus metris ita aptare, ut pedum magis, quam sententiae rationem habeat. Vide cap. III. 13. V.

42 FL. MALLIUS THEODORVS

7 Ex eo autem versu dactylico hexametro, quem quinque dactyli & spondius vel trochaeus efficit, adempta syllaba prima, fit anapaesticum hexametron colobon. Huius exemplum:

At tuba terribilem sonitum procul aere canoro.

8 Remota syllaba prima, fit versus huius modi:

Tuba terribilem sonitum procul aere canoro.

9 Versus pentameter anapaesticus colobos fit ita:

Tuba terribilis procul aere canoro.

10 Item

7. 13. Iudicent idonei arbitri, totus locus an ita constitui debeat, *Ex omnibus autem anapaestis pulcher ac sonorus fit versus, hoc modo:*

Niuius supereminet Aetna cet.

7 Colobon] MSS. colophon.

At tuba terribilem] Versus Virgilii ex Aen. VIII. 503. jam a Terentiano ad declarandam rationem carminis anapaestici adhibitus p. 2423. & 2425. ita tamen, ut hic *dedit* pro *procul*, utroque autem loco *aere recuruo* legatur. Eundem versum eodem, quo Mallius id fecit, modo decurtatum ad anapaestos

transire iussit Victorinus lib. II. art. grammat. p. 2520. Aliter autem Beda de metris p. 2375. *At tuba terribilem sonitum procul excitat horrida.* Beda ex more Mallii & grammaticorum Virgilii versum schemati, quod declaraturus erat, accommodauit, nec ille, versus a Nic. Heinssio ad Virgil. georg. III. 449. pro alterius poetae versu haberi debuit. Pro *At tuba* Mallii codices exhibent *Ad tuba*, de qua orthographia dixi ad praefat. n. 7. 9 Colobos] Codices & hic, & in sequentibus, obtrudunt *colophon*. Vid. ad c. V. 4.

CAP.

Item tetrameter anapaesticus colobos fit ita:

Sonuit procul aere canoro.

Item trimeter anapaesticus colobos fit ita:

Procul aere canoro.

CAPUT VIII.

DE METRO CHORIAMBICO.

Atque haec quidem quatuor metra, quae supra exposuimus, id est dactylicum, jambicum, trochaicum & anapaesticum ex disyllabis & trisyllabis pedibus efficiuntur, prout unus cuiusque metri ea, quae a nobis explanata est, ratio declarat. Reliqua vero quatuor metra, id est choriambicum, antispasticum, Ionicum a maiore, Ionicum a minore, quamvis quadrissyllabis pedibus ex parte plurima contextantur, ut tamen eorum finis non iniucundus sit, prope paucarum paucarum syllabarum pedibus

CAP. VIII. 1. *Atque*] MSS. *Adque.*

Et trisyllabis] Haec duo verba, in Guelph. temere omissa, accesserunt ex utroque Paris.

Prout unius cuiusque] Paris. sec. pro *unius cuiusque.*

2. *Quadrissyllabis pedibus*]

Posteriorius vocabulum, quod a Guelph. aberat, nunc ex utroque Paris. restitui.

Non iniucundus sit] Ita ex coniectura & ex libris Paris. edidi, quum in Guelph. inuenissem *non iocundus sit.*

Prope paucarum paucarum syllabarum] Coniecturae meae,

ac,

bus opem expetunt. Nam ut eum, quem ab exordio proposuimus, ordinem dicendi perfectum, metrum choriambicum apte efficitur ex tribus choriambis, dactylo & spondio siue trochaeo, ut est illud:

Celsus equo Phoenicia veste nitens ibat Arion.

† Tribus enim choriambis nisi dactylicus finis adi-

ae, quam secutus, alterum *paucarum* abiiciendum esse, opinabar, auctoritas codicis prioris Paris. patrocinatur. Non nihil tamen dubitationis superest, an *paucarum paucarum* a nostro dictum sit pro valde paucarum. Geminatio-
ne vocabulorum significatio-
nem intendendi mos Latinis cum plerisque gentibus communis est. Vide Vechneri Hellenölex. lib. II. c. 13. n. 12. & viros doctos, ad quos ablegat adnotatio patruj.

3 *Nam ut eum, quem* Guelph. *Nam utrumque.* Hinc ego comincibam *Nunc autem quem.* Propius aberat a vero Klotzius, qui malebat *Nam ut nunc, quem.* Verum acutissime vidit, pro ingenii sui sagacitate, Ruhnkensius, qui locum, plane ut nunc editur, emendandum esse, mihi indicauerat multo ante, quam Musgravius, vir humanissimus, docuisset nos, ita legi in utroque codice regio.

3 *Apte efficitur*] Hoc est ex utroque Paris. quum in Guelph. inepte legeretur *abae* pro *apte.*

Celsus equo] Ut Virgil. Aen. XII. 295. *altus equo.* *Celsus* propriis de equite dici, exemplis demonstravimus in explicatione marmoris Laconici, quam animadversionibus in Corinthum p. 140. inferuit doctissimus Koenius. *Equum* poeta appellat delphinum, quo vectus est Arion: nisi quid praecesserit, ad quod illa vox referatur. Aelianus H. A. VI. 15. ο παῖς ἀνακτοῦ καὶ δελφῖνα, ὡς πῶλον ἰπποῦτος. Ibid. καλὸς παῖς ἰππεύων ἐπὶ δελφίνῳ. *Phoenicia vestris* est palla purpurea, propria citharodorum. Ovidius Fast. II. 107. de hoc ipso Arione: *Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam.* ubi vid. Interpretes. RUHNKEN. *Equo Phoenicia*] Guelph. hic & n. 7. *arguro finicia*, n. 4. *fenicia.*

adiceretur, nihil in his esset dulce & canorum.
 5 Fit hoc metrum etiam ex duobus choriambis,
 & dactylo, vel spondio siue trochaeo sequente.
 Huius exemplum:

Phoenicia veste nitens ibat Arion.

6 Ex uno etiam choriambo, & dactylo, & spon-
 dio siue trochaeo fit hoc metrum ita:

Veste nitens ibat Arion.

7 Non solum autem dactylico fine, sed etiam
 duplice jambicocolophon metrum choriambicum
 concludi recte potest, in hunc modum:

Celsus equo Phoenicia veste nitens repente fulsit.

8 Quae conclusio jambica non modo post tres
 choriambos, sed post duos etiam & post unum
 non indecenter adiungi potest.

C A.

4 Adiceretur] Ita MSS. etiam c. XI. 12. subicere, & n. 18. adiciatur. Conf. Duker. ad Flor. I. 10. 5. & quos laudat celeb. Burmannus Secundus ad antholog. L. 1. epigr. 80. vs. 15.

Vel spondio siue trochaeo] Particula vel a mala manu videtur accessisse.

7 Dactylico fine, sed etiam duplice jambicocolophon] Haec est scriptura librorum Paris. In Guelph. erat: dactylico finem, sed etiam duplicem jambicocolophon. Vocabulum duplice fortasse abii-

ciendum, Malloque restituendum est sed etiam jambicocolobo. Illud iam ἰαμβικὸν πεντακλιπὲς noster cap. VIII. 5. finem jambici metri, quod colobon dicitur, appellat.

Concludi recte potest] Etiam haec emendatio libris Paris. debetur. In Guelph. est concluderet xepotens, unde concludere recte poteris scribendum esse coniciebam.

In hunc modum] Prior Paris. hoc modo.

8 Post tres choriambos] Paris. sec. choriambus.

CAP.

CAPVT VIII.

DE METRO ANTISPASTICO.

Metrum antispasticum, ita ut choriambicum, saauitatis in se nihil haberet, nisi aut dactylico; aut jambico fine terminaretur. Post tres igitur antispastos dactylus ac deinde spondius siue trochaeus adhibetur. Huius exemplum:

Rapit tela, volans ecce, gerens arma Troïus heros.

3 Quod metrum fit etiam ex duobus antispastis, & dactylo, & spondio siue trochaeo, ut hoc est:

Rapit tela volans ecce Troïus heros.

4 Ex uno enim antispasto, & dactylo, & spondio siue trochaeo fit ita:

Volans ecce Troïus heros.

5 Fine etiam jambici metri, quod colobon dicitur,

CAP. VIII. 1 *Ita ut choriambicum*] MS. Guelph. *Ita & coriambicum*, quod antea ex coniectura, nunc ex utroque Paris. emendaui.

2 *Gerens arma*] Haec duo verba in Paris. pr. temere o-

missa sunt.

3 *Antispastis, & dactylo*] Copulam, quam Guelph. excluderat, ex utroque Paris. reduxi.

5 *Fine etiam*] Male ambo Paris. *Fit etiam.*

Ra-

citur, non absurde hoc metrum concluditur, hoc modo:

Rapit tela, volans ecce, gerens arma, ruitque laetus.

Ex uno enim antispasto & duobus jambis & syllaba fit, hoc modo:

Gerens arma, ruitque laetus.

Sciendum sane, cum antispastus pes constet, pro primo autem si aut jambus, aut pyrrhichius aut spondius, aut trochaeus poneretur, his metri huiusce lucentior & latior usus esset.

C A-

Rapit tela volans ecce] Totum hunc versum & proxima verba Mallii *Ex uno* hoc modo librarius Paris. sec. clausularum similitudine deceptus omisit.

6 *Ex uno enim*] Scribe ex uno etiam.

7 *Cum antispastus pes constet*] Fortasse scripserat auctor cum antispastus pes duobus pedibus, jambo & trochaco, constet. Paullo post

verba aut jambus superuacanea videntur.

His metri huiusce lucentior] Paris. pr. *his metri huius excellentior*: alter *his metris excellentior*. Olim rescribendum esse putabam *his metri huiusce licentior*, cuius consilii nondum me poenitet. Pronomine *huiusce* noster usus est etiam in praefat. n. 5. *Quorum apud omnes huiusce artis excellit auctoritas.*

CAPVT X.

DE METRO IONICO MAIORE.

Metrum Ionicum a maiore constat ex Ionicis maioribus duobus & spondio vel trochaeo, ut est illud apud Iubam:

Ipsa est Chios, ipsa est Samothrace.

* Metrum Ionicum a maiore constat ex tribus Ionicis maioribus, dactylo & spondio siue trochaeo. Huius exemplum:

Tunc insolita sic puer aethra ruit aequor in altum.

§ Fit etiam hoc metrum ex duobus Ionicis maioribus, dactylo & spondio sequente, siue trochaeo. Huius exemplum:

Su-

CAP. X. 1 *Vel trochaeo*] Paris. sec. siue trochaeo, quod nihil refert.

Apud Iubam] Vid. ad cap. VI. 5.

2 *Tunc insolita*] Hic versus, nescio cujus poetae, de *Icari lapsu* intelligendus. RUHNKEN.

3 *Ex duobus Ionicis maioribus*] Paris. sec. a maioribus. Frustra. Graeci dicunt ἰξ ἰωνικῶν δὲν μέγιστον. Hos sequi Mallius si voluisset, ex

duobus Ionicis a maiore scripisset. Aliter ei visum esse, apparet ex huius capituli n. 1. 2. 4. cap. XI. 2. 6. 7. Saepe legimus metrum Ionicum maius & minus, pedem Ionicum maiorem & minorem apud Donatum, eiusque enarratorem Pompeium, apud Diomedem, Victorinum, & alios. Etiam plurali numero Ionicos maiores & minores habet Plotius de metris p. 2660.

Sn-

*Sumum bonum magis fruar, altum ferar
ut modeste.*

† Ex uno etiam Ionico maiore & duobus trochaeis, siue trochaeo & spondio fit hoc metrum ita:

Altum ferar ut modestae.

CAPUT XI.

DE METRO IONICO MINORE.

Cum vero metrum & choriambicum, & anti-
spasticum, & Ionicum a maiore, sicut o-
sten-

Sumum bonum magis fruar] Versum corruptissimum, nec ulla parte legi propositae satisficientem; ita exhibui, ut in MS. Guelph. legitur. Nihil hic opis adfertur e libris regii, quorum prior dedit *Summo bono magis fruatur, altum ferar ut modestae*: attet *Summum bonum*. Pars capitis huius intercidisse, omnibusque codicibus nostris hoc loco fraudi fuisse videtur talis aberratio librarii alicuius, qualis supra c. VIII. §. Parisiensi secundo nocuit. Adscripserat Mallius hic versum aliquem hoc pedum numero:

*Tunc sic puer aethra ruit
aequor in altum.*

Sequebatur novi metri decla-

ratio, in hunc fere modum:
*Ex tribus Ionicis maioribus
etiam & duobus trochaeis, si-
ue trochaeo & spondio, fit
ita:*

*Sumam bona, magnis fruar,
altum ferar, at modeste.*
Praeterea, nisi fallor, designauerat metrum, cuius hoc esse potuit exemplum:

*Magnis fruar, altum ferar,
at modeste.*

† *Ex uno etiam*] Haec sanauit prior Paris. In reliquis erat *Exeunt etiam*.

Et duobus trochaeis] Parisi sec. & de duobus trochaeis.

CAP. XI. DE METRO IONICO MINORE] Vocabulum METRO a Guelph. & Paris. pr. abest.

1 *Metrum & choriambi-
sum*]

stendimus, ita propriis contexantur pedibus, ut, nisi conclusionem aliunde accipiant, inelegans atque horridum sit, solum ex his metris, quae quadrissyllabos recipiunt pedes, Ionicum a minore suo se pede ita explet, ut additamentum non requirat aliorum. ² Fit enim ex quatuor Ionicis minoribus ita:

*Vocat omnes, bona iustis sua semper deus
adfert.*

³ Huic metro neque spondius, neque dactylus, neque trochaeus adiungitur. ⁴ Penultimi enim pedis postrema syllaba & ultimi priores duae dactylum resonant, posteriores vero duae spondium vel trochaeum. ⁵ Eaque de causa hoc metrum suauitatem, quam habet ipsum in sese, non depascit aliunde. ⁶ Fit autem metrum hoc ex tribus etiam Ionicis minoribus. Huius exemplum:

Bo-

cum] Interiectam inter haec particulam & Paris. prior extrudit. Deinde ex *antispasticum* Guelph. & Paris. sec. male fecerunt *anapesticum*.

Vt additamentum] Guelph. ut dictamentum.

³ *Neque trochaeus adiungitur*] Vterque Paris. *neque trochaeus extrinsecus adiungitur*. Aduerbiū *extrinsecus* a Mallio, an grammaticae profectum sit, licet affir-

mare pro certo non ausim, tamen, ut ab interprete additum esse credam, animus inclinatur.

⁵ *Ipsū in sese*] Omnes MSS. nostri exhibent *ipse in sese*.

Non depascit aliunde] Elegantem, ipsique Tullio probatam, metaphoram non ceperunt librarii, quorum culpa *deposcit* in utroque Paris. legitur pro *depascit*.

⁸ *Alios*

Bona iustis sua semper deus adfert.

⁷ Ex duobus quoque Ionicis minoribus hoc metrum fit ita :

Bona iustis deus adfert.

⁸ Alios huic metro pedes idcirco quidam interse-
rendos crediderunt, ut copiam & facultatem et-
iam augerent, sed nihil in his, quod aures blan-
de accipere possunt, inuenimus. ⁹ Atque ideo
longe melius commodiusque censemus, ut me-
trum Ionicum a minore eo, quo supra exposui-
mus modo, unius pedis ingeminatione explea-
tur, neque alius quisquam pes sequatur, quo
adfociato non modo ei externa suauitas acquiren-
da, sed propria amittenda sit. ¹⁰ Diuersa vero
inter se metra posse coniungi, lyricorum poëta-
rum permulta & Graeca & Latina scripta decla-
rant. ¹¹ Itaque dactylico subiungere & dactyli-
cum,

⁸ Alios huic metro] Gulph. Alius. Paris. sec. hic metro.

Blande accipere possunt] Nostrum aliquis dixisset quod aures blande accipere possint. Sed in tali connexionem etiam, neque id sine grauitate, maiorisque certitudinis significatione, indicatio saepe veteres utuntur. Cic. lib. VI. ep. ad diuers. 3. Nec vero quidquam video, quod non idem te videre certo scio. Ibid. lib. XIII. ep. 5. Et si, in quam

rem p. venimus, intelligo. Alia dabo ad illud offic. lib. I. c. 7. n. 6. Credamusque, quia fit, quod dictum est, appellatam fidem.

⁹ Quisquam pes sequatur] Neminem mihi vitio vertere spero, quod ita rescripti pro manifesto errore, qui codices nostros omnes obsedit, quisquam persequatur. Vid. ad. c. VII. 3.

Sed propria amittenda sit] Duo MSS. admittenda sit, Paris. prior amittenda sit.

D 2

12 lam

cum, & jambicum, & alia licet. ¹² Iambico quoque versu eundem in modum etiam jambicum & alium quemlibet versum subicere possumus. ¹³ Idque eadem ratione per omnia metra usurpare possumus, ita ut diuersorum inter se metrorum sit apta & decora coniunctio. ¹⁴ De arte ergo metrica nihil desiderari a quoquam scias, seruata a nobis docendi ratione prespiciens, ut ea, quae alii, qui eadem de re scripserunt, confusa & permixta conlocauerint, nos octo tantum generibus, quibus exceptis nullum inueniri metrum possit, comprehenderemus, quaeque etiam in unoquoque genere species emanarent ac proflue-

¹² *Iambico quoque versu*] De datiuo *versu* consentiunt codices nostri. Neque audiendus est Priscianus, qui lib. VII. p. 778. poëtas metri causa quartae declinationis ablatiuo pro datiuo uti commentus est. Hanc terminationem optimis Latinae linguae, profaiciis etiam, auctoribus familiarem fuisse, ostendit Cortius ad Sallust. lug. VI. 1.

¹³ *Sit apta & decora*] Ita emendabam, quum in Guelph. corrupte scriptum esset *sita placet decora*. Accedit utriusque Paris. auctoritas.

¹⁴ *Nihil desiderari*] MSS. *desiderare*.

Docendi ratione prespiciens] Quum hanc scripturam in codice Guelph. repe-

risssem, nec viderem, quo referatur vocabulum *prespiciens*, id an temere huc irrepperit, dubitabam. Klotzius coniciebat, *perspiciens* legendum, ut vero proximum per *quomodo* explicandum esse. Mihi valde blanditur elegantissimi Gruneri mei ratio, qui Theodorum *perspicua* scripsisse existimat. Hanc vocem poscere ei videntur, quae sequuntur, verba *confusa & permixta*. Paris. alter *prespicias*, alter *praespicias*.

Ut ea, quae alii, qui eadem de re scripserunt] Locum hunc ita constituendum putavi, quum sine sensu in MSS. legeretur *ut eaque alii, qui eadem docere scripserunt*.

In unoquoque genere] Ruhnkenius V. C. legendum esse

ex

fluerent, ostenderemus, easque non in inmensum extenderemus, neque nouitatis aut cupiditatis potius, quam suauitatis iudicio ducemur. ¹⁵ Quod ita usi sumus, ut ea, quae essent in carminibus dura atque aspera, quamuis a quibusdam poetis non essent repudiata, praetermitteremus. ¹⁶ Si qui tamen inueniuntur, qui in his metrorum generibus ita rude atque in-

ex unoquoque genere acutissime vidit, coniecturamque suam confirmat ex illo Ciceronis de orat. I. 42. Partes autem sunt, quae generibus iis, ex quibus emanant, subiiciuntur.

Species emanarent] Ita emendabam Codicis Guelph. scripturam *specie me manerent*. Proxime ad verum accedunt MSS. Paris. in quibus est *specie emanarent*.

Easque non in inmensum] Paris. prior *eaque non inmensum*: alter *ea quae non inmensum*.

Ducemur] MSS. omnes *duceremus*, solita litterarum *r* & *s* confusione, de qua dictum est ad cap. VII. 3.

¹⁵ *Quod ita usi sumus*] Priscos imitari videtur Mallius. Illos vero verbum *utor* accusatiuo jungere solitos esse, scimus e Nonio de contr. gener. verb. p. 481. Charif. l. V. p. 257. Diomed. p. 300. Plautum ita saepe locutum esse, ostendit Pareus

lexic. crit. p. 1333. Adde Buneman. ad Lactant. de mortib. persec. c. V. 2.

¹⁶ *Si qui tamen*] Pronomen *qui* Paris. posterior haud infcite omittit.

Qui in his metrorum] Vterque Codex Paris. *qui in hisdem metrorum*.

Ita rude atque inusitatum] Pro *rude* in Guelph. erat *sude*, in Paris. *sec. dure*.

Ita rude] *Rudis* veteribus, ut Cincius ait apud Fest. v. *Rodus*, omnis materia non deformata, atque adeo infecta & impolita: quomodo dicuntur *aes*, *vestimentum rude*; *lana rudis* Ovid. Ep. I. 78. *linum rude* Marcello Empir. p. 58. Hinc quicquid usu nondum tritum & experiundo probatum est, *rude* vocatur. Columella III. 11. *rudem agrum* opponit *consito*, *ubi fuerit seges*. Lactant. Epit. 60. *in rudibus agris priusquam serere incipias*, *evulsis sentibus*, — *arva purganda sunt*. Pulcre Catull. LXIII. 11.

Illa

inuitatum aliquid excogitent, ut id & cum eodem pede legat, & cum aurium delectatione con-

Illarudem cursu prima imbuit Amphitriten. Vid. Broukhuf. ad Propert. II. 20. 39. In Claudian. *Praef. in Rapt. Proserp.* vs. 2. *rudēs remos* P. Burmannus explicat ramos arborum non politos: melius, nec tamen accuratissime Gesnerus, novos, recens inventos. Intellige remos mare nondum expertos, remigio nondum adsueros. Inde fluxit significatio *novi, recentis*, quae hujus loci est, & cadente Latinitate maxime celebrari coepit. *Olla rudis* Marcello Empir. p. 76. 192. quam alibi *recentem* dicit, ignem nondum experta, neque ullo alio usu trita. Ex Plinio Valeriano eandem dedit & *cacabum rudem* Barthius *Adv.* I. 14. Nemesian. *Cyneg.* vs. 14. *rudibus quae luceat orbita fulcis.* & vs. 33. *Miratumque rudes se tollere Terea pinnas.* Auctor Queroli p. 3. *Aululariam* hodie sumus acturi, non veterem, at *rudem, investigatam Plautiper vestigia.* Ex opposito res manifesta. Vide ibi Rittershusium, &, si lubet, Wopkenf. ad Sedul. I. 275. Paulo insolentius Claudian. *de VI. Cons. Honor.* vs. 545. *lunam rudem* dixit novam, monente Barthio. Hanc se-

culi sui consuetudinem loquendi secutus Glossator Cod. Reg. in Virgil. *Georg.* II. 211. *rudem campum* exposuit novum: male, quanquam probat P. Burmannus. *Rudis campus* est ager nullo dum aratro profectus. Ex hactenus disputatis satis defenditur vulgata Claudiani lectio *de Cons. Prob. & Olybr.* vs. 51. *Quantum stagna Tagi, rudibus stillantia venis, Effluxere decus.* ubi P. Burmannus Secundus ad *Anthol. Lat. T. I. p. 10.* de Oudendorpiana conjectura legit *rutilis venis.* *Rudes venae* sunt novae, recens apertae, quae aurum ante nondum effuderant; ne dicam, vocem *rutilus*, quae tertio post hunc versu occurrit, parum eleganter repeti tantillo intervallo. Poterat autem Burmannus Secundus hanc vocis potestatem ex *Anthologia* sua didicisse, III. 31. p. 478. *Hic ubi Bazarum surrexit grata voluptas, Et rudibus splendens molibus extat opus.* ubi contextus facile docet, *rudes moles* esse novas, recens structas. Idem ex Mallii nostri verbis clarissime apparet. RUHNKEN.

Vt id & cum eodem pede legat. Perum felici coniectura

consentiat, id abs te respui non oportebat.
 17 Ea enim in re, quae ipsa per se infinita sit,
 nouum aliquid reperiendi constitui finis non po-
 test. 18 Te tamen ceterosque, qui se esse me-
 tricae disciplinae non ignaros volent, ea sen-
 tentia conueniet, ut ex his, quae a nobis de-
 clarata sunt, metrorum rationem atque doctri-
 nam abunde consecutos, etiam si nihil a quo-
 quam adiciatur, existiment.

*ra legat in legatur mutandum existimabam. Nunc Mal-
 lium scripsisse crediderim ut id & eundem pedem legat.*
*Fucum fecit librariis exqui-
 sitior significatio verbi lege-
 re, quam nos aspernari non
 sinunt praestantissimi scripto-
 res, apud quos legere ac re-
 legere aquas, iter, littora,
 frequenter occurrunt.*

Id abs te respui non oportebat] MSS. Paris. *id apte res-
 pui non oportebit.* Non mu-
 to imperfectum, quod tem-
 pus hic non magis offendere
 debet, quam in illis Ciceronis
 offic. I. 9. 4. *Itaque eos ad
 rem p. ne accessuros quidem*

*putat, nisi coactos. Aequius
 autem erat, id voluntate fie-
 ri. Horat. I. od. 37. 1.*
*Nunc est bibendum — nunc
 Saliaribus Ornare puluinar-
 deorum Tempus erat dapibus,
 sodales. Ouid. metam. III.*
*548. Si fata vetabant Stare
 diu Thebas, utinam tormen-
 ta virique Moenia diuerent.*
18 Te tamen] Corrupte
 Guelph. *Et tamen.*

Vt ex his] Paris. posterior
 & *ex his.*

Etiam si nihil] Particula
si in Guelph. deest.

Existiment] Guelph. *exti-
 ment.*

SCRIPTORES

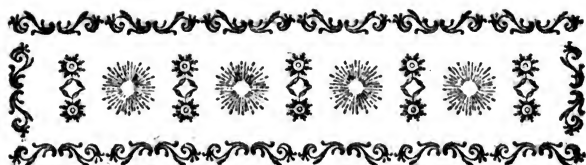
A

FL. MALLIO THEODORO

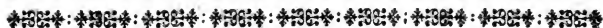
IN LIBELLO DE METRIS ADLEGATI.

- ARCHILOCHVS 5, 18.
ARISTOPHANES 5, 18.
CRITIAS 4, 1.
DEMOCRITUS 4, 1.
EURIPIDES 5, 18.
HOMERUS 1, 17. 4, 1.
HORATIUS 4, 10. 11. 12. 18. 19. 21. 5, 3. 4.
non addito poetæ nomine 4, 9. 5, 13.
IUBA 6, 5. 10, 1.
LINUS 4, 1.
MENANDER 5, 18.
MUSAEVS 4, 1.
ORPHEUS 4, 1.
PERSINUS 4, 1.
PETRONIUS *non adiecto nomine* 5, 10.
POETAE INCERTI 4, 3. 5. 7. 8. 15. 5, 5. 6.
6, 3. 7, 5. 8, 3. 9, 2. 10, 1. 2. 3. 11, 2.
SAPPHO 4, 20.
SERENUS 4, 4.
SOPHOCLES 5, 18.
TERENTIUS 5, 15. 6, 4. *sine nomine* 4, 20.
5, 14.
VIRGILIUS 1, 17. 20. 21. *sine nom.* 1, 18. 19. 22.
4, 2. 13. 14.

C O D E X
GVELPHERBYTANVS
M A L L I A N I
D E M E T R I S L I B R I
C O N S E R V A T O R
D I L I G E N T I V S E X C V T I T V R
E I V S Q V E S Y M B O L A E L I T T E R A R I A E
Q V A E D A M I N M E D I V M D A N T V R.

C O D E X
 GVELPHERBYTANVS
 M A L L I A N I
 D E M E T R I S L I B R I
 C O N S E R V A T O R
 D I L I G E N T I V S E X C V T I T V R
 E I V S Q V E S Y M B O L A E L I T T E R A R I A E
 Q V A E D A M I N M E D I V M D A N T V R.

Etiam si codicis, ex quo Mallii Theodori de metris commentarius typis primum exscriptus est, non alius praeterea usus esset, isque eo munusculo, quo litterarum studiosos affecit, veluti defunctus videretur: tamen hoc solo beneficio meritum arbitrarer, ut eius domicilium, aetas, habitus & forma pluribus innotescat, utque

que memoria libri antiquissimi non minore, quam quod aliis vetustis tribuere solemus, studio conseruetur. Iam vero quum ille alia quoque contineat, e quibus aliquantum commodi in litteras redundare possit; eo minus dubitandum mihi putavi, quin priscae eruditionis amatoribus gratum facturum sim, si, quantum & ingenii mei modulus, & subsocii temporis angustia ferret, pleniorum eius notitiam darem, quaedam ex illo publicis usibus nunc impertirer, ad plura autem ex eodem fonte in posterum deriuanda, vel ipse meam fidem adstringerem, vel aliis ad hanc Spartam ornandam quasi digitum intenderem.

Reperitur autem codex ille in ea Guelpherbytani thesauri parte, quae Weissenburgicos libros, tantum non omnes eximia vetustate conspicuos, continet, ibique locum LXXXVI. nactus est. Scriptus in membranis octoiugibus parum differt ab ea forma, quae nostrorum quaternionum est. Quum primum incidisset hic liber in manus meas, continuo incessit animum cupido propius inspiciendi monumentum, quod aetatem mille circiter annorum prodere videbatur, neque alium titulum praeferebat, quam istum COMMENTVM ARTIS DONATI.

Animaduerti, vitio glutinatoris iam prisco tempore membranas misere traiectas esse, quas tamen facili negotio in ordinem suum redegi, suppetias adferentibus numeris, quos in fine octauae cuiuslibet paginae manus antiqua adscripserat. His ordinatis intellexi, centum nonaginta

ginta & quinque folia , atque adeo maiorem partem codicis , qui ducentis ac duodeviginti paginis compactus est , vindicare sibi Pompeii grammatici commentarium in utramque Donati artem.

Nihil mihi de hoc libro constabat, nisi quod ex Io. Alb. Fabricii bibliotheca Latina didiceram , Carrionem eo usum esse in bibliotheca Colonienfi, Putschiumque , quum grammaticos suos ederet, apographon eius frustra quaesivisse. Veri simile putabam, hunc ipsum Pompeium , non Festum , quod Fabricio in supplement. ad biblioth. Lat. lib. III. cap. 6. p. 763. visum est , dicere Theodulfum Aurelianensem hoc carmine :

Et modo Pompeium , modo te , Donate , legebam.

Quo tempore Pompeius vixerit , nihil dum reperio , ex quo satis manifeste cognosci queat. Varronem , Caesarem , Plinium maiorem , Probum , Caprum , Iubam , Terentianum , Apollonium Alexandrinum , alios , ex quorum scriptis sua hauserit , candide laudat : sed scriptoris , qui recentior sit , nomen in his occurrere , non memini. Praeterea odorari mihi videor , Servium , Sergium & Cassiodorium , quum in Donatum commentarentur , alicubi ad Pompeii commentum respexisse , ex eodemque Cledonium non nulla in artem suam deriuasse.

Illud magno grammatici nostri malo accidit , quod codex Guelpherbytanus librarium pessimum
nactus

nactus est, cuius imperitia omiſſa ſunt alia, alia miſerandum in modum deprauata. Mederi quidem his incommodis voluit corrector aliquis, qui multa ſuppleuit, plura correxit: ſed plurima intacta reliquit, nec pauca, quae corrupta erant, emendatione intempeſtiua magis etiam peruerſit.

Per has tricas quia videbam difficulter eniſurum eſſe, ſi quis Pompeium e codice noſtro deſcripturus eſſet, optimum factum credebam potiora enotare, eaque, neglectis reliquis, quae minus utilitatis habitura viderentur, in uſum antiquitatis ſtudioſorum producere. Et jam feceram initium excerpendi ea, quae mihi maxime placebant, quum reputare mecum coepi, temerarium eſſe, quicumque ſibi perſuadeat, ſe in tali negotio ſine magna offenſione verſari, atque utilia ab inutilibus ſatis acute diſcernere poſſe. Memineram, multa in vetuſtis auctoriſus, quae frigida, inepta, aperte falſa omnibus olim viſa ſunt, unius ſaepe hominis conſilio, interdum caſu, ita reſtituta, aut ita cum aliis comparata eſſe, ut inde non parum emolumentum ad bonas litteras peruenerit.

Iam ſi, quidquid in Pompeio praecipuum reperitur, id inde promerem, praeuidebam, poſtea neminem facile adductum iri, ut eorum, quae a me relicta eſſent, deſcribendorum in ſe ſuſciperet laborem, quem licet difficiliorem, gratum tamen paucioribus, impendendum ſibi eſſe arbitraretur. Abieci igitur illud electa Pompeiana publicandi conſilium, totumque librum, qua-

qualiscumque esset, describere, &, simulac per alios, qui curis his praeuertendi sunt, labores licuerit, in publicum proferre decreui.

Multo studiosius ad hoc negotium accingor, postquam celeberrimus Ruhnkenius adhortator accessit, qui, licet ipse mihi auctor unus instar omnium esset, tamen interposita etiam summi Hemsterhusii auctoritate mecum egit. Optime autem de Pompeio meriturus, meque ad opus promissum longe alacrius absoluendum excitatus esset, si quis edendi grammatici veteris iniret mecum societatem, exemplarque a me describendum, & ex parte jam descriptum, cum Parisinis, aut aliis, si qui fortasse in bibliothecis latent, codicibus conferendum reciperet.

Tantum vero abest, ut librum, cuius editionem recepi, ultra, quam res patitur, laudare, aut utilitatem eius verbis adornare velim, ut candide potius indicandum putem, grammatici nostri non aliam rationem esse, quam plerorumque, quos illa aetas tulit, professorum. Multa vulgaria ac protrita praecepta, futilia etiam, interdum non sine molestis verborum ambagibus, inculcantur: quae tamen variis bonae frugis obseruationibus, optimorumque auctorum, quorum scripta ad nos haud peruenerunt, testimoniis interiectis compensantur. Huius rei ut habeant veluti gustum aliquem viri docti, locos aliquot Pompeii, quos in aduersaria mea conieceram, hic adscribere non grauabor.

Vbi de litteris agit, ista habet:

Legimus apud maiores nostros, primas apud Romanos undecim litteras fuisse tantummodo, ut dicit Caesar libro analogiarum primo. In libro analogiarum Caesar hoc dicit, undecim fuisse. Varro docet in libris, quos ad Atticum scripsit, sedecim fuisse, postea tamen creuisse & factas esse viginti tres. Tamen primae, quae inuentae sunt, fuerunt undecim. Postea quae inuentae sunt, fuerunt sedecim. Postea item² viginti tres factae sunt. Illic commemoratur, qui illam litteram fecit, qui illam.

E capite de syllabis haec adnotare visum est:

Deinde illud scire debes, quod unaquaeque, brevis si sit, syllaba unum tempus habet, si longa sit, duo habet tempora. Caetera tempora, quae accedunt, superflua sunt. Ut puta si dicas et; unum semis habet. E vocalis est brevis, unum habet tempus. T consonans est, & omnis consonans dimedium habet tempus. Adhuc non est nec longa nec brevis. Plus tamen habet a breui, minus quidem habet a longa. Adde ad et S, & jam fit longa. Quare? E brevis unum tempus habet, T dimedium tempus habet, S di-
me-

¹ Ad Atticum] Forte scribendum ad Atticum, ut intelligantur libri de Vita P. R. quos ad Atticum scriptos testatur Sosp. Charif. Inst.

Gramm. I. p. 101. RUHN-
KEN.

² Postea item] Fort. Postea autem.

medium tempus habet. Ecce duo tempora sunt, fecerunt duo tempora longam illam¹. Haec ratio est, ut tantum valeat syllaba naturaliter longa, quantum valet positione longa. Quare? Nam quemadmodum illae vocales naturaliter longae duo habent tempora (ut

A te ne frigora laedant,

A longa est naturaliter, duo habet tempora) sic etiam syllaba, quae positione fit longa, duo habet tempora. Quomodo? Vnum habet a vocali, unum habet a duabus consonantibus. Idcirco fit, ut non quaerantur a positione, nisi duae consonantes, quia duae consonantes dimedium & dimedium habent tempus, & faciunt longam syllabam praecedentem. Ob hanc causam diximus, duo esse tempora & naturaliter longae, & positione longae. Illud etiam sequitur, esse aliquas syllabas plurimas, quae & plura habent tempora, quam oportet. Vt est lex. Ecce E ipsum naturaliter duo tempora habet, X, quae duarum consonantium fungitur loco, unum habet tempus. Quare hoc dixi? Est quidem tractatus, sed etiam utile est, in hoc tractatu poni. Quoniam istae syllabae, quae tribus temporibus fiunt, si habent post se alias longas consonantes, asperrimos faciunt versus, non ferendos. Quare? Tempora enim crescentia ultra modum incipiunt grauare nostras aures & obruere. Puta, si qui talem versum faciat
Lex

¹ Illam] Leg. syllabam.

Lex prima est, quodcumque potest,

quatuor sunt tempora. Lex, E duo habet tempora, naturaliter longa est. Sequitur X, unum tempus habet, quia duarum consonantium officio fungitur. Sequitur P & R, ecce iterum aliud tempus. Ecce quatuor tempora sunt, & nunc asper est. Qua ratione hoc dixi? Quotiescumque inciderit tale aliquid, debemus verba sequentia a vocalibus inchoare, ut depereat aliquid de illa summa. Ut puta, si dicas

Lex ima est, quodcumque velis,

leuius sonat si dicas lex ima est, quam si dicas lex prima est. Hoc asperius & grauius sonat. Omnino hoc seruare debent, qui volunt lubricos versus & currentes facere. Nam idcirco omnes illi participiis cum coniunguntur, asperrimos versus faciunt. Omne participium longam habet syllabam, docens, scribens. Ut puta, si qui talem faciat versum

— — Scribensque patrique

*verbi causa asperrimus versus est. Quare? Quia hoc ipsum E naturaliter longum est, deinde sequitur N & S, crescit tempus. Quoniam sequitur illa coniunctio, illud crescit. Quatuor tempora sunt, & asperrimus fit versus scribensque, & latet causa asperitatis. Si isti sunt, ratione hoc facit. Habetis hanc rationem in luba. Ergo omnis syllaba, quae naturaliter brevis est, unum habet tempus: quae longa est, siue natura, siue
posi-*

positione, duo habet tempora. Caetera tempora ex superfluo sunt, nihil praestant.

De comparatione nominum ita disputat:

Omnia verba, quae naturaliter per se plena sunt, non debent accipere comparationem. Nam incipiunt esse non plena. Si enim comparationem, non sunt plena. Perfectus qui dicitur, nisi cui nihil deest? Si acceperit comparationem perfectior, perfectissimus, male dicimus. Qua ratione? Quasi si dixeris iste perfectus est, iste perfectior est, dum incipit iste esse perfectior, ille jam perfectus non est. Si esset perfectissimus, ille perfectior non erit. Habes hoc in antiquo tractatu. Debes ergo verba ea, quae naturaliter per se plena sunt, non subicere comparationi, ne, dum vis aliquid augere, corrumpas illam rationem naturalem.

Atque aliquanto post:

Ergo vides, quae nomina comparantur, quae sunt qualitatis & quantitatis. Ea autem, quae non sunt qualitatis & quantitatis, non recipiunt comparationem. Ne te decipiant illa Plautiana & Afroniana verba. Ipsissimus joco comico dixit. Est etiam apud Graecos αὐτίκα tale. Comica sunt ista & ad artem non pertinent. Ergo non recipiunt comparationem, nisi ea, quae sunt

¹ Quasi] Leg. Quia.

² Ergo vides, &c.] Similia habent Sosp. Charis. Inst.

Gramm. II. p. 130. & Consentius Arte p. 2022. RUHNK. KEN.

sunt qualitatis & quantitatis. Diximus jam hoc saepius. Illud nomen, quod in dubitatione venit, Latinus, Latinior, Latinissimus, quaeritur utrum dicamus. Si a gente volueris, non dicis. Id est, si a gente dictus est Latinus, quemadmodum Italus. Numquid possum dicere Italior, Italissimus? Quemadmodum Afer. Numquid possum dicere Afrior, Aferrimus? Quemadmodum Gallus. Numquid dico Gallior, Gallissimus? Sic Latinissimus. Si autem ad elocutionem, recipit conparationem. Quare? Quia incipit esse qualitatis ab animo. Quomodo loquitur? Latine. Tamen hoc ipsum propter ambiguitatem vitandum est, ne cadamus in calumniam. Latinior non debemus dicere. Quamquam de elocutione dicamus & possemus dicere, tamen debemus vitare propter calumniam. Quamvis nos defendimus, etiam Cicero vitauit in sexta Verriarum [lib. III. c. 1.] Cum dico Verrem in tota prouincia, Latine me scitote, non accusatorie loqui. Et subiecit postea etiam planius. Noluit dicere Latinius. Ergo ea recipiunt conparationem, quae sunt qualitatis & quantitatis. Haec tamen regula non recurrit, id est non omnia nomina, quae sunt qualitatis & quantitatis, recipiunt conparationem. Quae autem comparantur, qualitatis & quantitatis sunt. Non omnis, verbi causa, qui nauigat gubernator est, sed, qui gubernator est, nauigat. Nam ecce inueniuntur aliqua nomina qualitatis & quantitatis, & non recipiunt conparationem. Mediocris unum tantum gradum habet. Nemo di-
cit

cit mediocrior, mediocrissimus. Pius, piissimus duos habet gradus, positivum & superlativum. Quamquam & hoc piissimus vituperat Cicero in Philippicis [orat. XIII. c. 19.] Dicit, non potest piissimus dici per rerum naturam. Insultabat Antonio, Tu, ait, utere semper hoc verbo piissimus. Tamen Caper, ille magister Augusti Caesaris, elaboravit vehementissime, & de epistolis Ciceronis collegit haec verba, ubi dixerat ipse Cicero piissimus. Scias, quoniam amaritudine rhetorica hoc ei obiecerat, ut diceret, non potest per rerum naturam dici piissimus. Ergo est aliquando positivus & superlativus, ut pius, piissimus: aliquando positivus & comparativus, ut senex, senior: aliquando comparativus & superlativus, ut ulterior, ultimus: aliquando superlativus tantum, ut novissimus.

Haec speciminis loco e Pompeii commentario grammatico attulisse suffecerit. Nunc veniendum est ad ea, quibus adnectendis Pompeiani operis librarius codicem suum locupletandum sibi putavit. Sunt ista ex libris variis excerpta, maximam partem grammatica, quorum alia suppressis, alia praescriptis nominibus auctorum, unde ea deprompta sint, proferuntur.

Primum locum inter haec occupavit, nullo tamen auctoris indicio facto, CASSIODORII praefatio, quam ille libro suo de artibus ac disciplinis liberalium litterarum praemisera. Omissa tamen etiam hic est praefationis illius ea pars, quam, omnibus Cassiodorii codicibus subtractam, ex Alcuini libris auctori suo restituit

Garetijs. Excipit in Guelpherbytano codice praefationem Cassiodorii panniculus, cui nulla alia est inscriptio, praeter hanc: **GENERA CAVSARVM SVNT QVINQVE.** Hunc etiam a Cassiodorio sumtum atque ex huius rhetorica decerptum esse, reperio.

Sequitur in codice nostro **DE PEDIBVS EXPOSITIO IVLII SEVERI.** Hoc excerptum e libro de pedibus Iulii Severi, grammatici Donato recentioris, nihil continet, quod legisse magnopere iuuat. Quia tamen & breue est, & fieri potest, ut hinc alii codices aliquid lucis mutuentur, exiguum describendi laborem & aliquantulum chartae, quae fortasse miserius aliubi peritura fuisset, antiqui scriptoris honori impendere non dubitavi. Quid, quod hunc ipsum Seueri libellum in animo habuisse videtur Pompeius, quum in capite de pedibus ista scriberet: *De quinque [syllabis] triginta duae fiunt, de sex sexaginta quatuor fiunt syzygiae. Est liber de syzygiis, sed nihil refert. Facile hoc possumus scire. Puta, pone quinque, cetera.*

I V L I I S E V E R I

D E

PEDIBUS EXPOSITIO.

D E S P O N D E O.

Spondeus anapaesto junctus facit antibacchum¹ & jambum — — —, — —

Spondeus dactylo junctus facit Molossium & pyrrhichium — — —, — —

Spondeus amphibrachi² junctus facit antibacchum & trochaeum — — —, — —

Spondeus amphimacro junctus facit Molossium & jambum — — —, — —

Spondeus Bacchio junctus facit antibacchum & spondeum — — —, — —

Spondeus antibaccho junctus facit Molossium & trochaeum — — —, — —

D E

¹ *Antibacchum*] Si quis & hic, & in sequentibus, *antibacchium* reponere malit, videat, quae dixi ad Mallium cap. V. 13.

² *Amphibrachi*] Librarius noster ubique dedit *amfibracin* & similiter *tribracin*, idque sine discrimine casuum.

DE IAMB O.

Iambus tribrachi junctus facit amphibrachyn
 & *pyrrhichium* — — —, — —

Iambus Molosso junctus facit Bacchium & spon-
deum — — —, — —

Iambus anapaesto junctus facit amphibrachyn
 & *jambum* — — —, — —

Iambus dactylo junctus facit Bacchium & pyr-
rhichium — — —, — —

Iambus amphibrachi junctus facit amphibrachyn
 & *trochaicum* — — —, — —

Iambus amphimacro junctus facit Bacchium &
jambum — — —, — —

Iambus Bacchio junctus facit amphibrachyn &
spondeum — — —, — —

Iambus antibaccho junctus facit Bacchium &
trochaicum — — —, — —

DE TROCHAE O.

Trochaeus tribrachi junctus facit dactylum &
pyrrhichium — — —, — —

Trochaeus Molosso junctus facit amphimacrum
 & *spondeum* — — —, — —

Trochaeus anapaesto junctus facit dactylum &
jambum — — —, — —

Trochaeus dactylo junctus facit amphimacrum
 & *pyrrhichium* — — —, — —

Trochaeus amphibrachi junctus facit dactylum
 & *trochaicum* — — —, — —

Tro-

Trochaeus amphimacro junctus facit amphimacrum & jambum — — —, — —

Trochaeus Bacchio junctus facit dactylum & spondeum — — —, — —

Trochaeus antibaccho junctus facit amphimacrum & trochaeum — — —, — —

Item trisyllabi cum trisyllabis geminati faciunt sexaginta quatuor, syzygias, pedes centum viginti octo, id est:

DE TRIBRACHI.

Tribrachys tribrachi junctus facit proceleusmaticum & pyrrhichium — — — —, — —

Tribrachys Molosso junctus facit Paeonem quartum & spondeum — — — —, — —

Tribrachys anapaesto junctus facit proceleusmaticum & jambum — — — —, — —

Tribrachys dactylo junctus facit Paeonem quartum & pyrrhichium — — — —, — —

Tribrachys amphibrachi junctus facit proceleusmaticum & trochaeum — — — —, — —

Tribrachys amphimacro junctus facit Paeonem quartum & jambum — — — —, — —

Tribrachys Bacchio junctus facit proceleusmaticum & spondeum — — — —, — —

Tribrachys antibaccho junctus facit Paeonem quartum & trochaeum — — — —, — —

DE

3 Quatuor] MS. quattuor, & sic ubique,

E 5

DE MOLOSSO.

Molossus tribrachi junctus facit epitritum quartum & pyrrhichium — — — —, — —

Molossus Molosso junctus facit dispondeum & spondeum — — — —, — —

Molossus anapaesto junctus facit epitritum quartum & jambum — — — —, — —

Molossus dactylo junctus facit dispondeum & pyrrhichium — — — —, — —

Molossus amphibrachi junctus facit epitritum quartum & trochaeum — — — —, — —

Molossus amphibimacro junctus facit dispondeum & jambum — — — —, — —

Molossus Bacchio junctus facit epitritum quartum & spondeum — — — —, — —

Molossus antibaccho junctus facit dispondeum & trochaeum — — — —, — —

DE ANAPAESTO.

Anapaestus tribrachi junctus facit Paeonem tertium & pyrrhichium — — — —, — —

Anapaestus Molosso junctus facit Ionicum minorem & spondeum — — — —, — —

Anapaestus anapaesto junctus facit Paeonem tertium & jambum — — — —, — —

Anapaestus dactylo junctus facit Ionicum minorem & pyrrhichium — — — —, — —

Anapaestus amphibrachi junctus facit Paeonem tertium & trochaeum — — — —, — —

Ana-

Anapaestus amphibimacro junctus facit Ionicum minorem & jambum — — — —, — —

Anapaestus Bacchio junctus facit Paeonem tertium & spondeum — — — —, — —

Anapaestus antibaccho junctus facit Ionicum minorem & trochaeum — — — —, — —

DE DACTYLO.

Dactylus tribrachi junctus facit Paeonem primum & pyrrhichium — — — —, — —

Dactylus Molosso junctus facit choriambum & spondeum — — — —, — —

Dactylus anapaesto junctus facit Paeonem primum & jambum — — — —, — —

Dactylus dactylo junctus facit choriambum & pyrrhichium — — — —, — —

Dactylus amphibrachi junctus facit Paeonem primum & trochaeum — — — —, — —

Dactylus amphibimacro junctus facit choriambum & jambum — — — —, — —

Dactylus Bacchio junctus facit Paeonem primum & spondeum — — — —, — —

Dactylus antibaccho junctus facit choriambum & trochaeum — — — —, — —

DE AMPHIBRACHO. 4

Amphibrachys tribrachi junctus facit Paeonem secundum & pyrrhichium — — — —, — —

Am-

4 DE AMPHIBRACHO. Sed quia lemma-
CHO] MS. DE ANFI- ta in membranis nostris mi-
nio

*Amphibrachys Molosso junctus facit diiambum
& spondeum* — — — — , — —

*Amphibrachys anapaesto junctus facit Paeonem
secundum & jambum* — — — — , — —

*Amphibrachys dactylo junctus facit diiambum &
pyrrhichium* — — — — , — —

*Amphibrachys amphibrachi junctus facit Paeo-
nem secundum & trochaeum* — — — — , — —

*Amphibrachys amphimacro junctus facit diiam-
bum & jambum* — — — — , — —

*Amphibrachys Bacchio junctus facit Paeonem
secundum & spondeum* — — — — , — —

*Amphibrachys antibaccho junctus facit diiam-
bum & trochaeum* — — — — , — —

DE AMPHIMACRO.

*Amphimacrus tribrachi junctus facit ditrochae-
um & pyrrhichium* — — — — , — —

*Amphimacrus Molosso junctus facit epitritum se-
cundum & spondeum* — — — — , — —

*Amphimacrus anapaesto junctus facit ditrochae-
um & jambum* — — — — , — —

*Amphimacrus dactylo junctus facit epitritum se-
cundum & pyrrhichium* — — — — , — —

*Amphimacrus amphibrachi junctus facit ditro-
chaeum & trochaeum* — — — — , — —

Am-

nio picta sunt, haec verba non scripsit librarius, apud quem vocabula *amphibrachys* ac *tribrachys* nusquam per casus secundae declinationis

Latinorum decurrere, paullo ante testatus sum. Nec mihi fit credibile, bonis auctoribus hunc declinandi modum placuisse.

Amphimacrus amphimacro junctus facit epitritum secundum & jambum — — — — — , — —

Amphimacrus Bacchio junctus facit ditrochaeum & spondeum — — — — — , — —

Amphimacrus antibaccho junctus facit epitritum secundum & trochaeum — — — — — , — —

DE BACCHIO.

Bacchius tribrachi junctus facit antispastum & pyrrhichium — — — — — , — —

Bacchius Molosso junctus facit epitritum primum & spondeum — — — — — , — —

Bacchius anapaesto junctus facit antispastum & jambum — — — — — , — —

Bacchius dactylo junctus facit epitritum primum & pyrrhichium — — — — — , — —

Bacchius amphibrachi junctus facit antispastum & trochaeum — — — — — , — —

Bacchius amphimacro junctus facit epitritum primum & jambum — — — — — , — —

Bacchius Bacchio junctus facit antispastum & spondeum — — — — — , — —

Bacchius antibaccho junctus facit epitritum primum & trochaeum — — — — — , — —

DE ANTIBACCHO.

Antibacchus tribrachi junctus facit Ionicum primum & pyrrhichium — — — — — , — —

Antibacchus Molosso junctus facit epitritum tertium & spondeum — — — — — , — —

An-

Antibacchus anapaesto junctus facit Ionicum maiorem & jambum — — — — —

Antibacchus dactylo junctus facit epitritum tertium & pyrrhichium — — — — —

Antibacchus amphibrachi junctus facit Ionicum maiorem & trochaeum — — — — —

Antibacchus amphimacro junctus facit epitritum tertium & jambum — — — — —

Antibacchus Bacchio junctus facit Ionicum maiorem & spondeum — — — — —

Antibacchus antibaccho junctus facit epitritum tertium & trochaeum — — — — —

Requirendum nobis est etiam, quomodo pedes sint diuidendi.

Omniū pedum trina diuisio est, excepto amphibrachyn & epitritum. Vnius enim tripla diuisio est, id est amphibrachys, quia quatuor tempora habet, in uno & tribus diuiditur — | — — ||| Et ideo dicitur tripla, quia unus ad tres comparatus triplus est. Epitritorum autem reuera epitrita diuisio est, quia epitritus septem tempora habet, & diuiditur in tribus & quatuor — — ||| — — |||| Quatuor enim in se tres continet & habet & unum, qui trium tertia pars est, quos pro hoc Donatus excepit, quia in metris difficile poterunt inueniri.

Prima ergo diuisio est disyllaborum, quae in aequis temporibus diuiditur, quae etiam dactylica nuncupatur, id est :

Pyrr-

Pyrrhicibus, qui constat ex breui & breui, habet tempora duo, diuiditur ita ~ | ~ |

Spondeus, qui constat ex duabus longis, temporum quatuor, diuiditur ita — || — ||

Dactylus, qui constat ex longa & duabus breuibus, diuiditur ita — || ~ ~ ||

Anapaestus, qui constat ex duabus breuibus & longa, habet tempora quatuor, diuiditur ita ~ ~ || — ||

Dispondius, qui constat ex quatuor longis, habet tempora octo, diuiditur ita — — |||| — — ||||

Proceleusmaticus, qui constat ex quatuor breuibus, habet tempora quatuor, diuiditur ita ~ ~ || ~ ~ ||

Ditambus, qui constat ex duobus jambis, habens tempora sex, diuiditur ita ~ — ||| ~ — |||

Ditrochaeus qui constat ex duobus trochaeis, habet tempora sex, diuiditur ita — ~ ||| — ~ |||

Choriambus, qui constat ex longa, duabus breuibus & longa, id est habet tempora sex, diuiditur ita — ~ ||| ~ — |||

Antispastus, qui constat ex breui, duabus longis & breui, habet tempora sex, & diuiditur ita ~ — ||| — ~ |||

Item secunda diuisio est dupla, quae etiam jambica nuncupatur, id est:

Trochaeus, qui constat ex longa & breui, temporum trium, diuiditur ita — || ~ |

Iambus, qui constat ex breui & longa, temporum trium, diuiditur ita ~ | — ||

Mo-

Molossus, qui constat ex tribus longis, temporum sex, diuiditur ita — // — — ////

Tibrachys, qui constat ex tribus breuibus, temporum trium, diuiditur ita ~ / ~ ~ //

Ionicus maior, qui constat ex duabus longis & duabus breuibus, temporum sex, diuiditur ita — — //// ~ ~ //

Ionicus minor, qui constat ex duabus breuibus & duabus longis, id est temporum sex, diuiditur ita ~ ~ // — — ////

Tertia diuifio est, quae hemiolia siue paeonica nominatur, quotiens numerus ad numerum comparatus habet maior minorem numerum & medietatem eius, id est:

Amphimacrus, qui constat ex longa, breui & longa, temporum quinque, diuiditur ita — ~ /// — //

Bacchius, ex breui & duabus longis, temporum quinque, diuiditur ita ~ — /// — //

Antibacchus, ex duabus longis & breui, temporum quinque, diuiditur ita — // — ~ ///

Paeon primus, ex longa prima & tribus breuibus, temporum quinque, diuiditur ita + ~ /// ~ ~ //

Paeon secundus, ex secunda longa & tribus breuibus, temporum quinque, diuiditur ita ~ — /// ~ ~ //

Paeon tertius, ex tertia longa & tribus breuibus, temporum quinque, diuiditur ita ~ ~ // — ~ ///

Paeon

Paeon quartus, ex quarta longa & tribus breuibus, temporum quinque diuiditur ita
 ~ ~ ~ /// — //

Completa est, sicut putamus, trina pedum diuifio.

Laciniis scriptorum de pedibus eorumque diuifione adfuta sunt in membranis nostris ESI-
 DORI IVNIORIS PALESTINENSIS [Lege:
 ISIDORI IVNIORIS HISPALENSIS] EPI-
 SCOPI GRAMMATICAE ARTIS NOMINA
 GRAECA ET LATINA NOTATA. Hinc,
 opinor, auctori suo restitui poterit libellus. *ad-
 eor* & qui in codice viciisxxx. biblioth. reg.
 Paris. ita inscribitur: *Grammaticae artis nomina
 Graece & Latine notata.* Erunt fortasse, qui
 hoc, quidquid est glossarum Isidori, cum aliis
 codicibus comparare cupiant. In eorum gratiam
 hunc etiam qualemcumque centunculum hic pro-
 ponam.

<i>Poëta</i>	vates.
<i>Poëticus</i>	liber.
<i>Poëma</i>	unius libri opus.
<i>Poësis</i>	opus multorum librorum.
<i>Idyllion</i>	paucorum versuum.
<i>Distichon</i>	duorum,
<i>Monostichon</i>	unius versus.

[*Poëticus* liber] Haec, coniungenda sunt sic: *Poëta*
 nisi fallor, cum prioribus vates, poëticus liber.

<i>Onomastike</i>	nominatiuus.
<i>Genike</i>	genetiuius.
<i>Dotike</i>	datiuius.
<i>Actiatike</i>	accusatiuius.
<i>Cletike</i>	vocatiuius.
<i>Aphaeretike</i>	ablativus.
<i>Monoptota</i>	eiusdem casus.
<i>Aptota</i>	in quibus nulla inflexio casuum,
<i>Diptota</i>	in quibus similitudo duorum tantum casuum est.
<i>Triptota</i>	trium casuum varietas.
<i>Tetraptota</i>	quatuor casuum varietas.
<i>Pentaptota</i>	quinque casuum inflexio.
<i>Hexaptota</i>	omnium casuum varia declinatio.
<i>Anomala</i>	nomina, quae in comparatione mutantur. Vt <i>bonus</i> , <i>melior</i> , <i>optimus</i> : <i>malus</i> , <i>peior</i> , <i>pestimus</i> .
<i>Ctetica</i>	possessiua.
<i>Epitheta</i>	id est adiectiua.
<i>Syllaba</i>	litterarum congregatio,
<i>Macra</i>	longa,
<i>Brachia</i>	breuis,
<i>Monochronos</i>	unius temporis,
<i>Dichronos</i>	communis temporis.
<i>Diphthongen</i>	geminatio vocalium.
<i>Prosodia</i>	accentus, siue tonus.
<i>Arsis</i>	elevatio.
<i>Thesis</i>	positio.

Oxia

2. *Monochronos*] MS. *monochron.*3. *Dichronos*] MS. *dichronos.*

<i>Oxia</i>	acuta.
<i>Baria</i>	brevis 4.
<i>Perispomene</i>	circumflexus.
<i>Chronus</i>	longitudo, vel tempus.
<i>Tonus</i>	accentus.
<i>Trisefma</i>	crassitudo.
<i>Dasia</i>	hispidum, vel asperum: unde & aspiratio.
<i>Pfile</i>	leue, vel purum.
<i>Apostrophus</i>	regressio.
<i>Diaftole</i>	separatio.
<i>Hypodiaftole</i> 6	subseparatio.
<i>Digrammos</i>	duplex littera.
<i>Pus</i> 7	pes.
<i>Pyrrhichius</i>	a Pyrrho filio Achilli nominatur.
<i>Spondius</i>	tractus.
<i>Trochaeus</i>	celer.
<i>Iambus</i>	maledicus, siue liuidus.
<i>Dactulus</i>	digitus.
<i>Anapaestus</i>	dactulo contrarius.
<i>Amphimacrus</i>	hinc & inde longus.
<i>Amphibrachys</i>	hinc & inde brevis.
<i>Tribrachys</i>	trium breuium.
<i>Chorius</i>	choris aptus.
<i>Ionicus</i>	inacqualis.
<i>Palimbacchios</i>	contrarius Bacchio.

Me-

4 *Brevis*] Librarii error, qui grauis scribere debuisset.
 5 *Trisefma*] Vtrum *triseisma*, an *triseisma*, an aliud artis vocabulum interpretari voluerit glossator, affirmare liquido non auiam.
 6 *Hypodiaftole*] MS. *Spon-*
diaftole.
 7 *Pus*] MS. *pos.*

<i>Metron</i>	mensura.
<i>Rhythmus</i> ⁸	numerus.
<i>Heroicon metron</i>	virorum fortium carmen.
<i>Bucolicum</i>	pastorale carmen.
<i>Monometron</i>	versus unius pedis.
<i>Dimetron</i>	duorum pedum versus.
<i>Trimetron</i>	trium pedum versus,
<i>Tetrametron</i>	quatuor pedum,
<i>Pentametron</i>	quinque pedum.
<i>Hexametron</i>	id est senarium.
<i>Penthemimeren</i> ⁹	syllaba remanens post duos pedes.
<i>Hepthemimeren</i>	syllaba poster ¹⁰
<i>Tritos trochaeus</i>	syllaba post quartum remanens.
<i>Tetarte bucolicon</i>	syllaba post quintum remanens.
<i>Catalecticus</i>	ubi in pede versu uno ¹¹ syllaba deest.
<i>Brachycatalectus</i>	ubi duae minus sunt.
<i>Acatalectus</i>	ubi versus legitimo fine concluditur.
<i>Hypercatalectus</i>	ubi super legitimos pedes syllaba crescit.
<i>Thesis</i>	positurae.
<i>Telia</i>	distinctio.

Hy-

⁸ *Rhythmus*] MS. *rithe-mus*, & sic alibi.

⁹ *Penthemimeren*] Legendum est *Penthemimeres* & sic in proximo *Hepthemimeres*.

¹⁰ *Poster*] Lege: *post tertium*, & junge cum se-

quente remanens. Mox *τετ-τοι τροχαιον*, & *τεταρτην βυκολικων* male explicari, manifestum est.

¹¹ *Vbi in pede versu uno*] An scribendum? *ubi in pede versus ultimo syllaba deest.*

<i>Hypostigme</i> ¹²	subdistinctio.
<i>Mese</i>	media distinctio.
<i>Colon</i> ¹³	membrum.
<i>Comma</i>	incisum.
<i>Periodos</i>	clausula, siue circuitus. Nam <i>colon</i> totus versus est, <i>commata</i> autem ipsae incisiones pedum: <i>periodos</i> vero tota sententia.
<i>Monocolon</i> ¹⁴	unius membri sententia,
<i>Dicolon</i>	bimembris,
<i>Tricolon</i>	trimembris,
<i>Tetracolon</i>	quadrिमемbris,
<i>Pentacolon</i>	quinquemembris.

Alius post Isidori vocabula grammatica libellus in codice nostro inscribitur: INCIPIVNT CAESVRAE VERSVVM, eique in margine recentior manus Mallii Theodori nomen adiecerat. Antea a veritate haud abhorrere opinabar, breuem hanc de pedum ac versuum caesuris commentationem memorialis libri alicuius, quem conscripserit Mallius, fragmentum esse. Nunc vero intelligere mihi videor, & hanc de caesuris, & alteram, quae proxime sequitur, de metris disputationem, nihil aliud esse, quam studiosi hominis collectanea, ex iisdem scriptoribus congesta, ex quorum operibus Hispalensis Isidorus libros suos originum conscribillavit.

Cae-

¹² *Hypostigme*] MS. *ipostigme* cet.

¹³ *Colon*] MS. *cola*, & quatuor sequentes glossas recentior manus adscripsit.

Caesuras istas, quamuis Mallio abiudicem, tamen, quia eas Mallii de metris libro, quum primum ille typis exscriberetur, comites dederam, hic repetendas duxi. Idque eo libentius feci, quoniam commentarioli huius, quod ἀνεπιμετρητον in secundo Mallii codice Parisiis inuenerat, discrepantes scripturas praestantissimus Musgrauius enotare dignatus est.

CAESVRAE VERSVVM.

Accentus est anima verborum, siue vox syllabae, quae in sermone plus sonat de ceteris syllabis. Accentus autem a cantu¹ vocatus est, quia in ipso tantum producit sonus vocis. Arsis est vocis eleuatio cum temporibus. Thesis est vocis positio cum temporibus. Aequum dicitur, quotiens ambae partes, id est, arsis & thesis, aequali temporum lege consistunt, ut duo & duo. Duplum praedicatur, quotiens id, quod maius est bis continet minus, ut quatuor & duo. Sescuplum vero est, quando minus continetur a maiore & medietas minoris, ut tria & duo. Epitritum est, quando minus continetur a maiore & eius tertia pars, ut quatuor & tria. Triplum vero est, quando maius ter continet totum minus, ut unum & tria. Caeduntur vero pedum membra vel per aequalitatem², vel per du-

¹ Accentus autem a cantu] Ita scripsi e Paris. quum in Guelph. esset a canto.

² Vel per aequalitatem]

Particula vel, in codice Guelph. omissa, accessit e Paris. & ex Isidori orig. l. i. c. 16.

duplum, vel per fescuplum, vel per triplum, vel per epitritum. Longa est syllaba temporum non minus duorum, brevis non minus unum³. Partimur ergo in aequo⁴.

Spondium — // — //

Pyrrhichium — / — /

Dactylum — // — — //

Anapaestum — — // — //

Dispondium — — // — — //

Proceleusmaticum — — // — — //

Di-

3 *Brevis non minus unum*] Paris. *uno*. Fortasse legendum est *brevis, non minus, minus*. Propterea autem grammaticus noster ad longam syllabam non minus, quam duo tempora, ad breuem non minus, quam unum tempus, requirere videtur, quia in longis interdum tria vel quatuor tempora numerantur, atque etiam sesqui alterum tempus breuem syllabam facit. Vide, quem supra dedimus, locum Pompeii e capite de syllabis.

4 *Partimur ergo in aequo*] His codex Guelph. postponit, & Paris. praeponit glossam: *Longa nota est — brevis —* Pro verbis *in aequo* Paris. dedit *in aequo hos*. Similis constructio est Iulii Seueri: *Epitritus septem tempora habet, & diuiditur in tribus & quatuor*. Apud Isi-

dorum loco, quem paullo ante dixi, corrupte editur: *Partimur ergo inaequales hos pedes*. Sed antiquissimus Isidori codex, ille palimpsesto nobilis Vphilano, Knitteliique, viri plurimum reuerendi, eruditione illustratus, exhibet: *Partimur ergo in aequa hos*. Alter priori suppar: *Partimur ergo in aequa hos pedes*. Hinc intelligere mihi videor, initio nihil aliud scriptum fuisse, quam *Partimur ergo in aequa*, & verba *hos pedes* ab Isidori glossatoribus accessisse. Mox spondeus pyrrhichio postponitur in impressis Isidori exemplaribus. Ab iisdem etiam abfunt notae, quibus pedum partitiones demonstrantur. Sunt tamen illae in principe codice Isidori, pars etiam in secundo.

Diiambum ~ — /// ~ — ///

Ditrochaeum — ~ /// — ~ ///

Antispastum ~ — /// — ~ ///

Choriambum — ~ /// ~ — ///

Item dupla s partimur hos:

Trochaeum — // ~ |

Iambum ~ | — //

Molossus — // — — ////

Tribrachyn ~ | ~ ~ //

Ionicum minorem ~ ~ // — — ////

Ionicum maiorem — — //// ~ ~ //

Vnus vero tantum est, qui tripla partitione diuiditur, quae est maxima, atque ideo minimis metris adest ⁶:

Amphibrachys ~ | — ~ /// ⁷

Sesquipli autem sunt hi:

Amphimacrus — ~ /// — // ⁸

Bac-

⁵ *Item dupla*] Ex Isidoro lege: *Item in dupla*.

⁶ *Minimis metris adest*] Paris. *minime metris idest*. Etiam apud Isidorum ediderunt *minime*: sed ibi etiam *minimis* exhibet perantiquus ille codex. In altero habetur quidem *minime*, sed ultima vocalis punctis notatur.

⁷ *Amphibrachys* ~ | — ~ ///]

Ita diuidit & noster, & vetustus Isidori codex, quibus accedit Iulius Seuerus. Paris. vero sic partitur: ~ — /// ~ | Parum interest. Vide Terentianum de pedib. p. 2414. & Mar. Victorinum in art. grammat. lib. I. p. 2483.

⁸ *Amphimacrus* — ~ /// — //] Hanc diuisionem sequuntur Paris. & codex vetus Isidori, &

Bacchius ~ — ||| — ||
Antibacchus — || — ~ |||
Paeon primus — ~ ||| ~ ~ ||
Paeon secundus ~ — ||| ~ ~ ||
Paeon tertius ~ || — ~ |||
Paeon quartus ~ ~ || ~ — |||

Resant quos epitrita partitione diuidimus :

Epitritus primus ~ ~ ||| — — ||||
Epitritus secundus — ~ ||| — — ||||
Epitritus tertius — — |||| ~ — |||
Epitritus quartus — — |||| — ~ |||

Sunt igitur aequi decem, dupli vero sex, triplus unus, fescupli septem, epitriti quatuor, fini XXVIII.

Post caesuras istas Parisiensis liber vulgatum illud *Explicit feliciter* addit, Mallique Theodori de Metris librum subiicit. In Guelpherbyitano codice vero pannus adsuitur ille:

CAE

& Iulius Seuerus. In membranarum nostris ad $\alpha\epsilon\sigma\iota\nu$ duo sumuntur tempora, ad $\delta\acute{\epsilon}\tau\iota\nu$ tria relinquuntur, hoc modo: — || ~ — |||

9 *Paeon primus* — ~ ||| ~ ~
 ||] Corrector nostri codicis, cuius furtum ex rasura & a-

tramenti pallore apparebat, $\alpha\epsilon\sigma\iota\nu$ duorum, trium temporum $\delta\acute{\epsilon}\tau\iota\nu$ ita — || ~ ~ ~ ||| constituerat. Amplexus sum caesuram, quam & Paris. & Iul. Seuerus, & vetustus Isidori codex practulerunt.

F 5

1 He-

CAESVRAE VERSVVM SVNT QVATVOR ID EST

Penthemimeres, hepthemimeres, tritos trochaeos¹, tetarte bucolicon. Penthemimeres caesura fit, quotiens post duos pedes syllaba remanens partem terminat orationis. Hepthemimeres caesura fit, quotiens post tres pedes remanens syllaba orationis partem determinat. Tritos trochaeos fit, quotiens in tertia regione pars orationis finitur cum dactylo². Tetarte bucolicon fit, cum in quarta regione pars orationis cum fine sensus dactylo terminatur, his exemplis³:

Degeneres animos timor arguit. Heu quibus ille.

Nate, meae vires, mea magna potentia, solus.

Sed ex his quatuor caesuris duae primae ad legem scandendorum versuum sunt dicatae, ceterae vero duae posterorum technicorum iudicio sunt omissae.

DE

¹ Hepthemimeres, tritos trochaeos] MS. eptimimeres tritos trochaeos, & sic alibi.

² Finitur cum dactylo] MS. dactulo. Reponendum vero est trochaeo.

³ His exemplis] Videtur auctor singularum caesurarum singula exempla hic addidisse. Librarius, siue negligentia, siue quia non videbat, quo modo proxime praegressae definitioni τῆς

τῆς βυκολικῆς exempla diuersarum caesurarum subiici possint, exemplum τῆς τετάρτης βυκολικῆς e Virgil. Aen. IIII. 13. quod ultimo loco ponendum erat, primo scripsit. Post id ordinavit versum ex Aeneid. I. 668. quem auctor τοῦ πενθήμερου declarare atque primum locum occupare voluerat. Versus vero, quibus duae reliquae caesurae monstrabantur, plane omisit

4 Prae

DE METRIS.

Metra sunt verborum spatia certis pe^dibus ac temporibus terminata, quibus adhaeret rhythmus, id est modulatio, quae certa dimensione temporum terminatur.

Metrorum carmina pro voluntate & pro delectatione aurium instituta sunt, ut, quidquid dulce sonaret, mulceret auditum.

Praeterea⁴ tam apud Graecos, quam apud Latinos longe antiquiorem⁵ fuisse carminum, quam prosae. Omnia enim prius versibus condebantur.

Orationis autem studium primus egit Seron. Primus autem apud Graecos Pherocydes Syrius⁶ so-

4 Praeterea] Vulgata Isidori exemplaria lib. I. orig. cap. 37. adiciunt verbum *sciendum*, quod rectius a nostro & ab optimis Isidori codicibus abest. Solent ii, qui commentarios electorum faciunt, atque etiam Hispalensis episcopus, hac breuitate uti, & verba, quae non sine taedio lectorum saepius iteranda fuissent, omittere. Conf. Isidorum hoc ipso libro cap. 3. p. 820. vs. 25. cap. 39. p. 854. vs. 57. &c. Hinc Graeci, tanquam Aelianus in var. hist. orationem saepe ab *eri* incipiunt. Glossatores vero sententiae, quam claudicare arbitrabantur, suas fur-

cillas applicauerunt. Tale quid animaduvertere mihi videor in proxime sequenti capite Isidori p. 853. vs. 2. ubi nunc editur: *Pythium autem vocatum volunt, eo quod hoc genere metri oracula Apollinis sint edita.* In his verbum *vocant* non a librario, sed a correctore antiquissimi codicis scriptum vidi.

5 Longe antiquiorem] Ex Isidoro adde vocabulum *curam*, quod librarius noster temere omisit.

6 Pherocydes Syrius] Isidorus cap. 38. Syrus. *Ex eodem proxima solita traditione, emenda soluta oratione.

8 Ap-

solita traditione scripsit. Apud Romanos autem Appius secundus ⁷ aduersus Pyrrhum Latinam orationem primus exercuit. Iam ex hinc ceteri pro re eloquentia contenderunt ⁸.

Omni- bus metris heroicus prior est ⁹. Hunc Cantefius ¹⁰ Milesius fertur primus composuisse: vel, ut alii putant, Pherecydes Syrius. Quod metrum ante Homerum Pythium dictum est, post Homerum heroicum nominatum.

Hoc autem metrum auctoritate cetera metra praecedit: unum ex omnibus tam maximis operibus aptum apparuisse ¹¹ grauitatisque ac dulcedinis aequae capax. Quibus virtutibus nomen solum obtinuit, ut heroicum vocaretur, ad memorandas scilicet heroarum res ¹². Nam & praeter ceteris simplicissimus ¹³ habetur, constatque e
duo-

⁷ Appius Secundus] Appius Caecus ex Isidoro legendum est.

⁸ Ceteri pro re eloquentia contenderunt] Impressa Isidori exemplaria habent: & ceteri prosam orationem condiderunt. Alter MS. Isidori & ceteri prosae eloquentiam condiderunt: alter & ceteri prosae eloquentia contenderunt.

⁹ Heroicus prior est] Apud Isidorum editur: Omnibus quoque metris heroicum prius est. Sed uterque MS. Isid. prior est: horumque alter etiam hoc, quod statim sequitur mutauit in hunc.

¹⁰ Cantefius] Isidorus Acha-

tesius. Fabricius in biblioth. Lat. emendat Hecataeus.

¹¹ Aptum apparuisse] Emendant Isidori libri aptum, quam paruis, ipsi vero e nostro emendandi in eo, quod proximum vocabulum grauitatisque inepte mutauerunt in suauitatisque.

¹² Heroarum res] Addunt hic impressa Isidori exemplaria: hoc est fortium, quod a vetustis Isidori exemplaribus & a nostro recte abest.

¹³ Simplicissimus] Consentiant hic MSS. Isidori cum nostro. Tamen cum impressis Isidori libris legendum est simplicissimum.

15 Tem-

duobus pedibus, dactylo & spondio. Ac saepe
paene vel ex hoc, vel ex illo: nisi quod tempe-
ratissimus ¹⁴ sit utriusque mixtura, quam si in-
struatur a singulis ¹⁵.

Refert Hieronymus, canticum Deuteronomii
hexametro versu esse conscriptum, quae Moyses ¹⁶
longe ante Pherecydem & Homerum cecinisse
certissimum est. Unde & apparet, apud Hebraeos
antiquius ¹⁷ fuisse studium carminum, quam apud
gentiles. Sed & Iob ¹⁸ Moysi temporibus adae-
quatus, dactylo spondioque ¹⁹ decurrit. Psalmi
quoque David trimetro & tetrametro ²⁰ scripti
sunt versu. Hexametros autem apud Latinos
primum fecisse Ennius traditur, eosque longos
vocavit ²¹.

Bucolicum, id est pastorale, carmen plerique
Syracusis ²² primo compositum ²³ opinantur, non
nulli Lacedaemone ²⁴. Namque transgresso in
Graecia Xerse, ²⁵ rege Persarum, cum Sparta-
nae

14 Temperatissimus] Et-
iam hic MSS. Ifid. cum no-
stro errant. Nam ex edd.
emendandum est temperatus.

15 A singulis] MS. ad
singulis.

16 Moyses] Lege Moysen.
Conf. Ifidor. p. 852. vl. 52.

17 Antiquius] MS. anti-
quiores.

18 Sed & Iob] Ifidorus;
Siquidem & Iob.

19 Dactylo spondioque] Ifi-
dor. p. 852. vl. 57. addit
hexametro versu, quae verba
noster haud temere, opinor,

omisit.

20 Trimetro & tetrametro]
MS. trimetrum & cetera
metro. Conf. Ifidor. lib. VI.
c. 2. p. 953.

21 Vocavit] Ifid. p. 852.
vl. 25. vocat: MS. antiquis-
simus vocant.

22 Syracusis] MS. a Sy-
racusis.

23 Compositum] Ifidorus
p. 853. vl. 20. praeter neces-
sitatem adiicit a pastoribus.

24 Lacedaemone] MS.
Lacedaemonem.

25 In Graecia Xerse] Ifi-
dorus

nae virgines sub hostile metu ²⁶ neque egredi urbem ²⁷ neque pompam chorumque agrestem Dianae de more ²⁸ exercerent: turba pastorum, ne relegio praeteriret ²⁹, eundem usum ³⁰ inconditis cantibus celebrarunt. Appellarunt autem bucolicum a bubus, quamuis opilionum caprariorumque sermones in his cantibus ³¹ inferantur.

Epithalamia ³² apud Latinos inuenta. Hoc genus in scenis celebratum est primum, postea tantum in nuptiis adhaesit.

Hymnos post Numam ³³ primum Emmia Timote

dorus in Thraciam Xerxe:

MS. Isidori primarius in Thracia Xerxe.

²⁶ Sub hostile metu.] Pro hostile, in quod vetustae Isidori membranae, cum libro nostro conspirant, alii dederunt hostili.

²⁷ Egredi urbem.] Apud Isidorum editur egredi urbem auderent, sed MSS. auferunt omittunt.

²⁸ Dianae de more.] Hoc auctentum etiam MSS. Isidori, cuius editores; deteriora exemplaria secuti, vulgauerunt Dianae deae pro more.

²⁹ Praeteriret.] Apud Isidorum periret, inuitis codicibus nostris, ediderunt.

³⁰ Eundem usum.] Vox usum ab Isidori exemplaribus recte abest.

³¹ In his cantibus.] MS.

primus Isidori in his cantibus: alter in his & cantibus: vulg. in iis & cantibus. Praestat scriptura nostri codicis.

³² Epithalamia.] Isidorus: Epithalamia sunt carmina nubentium, quae decantantur a scholasticis in honorem sponsi & sponsae. Haec primum Salomon edidit in laudem ecclesiae & Christi. Ex quo gentiles sibi epithalamium vindicauerunt, & istius generis carmen adsumtum haesit [Legit e MSS. adsumtum est] Quod genus primum a gentilibus in scenis celebrabatur, postea tantum in nuptiis haesit. Vocatur [MS. prior Vocatum] autem epithalamium eo, quod super thalamum [MSS. in thalamis] decantetur.

³³ Post Numam.] Apud Is.

Timote effecit in Apollinem & Musas. Haec fuit temporibus Ennii.

Praecepta primus apud Latinos Martius vates composuit. Ex quibus est illud: Postremus loquaris³⁴, primus taceas.

Quare poëtae Latine vates olim & scripta eorum vaticinia dicebantur? Quia vi quadam & quasi vesania scribendo³⁵ commouerentur³⁶, viere antiquis pro vincere³⁷ ponentibus. Etiam per furorem divini eodem erant nomine, quia & ipsi quoque plerique versibus efferebantur³⁸. Poëtae autem a poëmate appellationem acceperunt.

Carmina hinc existimant³⁹ dicta: seu propter vesaniam quod corruptim pronuntiarentur, unde hodie lanam, quam purgantes discerpunt, carminare dicimus; seu quod, qui illa canerent, carere mente existimabantur.

Versus inde dicti, quia sic scribebant antiqui,
sic

Isidorum nulla Numae sit mentio, & pro primum Emmia Timote effecit legitur prima Memmia Timothe fecit. Fortasse scribendum erat Memmia Timothea.

34 Postremus loquaris] Isidorus lib. VI. c. 8. p. 959. postremus dicas.

35 Scribendo] Praepositionem, adiicit Isidorus lib. VIII. c. 7. in scribendo.

36 Commouerentur] Adde ex Isidoro: vel quod modis verba connerent.

37 Pro vincere] Corrupte apud Isidorum scribitur: Viere enim pro vincere ponentibus. Particula enim ex glossa irrepsisse videtur. Verbum vincere sententia flagitat, atque ita scribendum esse, e Varrone, Festo ac Nonio satis constare poterat.

38 Plerique versibus efferebantur] Isidorus: pleraque versibus efferebant.

39 Carmina hinc existimant] Conf. Isidor. lib. I, c. 38. p. 852.

sicut aratur terra. A sinistra enim primum ad dexteram ducebant stilum ⁴⁰, deinde conuertebant ab inferiori rursus dextera versus, quos & hodieque ⁴¹ rustici versus vocant.

Poësis est opus ⁴² multorum librorum: poëma unius: idyllion paucorum versuum: distichon duorum versuum. Clausula est, quam in poëmate epodon dicimus, in oratione breuem sententiam.

Senarios versus nos ⁴³ ex numero pedum vocamus: Graeci vero, quia geminos feriunt, ⁴⁴ trimetros dicunt.

Solutionem esse ⁴⁵, cum pro longa syllaba duae breues ponuntur.

Loca imparia dici unum, tria, quinque: paria vero duo, quatuor, sex.

Penthemimeren ⁴⁶ esse, cum duos pedes sequitur

⁴⁰ Ducebant stilum] Isidorus lib. VI. c. 14. deducebant stilum: deinde conuertebantur ab inferiore & sursum ad dexteram versus. Isidori codex ille annosus: conuertebantur ad inferiorem & rursus ad dexteram versus.

⁴¹ Quos & hodieque rustici] Sic etiam MSS. Isidori, apud quem nunc editur quos & hodie rustici.

⁴² Poësis est opus] Isidorus lib. I. c. 38. p. 853. seq.

⁴³ Senarios versus nos] MS. pro nos male dedit non. Conf. Isidor. I. c. p. 852.

⁴⁴ Feriunt] Etiam codex Isidori optimus exhibet feriunt, pro quo ceteri ferunt importune inculcant.

⁴⁵ Solutionem esse] Haec & proxima excerpta sunt e Seruii centimetro p. 1817.

⁴⁶ Penthemimeren] Possit aliquis, suspicari, penthemimere (a Graeco πενθήμερον scil. regula) & paullo post hepthemimere legendum esse. Sed creberrima confusio litterarum s & n, quam in codice nostro obseruamus, facit, ut penthemimeres & hepthemimeret scribendum esse censeam. Eodem modo

tur syllaba, quae partem terminat orationis. Hephthemimeren autem, cum tres pedes sequitur syllaba.

Catalecticum versum dici, cui una syllaba deest: brachycatalectum⁴⁷, cui duae: acatalecton⁴⁸, qui legitimo fine concluditur: hypercatalecton, ubi super legitimos pedes syllaba crescit.

Monometrum, dimetrum vel trimetrum⁵⁰ versum in iambicis, trochaicis, anapaesticis metris per pedes duplices computari, in ceteris per simplices.

Metra vel a pedibus⁵¹ nomen accepere, vel a re-

modo in his nominibus aberratum est supra in Isidori vocabulis grammaticis. Apud Seruium p. 1817. editur *penthemimerim* & *hephthemimerim*.

47 *Brachycatalectum*] Haec forma huius vocabuli, quam Isidorus in vocabulis grammaticis & frequentissimus Graecorum usus satis commendant, non deterior est illa, quam edita Seruii exemplaria praeferunt, *brachycatalecticum*. Auctorem hoc & similia nomina Graecis litteris scripsisse, illud etiam est argumento, quod sequentia *acatalecton* & *hypercatalecton* Graecae declinationis rationem sequuntur. Tamen haec quoque a Seruii librariis mutata sunt in *acatalecticum* & *hypercatalecticum*.

48 *Acatalecton*] Seruius: *acatalecticum, ubi nihil plus minusue in versu, qui legitimo fine clauditur.*

49 *Vel trimetrum*] Particula *vel* a Seruii exemplaribus recte abest. Contra in sequentibus apud Seruium est: *in ceteris per pedes simplices*, ubi noster codex vocabulum *pedes* bene omittit.

50 *Metra vel a pedibus*] Haec, & quae sequuntur, usque ad verba *a numero syllabarum*, iisdem verbis, sed ordine paullum immutato, habentur apud Isidorum lib. I. c. 38. p. 852. Et ex iis, quae ibi connectuntur, haec commata ab ipso Isidoro aliter disposita esse videntur. Tamen eundem, quem hic e codice nostro Seruioque proposui, contextum reperio etiam in utroque MS. Isidori.

G

52 *Vel*

a rebus, quae scribuntur, vel ab inuentoribus, vel a frequentatoribus, vel a numero.⁵¹ syllabarum: eaque octo esse principalia, dactylicum, iambicum, trochaicum, anapaesticum, choriambicum, antispasticum, Ionicum a maiore, Ionicum a minore. Metra dactylica principalia sunt.⁵² Recipiunt tamen dactylum pedem locis omnibus, spondium locis omnibus, in fine tantum trochaicum.

E X P L I C I T.

His excerptis subtextus est, adeoque locum ultimum in membranis, quas describendas recepi, occupauit Mallii Theodori de Metris commentarius, de quo, quia, ex hoc ipso libro publicatus, in manibus doctorum virorum versatur, nihil est, quod hic verbis pluribus exponam. Et jam finem de codice nostro commentandi facere poteram, nisi folia aliquot, quae post libellum Mallii vacua relictæ erant, idonea visa essent hominibus nescio quibus, in quae precum Christianarum carmina quaedam Graeca coniicerent.

Litteris maiusculis illa sunt exarata, sine accentuum spirituumque adimniculis, ac sine certa separatione verborum, quibus per minuta inter-

⁵¹ *Vel a numero*] Apud Seruium perperam editur *vel a numeris*.

⁵² *Principalia sunt*] Ser-

uius p. 1820. *principaliter constant dactylo: recipiant tamen - - - & interdum ultimo loco trochaicum.*

terualla disiungendis posteri lectionis negotium fecerunt expeditius. Haud tamen ab eodem homine precationum istarum formulas omnes scriptas esse, manifestum est; quod alter, ut scribendi parum peritus, litteras non admodum elegantes pinxit, vocales ac diphthongos ubique fere confudit, atque aliis aberrationibus scripturam ita inquinavit, ut ad intelligendum, quid scribere voluerit, coniectura interdum opus sit; alter vero, & litterarum ductibus mundissime deformatis, & emendate scribendi peritia, vel cum praestantissimo librario de principatu contendere posset.

Principem locum inter hymnos istos nacta est cantilena, qua Mariae ἡ μητροπαρθένος pacem exposcebant. Hoc inueteratae superstitionis monumentum totum hic inferere malui, quam operose inuestigare, utrum illud jam publicatum sit, an Agapium, Wangnereccium, aliosque Θεοτοκίων inquisitores latuerit. En ipsam precationem.

Ἰπὸ τῆς σὺν ὁππασχηνίαν καταφύγομεν, Θεοτόκε. Τὰς ἡμῶν ἱκεσίας μὴ παρίδῃς ἐν πειρασμοῖς, ἀλλὰ ἐν κινδύνῳ [MS. κυδυνῶ] ῥύσαι ἡμᾶς, μὴ ἀγνὴ ὁλογηθῇ. Δέξα πατερὶ καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι, ὅς μὴ ἀποδέχῃς, καὶ νῦν, καὶ αἰῶ, καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Hymnum in Mariam subsequitur *δοξολογία*, cuius verba sic concepta sunt:

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ ἀρκεύη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Αἰνεῖμαί σε, βίβλογε, μαρμαί σε, προσκυνῶμαί σε, δοξολογεῖμαί σε, εὐχαριστεῖμαί σοι, διὰ τὴν μεγαλίαν σου δόξαν, κύριε βασιλεῦ ἐπαράνιε, Θεὲ πάτερ παντοκράτωρ, κύριε ἡ μονογενὴς Ἰησοῦ Χριστὲ, καὶ ἅγιον πνεῦμα. Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φέρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐλήσων ἡμᾶς· ὁ φέρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου πρὸς δεξιὰν τὴν δέξιον ἡμῶν· ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐλήσων ἡμᾶς. Ὅτι σὺ εἶ μόνος ἅγιος, σὺ εἶ μόνος κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς, ἄμην.

Eadem, quae superiores hymnos dederat, manus Mariae canticum, ex euangelio Lucae repetitum, hic adscripsit. Huius cantici, atque etiam proxime praecedentis *δοξολογίας* singulis verbis Graecis Latina interpretatio notis, quas Tironianas vocant, adscripta est. Et animaduerti, in marginibus codicis nostri passim, nescio quas, observationes iisdem notis consignatas esse. Sed his enuntiandis opus est mysta, cui maior eiusmodi arcanorum notitia & liberius otium, quam mihi, contigit.

Est alioqui talium quoque monumentorum copia in Augusta bibliotheca, quibus horum
my-

myfteriorum cupidus initiari atque instrui poffit. Nam praeter impreffos libros, quibus haec fcriptura compendiarie illustratur, & praeter varias, quae per codicum quorundam margines artificio Tirōniano exaratae leguntur, adnotationes, hic reperias Pfalterium admodum vetus ac fimile illi, cuius in polygraphiae libro VI. Trithemius, alique mentionem fecerunt. Adest praeterea in membrana non minus antiqua fcriptus index notarum iftarum, diuerfus ille quidem, nec tamen multum diuerfus ab eo, quem Gruterus publicauit. Huic libro nihil aliud praefcriptum eft, quam hic titulus: IN CHRISTI NOMINE INCIPIVNT NOTAE SENECAE. Sed ad hymnos Graecos, a quorum enumeratione aberrauit, redeundum eft.

Cantico Mariae fuccedit carmen, quo diuinas laudes celebrauit Zacharias pater Ioannis. Hanc ex eodem capite Lucae, unde gratiarum actio Mariae fumta eft, defcripfit manus illa, cuius *Ὠρχήσιον* paullo ante laudaui. Non memini, praecipuum aliquid in hac fcriptura me reperiffe, quod a vulgatis euangelii exemplaribus recedat. In eo tamen hic etiam librarius cum illo, qui Mariae hymnum fcripfit, multisque aliis vetuftis confentit, quod tertiis perfonis verborum in E definentibus, fiue vocalis, fiue confonans littera fequatur, fine difcrimine N *ἰφελκυσικὸν* adiecit.

Ne hymni quidem, quos expofui, membranas codicis noftri ita expleuerunt, ut non una,

& maximam partem altera pagina relinqueretur
vacua. His varii homines, quod calamorum
bonitatem exploraturi, vel pueriliter lasciuijentes
facere solent, multa temere illuserant, quae
verbosius commemorare esset ardelionis & suo,
& aliorum otio turpiter abutentis.

DE

D E

NEPOTE CORNELIO

B E N E M E R E N D I

ALIQVOT SVBSIDIA

B I B L I O T H E C A E

GVELPHERBYTANAE.

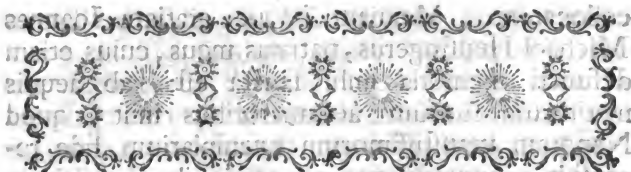
THE NORTH BRITISH

NEWSPAPER

AND

THE LONDON

GAZETTE

D E

NEPOTE CORNELIO

BENE MERENDI

ALIQUOT SVBSIDIA

BIBLIOTHECAE

GVELPHERBYTANAE.

Quum omnibus, quibus praestantissimos historicos confemus; virtutibus, tum casto atque eleganti orationis genere adeo commendantur Cornelii Nepotis, quae ad nostram aetatem peruenerunt, monimenta, ut operae pretium se facturos merito iudicauerint eruditione insignes viri, si scriptorem grauissimum non crebra tantum lectione sibi familiarem redderent, sed etiam in emendandis atque explicandis operibus eius curam, laborem atque vigiliis

collocarent. Magnam itaque gratiam Ioannes Michael Heusingerus, patruus meus, cuius etiam defuncti memoria mihi sancta est, ab aequis meritorum suorum aestimatoribus iniit, quod Nepotem vetustissimorum exemplarium fide recensuit, perpētuisque adnotationibus criticis egregie politum emisit. Hunc librum si vidisset Augustinus a Staueren, erubuisset sane tot naevos, a patruo meo Nepoti feliciter absterfos, nova editione ulterius propagare, neque in clarissima luce scriptori cultissimo dudum accensa caligans ipse aliis etiam caliginem offundere sat egisset. Idem, nisi fallor, haud commissurus fuisset, ut ea ipsa cōnuicia, quibus viuentem incesserat patruum meum, etiam in defunctum, quod impune insultaturum sperauit, multo confidentius repeteret, si isto tempore perlata ad eum fuissent Bidermanni V. C. selecta scholastica, in quorum vol. II. fascic. II. p. 655. seqq. plerisque omnibus criminationibus suis abunde satisfactum esse conspexisset. Quod vero observationes historicas, ex doctorum virorum commentariis ille compilauit, easque satis ridiculis erroribus suis inquinatas nouis Cornelli exemplaribus adleuit, id hoc quidem tempore ferat tacitum a me, cui non flagitia a postremo Nepotis editore admissa manifestare, sed potius de Nepote ipso, si qua possum, bene mereri, & praesidia, quibus adiuti alii etiam laudatissimum scriptorem ulterius exornare possint, indicare hac scriptione propositum est. Suggestur ista, quae dixi, de Cornelio Nepote bene me.

merendi praesidia ab instructissima rarissimisque ex omni disciplinarum genere monumentis re-ferta bibliotheca Serenissimorum Ducum Brunsvicensium, ad quam admiranda clementissimi patris patriae munificentia quotidie, tamque liberum, accessum non ciuibus magis, quam exteris, concedit, ut dum sint, qui tanta indulgentia optimi Principis uti velint, res litteraria maximis inde augeri queat incrementis.

Inter ea vero, quae futurus Nepotis editor ex Guelpherbytano thesauro auctori suo decora possit arcescere, vel primo loco veniunt commemoranda duo excellentissimi historici fragmenta, quae codici antiquo Ciceronis orationum Philippicarum praescripserat homo, qui a Cornelii Nepotis testimoniis operi Tulliano petierat commendationem. Haec eo studiosius excerpenda eoque maturius in publicos eruditorum usus proferenda duxi, quo rarior est nostris temporibus fortuna tam insignia monumenta inueniendi, quum jam pridem philologi, perreptatis plerisque bibliothecis, excussisque earum forulis, antiquae eruditionis, quascumque indagare potuerunt, reliquias magna sedulitate collectas publicauerunt. Judicabunt autem viri docti, maiorne gratia Guelpherbytani codicis scriptori debeatur Ciceronis, an Nepotis nomine, quorum utriusque laudi praeclare consuluit, dum nobis alterius fragmenta insignia conseruauit ista:

COR.

CORNELIUS NEPOS
IN LIBRO DE HISTORICIS LATINIS
DE LAUDE CICERONIS.

Non ignorare debes, unum hoc genus Latinarum literarum adhuc non modo non respondere Graeciae, sed omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum. Ille enim fuit unus, qui potuerit, & etiam debuerit historiam digna voce pronuntiare: quippe qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam perpoliuerit, philosophiam ante eum innotam Latinam suam conformauerit oratione. Ex quo dubito, interitu eius utrum res publica, an historia magis doleat.

I D E M.

Lacuples ac diuina natura, quo maiorem sui pareret admirationem, ponderatioraque sua essent beneficia, neque uni omnia dare, nec rursus cuiquam omnia voluit negare.

Genuina haec esse Nepotis monumenta, ex indicis tam manifestis tamque consentientibus elucet, ut equidem opiner, de integritate eorum qui dubitet, futurum esse neminem. Purum enim, elegans, diffusum, maxime perspicuum historici dicendi genus ita clare, ita aperte in his conspicitur, ut non peritos stili iudices solum,
sed

sed eos etiam, qui Latinitatis antiquae atque in-
corruptae non plane sunt expertes, Nepotem hic
agnituros esse confidam.

Edidisse autem Cornelium librum *de histori-
cis*, ex ipsius testimonio in Dione cap. III. n. 2.
constat. Et separatim eum *de historicis Latinis*
scripsisse, vitamque Catonis, quae vitis excel-
lentium imperatorum hodie adiungitur, fragmen-
tum esse illius libri deperditi, jam antea credi-
deram codici Nepotis antiquo bibliothecae Guel-
pherbytanae, qui hanc vitae Catonis praefert in-
scriptionem: *Excerptum e libro Cornelii Nepotis
de Latinis historicis*. Quod vero in codice Cor-
nelii, quem dixi, & cuius infra notitiam aliquam
dabo, ante Attici vitam legitur, *Ex libro Cornelii
Nepotis de Latinis historicis incipit vita Attici*, id
minus videtur verisimile, quamvis e codice Gi-
fanii eandem inscriptionem adnotari sciam.

Quum igitur certum sit, scripsisse Nepotem
de Latinis historicis, dubitari non poterit, quin
huic tractationi mirifice conveniat argumentum
alterius ex fragmentis, quae codex Guelpherby-
tanus ab interitu vindicavit. Et opportune potuit
Nepos in praefatione operis istius litterarum stu-
diosum, consanguineum fortasse, aut alium nobilem
adolefcentem, cui dedicauerat librum, his verbis
alloqui: *Non ignorare debes, unum hoc genus lit-
terarum [historiam nimirum] adhuc non modo
non respondere Graeciae, sed omnino rude cet.*

Historiam vero scripturum fuisse Tullium, at-
que ita non abs re tam honorificam eius men-
tionem fecisse Cornelium in libro de Latinis
hi

CORNELIUS NEPOS
IN LIBRO DE HISTORICIS LATINIS
DE LAUDE CICERONIS.

Non ignorare debes, unum hoc genus Latinarum literarum adhuc non modo non respondere Graeciae, sed omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum. Ille enim fuit unus, qui potuerit, & etiam debuerit historiam digna voce pronuntiare: quippe qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam perpoliuerit, philosophiam ante eum incognitam Latinam suam conformauerit oratione. Ex quo dubito, interitu eius utrum res publica, an historia magis doleat.

IDEM.

Lacuples ac diuina natura, quo maiorem sui pareret admirationem, ponderatioraque sua essent beneficia, neque uni omnia dare, nec rursus cuiquam omnia voluit negare.

Genuina haec esse Nepotis monumenta, ex indicis tam manifestis tamque consentientibus elucet, ut equidem opiner, de integritate eorum qui dubitet, futurum esse neminem. Purum enim, elegans, diffusum, maxime perspicuum historici dicendi genus ita clare, ita aperte in his conspicitur, ut non peritos stili iudices solum, sed

sed eos etiam, qui Latinitatis antiquae atque in-
corruptae non plane sunt expertes, Nepotem hic
agnituros esse confidam.

Edidisse autem Cornelium librum *de histori-
cis*, ex ipsius testimonio in Dione cap. III. n. 2.
constat. Et separatim eum *de historicis Latinis*
scripsisse, vitamque Catonis, quae vitis excel-
lentium imperatorum hodie adiungitur, fragmen-
tum esse illius libri deperditi, jam antea credi-
deram codici Nepotis antiquo bibliothecae Guel-
pherbytanae, qui hanc vitae Catonis praefert in-
scriptionem: *Excerptum e libro Cornelii Nepotis
de Latinis historicis*. Quod vero in codice Cor-
nelii, quem dixi, & cuius infra notitiam aliquam
dabo, ante Attici vitam legitur, *Ex libro Cornelii
Nepotis de Latinis historicis incipit vita Attici*, id
minus videtur verisimile, quamvis e codice Gi-
fanii eandem inscriptionem adnotari sciam.

Quum igitur certum sit, scripsisse Nepotem
de Latinis historicis, dubitari non poterit, quin
huic tractationi mirifice conveniat argumentum
alterius ex fragmentis, quae codex Guelpherby-
tanus ab interitu vindicavit. Et opportune potuit
Nepos in praefatione operis istius litterarum stu-
diosum, consanguineum fortasse, aut alium nobilem
adolefcentem, cui dedicauerat librum, his verbis
alloqui: *Non ignorare debes, unum hoc genus lit-
terarum* [historiam nimirum] *ad huc non modo
non respondere Graeciae, sed omnino rude cet.*

Historiam vero scripturum fuisse Tullium, at-
que ita non abs re tam honorificam eius men-
tionem fecisse Cornelium in libro de Latinis hi-

historicis, intelligitur ex ipsius confessione Attico lib. XVI. epist. 13. extr. scribentis: *Ardeo studio historiae. Incredibiliter enim me commouet tua cohortatio, quae quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. Coram igitur hoc quidem conferemus.* Et ex Plutarchi testimonio, qui in vita Ciceronis p. 881. D. διανοῶμαι δ' [ὁ κικέρων] ὡς λέγεται, inquit, τὴν πάτρην ἰσορῶν γραφῇ πειλαθεῖν, καὶ πολλὰ συμμίσσαι τῶν ἑλλήνων, καὶ ὅλως τὰς εἰρημνύας λόγους αὐτῶν καὶ μύθους ἐν ταῦτα γράψαι, πολλοῖς μὲν δημοσίοις, πολλοῖς δ' ἰδίοις κατελήφθη πράγμασιν ἀβελήτοις καὶ πάθεσιν, κ. τ. λ. Nihil tamen magis ad confirmandum Nepotis de Cicerone iudicium facere possit, quam verba Attici, quae ex Tullii libro I. de legibus cap. 2. adscribere libet: *Postulatur a te, Atticus inquit Ciceroni, jam diu, vel flagitatur potius historia. Sic enim putant, te illam tractante, effici posse, ut in hoc etiam genere Graeciae nihil cedamus. Atque, ut audias, quid ego ipse sentiam, non solum mihi videris eorum studiis, qui litteris delectantur, sed etiam patriae debere hoc munus, ut ea, quae salua per te est, per te eundem sit ornata. Abest enim historia litteris nostris, ut & ipse intelligo, & ex te persaepe audio. Potes autem tu profecto satisfacere in ea, quippe quum sit opus, ut tibi quidem videri solet, unum hoc oratorium maxime.*

Alterius fragmenti Corneliani incertior est ratio. Quamuis enim, si verba per se consideres, sententia ex iis prodeat satis perspicua gravissimoque scriptore digna, tamen, quia libra-
rius,

rius, tamquam elogium Tullii, libris orationum Philippicarum ista praemisit, cui de Cicerone narrationi consecrarium hoc Nepos addiderit, pro certo affirmare equidem non ausim. Nisi verendum esset, ne cui vaticinari viderer, dicerem, Cornelium fortasse, poematis Ciceroniani de consulatu suo aliorumque carminum eius mentione iniecta, non admodum felix studium, quod in versibus scribendis posuerit disertissimus Romuli nepotum, commemorasse, & tunc subiecisse: *Locuples enim ac diuina natura*, & reliqua.

Neque dissimulanda est levis mutatio, quam in Cornelii verbis aliqua parte corruptis suscipiendam esse duxi. Exhibet enim scriptus liber sub finem prioris fragmenti *sua conformauit orationē*. Reposui sententia id flagitante *sua conformauerit oratione*. Quum inuenisset librarius in exemplari, quod sequebatur, ex more istius aevi scriptum *conformauit*, hoc est *conformauerit*, compendiariae scripturae notam, fortasse jam euanescentem, non vidit, aut appingere oblitus est. Quod vero *orationem* scripsit pro *oratione*, id factum est, quia structurae verborum immemor credidit, proxime praecedens verbum actiuum *conformauit*, siue *conformauerit*, casum quartum necessario post se requirere. Praeterea initio alterius fragmenti *Locuplex* mendose legitur pro *Locuples*, quod corrigere eo minus dubitavi, quia satis constat esse litterarum *s* & *x* in membranis vetustis confusionem.

Nunc, ut appareat lectoribus, quis & qualis sit

fit codex, cui fragmenta illa Cornelii Nepotis accepta ferimus, breuem totius libri descriptionem hic libet apponere. Est autem ille scriptus in membranis octuplicatis, forma oblonga, & in thesauro Guelpherbytano inter Gudianos locum tenet CCLXXVIII. Exhibet orationes Ciceronis Philippicas saeculo, nisi me fallit coniectura, undecimo descriptas. Hominum tamen, aut temporis iniuria mutilatus desinit in orationis XIII. capite VIII. In fronte codicis titulus Philippicarum orationum ita explicatur: *Lactantius dicit: Hae sunt insignes orationes Tullii, quas alieno titulo praenotavit. Ob hoc videlicet liber Philippicarum nominatae, quod Tullius in hoc opere Demosthenem Graecum oratorem imitatur. Qui Demosthenes, dum videret, Philippum, patrem Alexandri Magni, omnem paene orientem suo imperio subiugare partim dolis, partim viribus, audiretque ab Atheniensibus, hanc esse causam belli Philippo cum ipsis, quod non traderent ei triginta oratores suos, quorum consilio & prudentia eorum res gerebantur; valde indoluit & exemplum hoc ovium, luporum & canum eis proposuit, ut patenter intelligerent, quod vere Philippus lupo esset. Dixit enim, quod quadam die lupi interrogati a rusticis, qua re fatali odio persequerentur oves suas, respondissent, quod canes rusticorum eos, quocunque irent, retardarent, & omnem regionem post se ad interitum suum incitarent. Qua propter, si traderentur eis canes, dicebant, se ipsis promittere, & eos & sua omnia, in perpetua pace fore. His auditis Athenienses*

non adqueuerunt regi. Demosthenes vero insignem librum Philippicarum, a Philippo nominatum, composuit, a cuius vocabulo hic noster orator trahens titulum libri sui orationes luculentas vocauit Philippicas. Non quod de Philippo quidquam dixerit, sed cum superior illo esset Antonius malitia, propter inmoderatum odium nec applicari potuit Cicero ad Antonii vocabulum, malens uti alieno nomine, quam illud, ex quo cruciaretur, reiterare.

Hoc Lactantii, nescio Placidine, an alius grammatici, commentariolum excipiunt ipsa illa, quae supra posui, Cornelii Nepotis fragmenta. His subiicitur locus Tullii de diuinit. lib. II, cap. VIII. *Quid Caesarem putamus, si diuinasset — vitam acturum fuisse?* Tunc sequuntur orationes Ciceronis, quarum primae haec est inscriptio: **INCIPIT LIBER PRIMVS PHILIPPICARVM.**

Adfutus est orationum Philippicarum codici alius, itidem in membrana, recentiore tamen manu, puto sub finem saeculi decimi tertii, aut ineunte quarto decimo, exaratus, qui continet Alberti abbatis Stadenfis *Troilum*. Ita enim visum est auctori inscribere historiam belli Troiani, quam Daretis Phrygii vestigiis insistens elegiaco carmine expressit. Post longum igitur temporis interuallum scriptor hic, cuius nomen inter historicos nobile habetur, locum, quo praeter meritum suum exciderat, inter poetas istius aevi praecipuos recuperabit. Et licet Albertus noster Josepho Iscano, qui non multo ante eandem ma-

H

teriam

teriam carmine heroico scripserat, facundia & carminis elegantia concedat, studio tamen atque ardore, quo Musas aetate illa contemtas & ab omnibus fere neglectas coluit, &, quantum in ipso esset, a fuga reuocauit, non minorem Iscano laudem mereri videtur.

Praemittuntur in Guelpherbytano codice Alberti libro grammatici ignoti adnotationes aliquot de materia, forma atque causa operis, siue, ut ab ipso appellantur, ACCESSVS IN TROILVM MAGISTRI ALBERTI. Deinde sequitur praefatio Alberti versibus hexametris conscripta, quam, ut habeant harum rerum curiosi gustum aliquem poematis aeui nostro a paucissimis conspecti, integram huc transcribere visum est.

*INCIPIT PROOEMIUM IN TROILVM
MAGISTRI ALBERTI ABBATIS
SANCTAE MARIAE IN STA-
DIO QUI POSTEA FAC-
TVS EST FRATER MI-
NOR [ibidem]*

*Impetus ille sacer, qui vaturn pectora nutrit,
Diuerfos studiis diuersis occupat, & me
Materiam, quamuis inuitum, traxit ad istam.
Certaque cum dederat animo sententia finem,
Hac ut ad incudem cum massa malleus iret,
Quo potius numero, cum tristia bella sonaret,
Res ea transiret, haerebam tempore longo
Pendulus & dubius; cum scriptor debeat omnis*

Red-

*Reddere personae sibi conuenientia cuique,
 Et semper noua res, theatrum quae primitus intrat,
 Passu difficili callentes transeat aures.
 Praetereo quod liuor iners, laudabile quidquid
 Aut uidet aut audit, spumosis dentibus angit:
 Cui, quo res melior, est iracundia maior,
 Et bona, quae reficit alios, hunc inficit esca.
 Cedat, ad intuitum cuius corrumpitur aër,
 Meque sinat, Troilumque meum, transire parumper.
 Res gestae regumque, ducumque ferocia facta,
 Quo scribi possent numero monstrauit Homerus,
 Scilicet heroico. Dicitur forsitan, isti
 Currere versiculi quod deberent pede tali,
 Quodque per exiguos magnorum magna virorum
 Praelia non deceat elegos serpsisse probabunt.
 Sane concedo. Sed gesta miserrima scribo
 Et strages miseras miserorum, qui misereri
 Noluerant sibi nec aliis, sed morte metebant
 Se misera misere, misero stimulante furore.
 Per miseros igitur elegos hoc ducere carmen
 Deceui miserum, sortem miseratus eorum,
 De quibus hic legitur. Miseri qui castra sequuntur.
 Hac noster ratione stilus non debuit istas
 Scribere, nec decuit, heroum carmine mortes:
 Sed numeris sub disparibus lex metrica saltat,
 Tamquam de miseris haec enarratio dicat.
 [Troilus est Troilus Troiano principe natus,
 Et liber est Troilus ob Troica bella vocatus.]*

Postremos duo versus, quos uncis inclusi;
 non puto ab Alberto profectos esse. Vt ita cen-

feam, non eo solum adducor, quod Alberti vena, quamvis & ipsa lutulenta fluat, tamen ea sunt indigni, sed etiam quod iidem versus in fine codicis repetuntur, & a grammatico, qui in accessu ad Troilum libri titulum explicavit, nulla eorum ratio est habita. E quibus omnibus pronum est suspicari, versiculos istos ab alio quodam confectos Albertoque esse suppositos.

Sufficere posset carmen propositum ad id, ut inde colligatur, Albertum, ut tunc erant tempora, poetam haud contemnendum fuisse. Quia tamen librum de bello Troiano versibus elegiacis scripsit, faciendum putaui, ut etiam appareat, aliquam laudem hoc quoque carminis genere poetam nostrum mereri. Esto igitur huius rei specimen locus, quem hanc etiam ob causam iudicaui dignum, qui huc transferatur, quod ex eo descriptionis Albertinae tempus & ratio intelligi queat. Legitur ille non procul a fine operis, atque sic habet :

Virginis a partu duc annos mille ducentos

Et quadragenos bis sociando nouem.

Prodiit in lucem tunc editus iste libellus,

Quam miser est mundus, insinuare volens.

Forsan adest aliquis, dicetque, quis edidit illum?

Ista requirenti reddere verba potes:

Ecclesiam scis in Stadio, quam protegit alis,

Nam caput est eius, virgo beata suis.

Qui scribens In principio verbum caro factum

Intonat, illius ad latus ille volat.

Johan-
nes

Pro-

NEPOTIS GVELPHERBYTANA. 117

Prodiit ex rutilo roseus locus isle roseto,

Ingenua matrem nobilitate sequens.

Sic florendo vigent, ut odore, colere, sapore

Numquam degenerent. His tribus ambo placent.

Splendescit virtute color, doctrinaque pascens

Est sapor, & famae balsama spargit odor.

Abbatem nostri Tirricum, cui dedit olim

Ecclesiae dictae virgo patrocinium.

Cui virtus animam decorat, facundia linguam.

Dapsilitate nitet, utilitate viret.

Ille suos quondam non ultimus inter amicos,

Ante virum talem qui tulit eius onus.

Edidit hunc sexto finitum mense libellum,

Cui tamen hoc tempus syncopa multa scidit.

Correxit pigritans. Labor hic, quam scribere, maior.

At corrector ait: sint tua, si qua valent.

Nulla poetarum posuit figmenta, Daretis

Historiam, soliti scribere vera, tenens.

Et Phrygius fuit iste Dares, & tempore belli

Ipse quidem miles praelia visa refert.

Stadis
Herse-
velde

Albertus
abbas
Staden-
sis

Missum facio librum, in quo recensendo longior etiam fui, quam ad praesentem scopum necessarium erat, & ad commemorandum aliud Nepotis exornandi praesidium me conuerto. Seruatur nimirum in Guelpherbytano thesauro codex omnium, quae quidem ad nostram aetatem peruenerunt, Cornelii operum, antiqua manu atque ita emendate scriptus, ut eius auctoritate plures optimorum exemplarium scripturae confirmari, passimque locis, qui deprauati in vulgatis libris etiam nunc habentur, integritas

pristina restitui possit. Scriptus est codex ille in membranis octuplicatis, sed forma, quam nostris quaternionibus dare solemus, paullo maiore. Inter Gudianos libros locum sortitus est centesimum ac sexagesimum. Aetatem habere videtur annorum circiter quingentorum. Versus non per totam foliorum latitudinem continuauit librarius, sed in binos ordines, diuisas columnas appellare solent, diduxit. Exhibet prior codicis pars Valerii Maximi dictorum & factorum memorabilium libros octo. Neglecto scilicet librorum & capitum pristino ordine, multa omittendo, multa aliter disponendo ac dissociata nexibus nouis colligando, libros nouem Valerii ita confudit ac breuiavit auctor, ut parum absit, quin hic agnoscam Ianuarii Nepotiani facinus, cuius testem habemus epistolam eius Philippo Labbeo & Jo. Alb. Fabricio in biblioth. Lat. lib. II, cap. V, pag. 332. prolatam. Et non nihil fortasse ualebit huius codicis inspectio, nisi ad removendam, ad leuandam certe suspicionem virorum doctorum, qui Valerii Maximi libros, ut nunc eduntur, ex maiore huius auctoris opere a Nepotiano in epitomen redactos esse arbitrantur.

Libris Valerii non adglutinata, sed plane ab eodem librario adiecta est, membranarumque adeo communione cohaeret Nepotis vita Attici, cuius inscriptionem ex hoc ipso libro supra attuli. Attici vitae manus eadem subnexusit excellentium imperatorum uitas errore vulgato temporum illorum sic inscriptas: *Aemilius Probus de excellentibus ducibus exterarum gentium*. Post Han-
niba-

nibalis vitam legitur Probi famosum carmen, quod, quia breue est atque aliquanto correctius in scripto nostro conspicitur, quam in libris impressis, totum libet enotare.

Vade liber, nostri fato meliore memento.

Cum leget haec dominus, te sciat esse meum.

Nec metuas fuluo strictos diademate crines,

Ridentes blandum vel pietate oculos.

Communis cunctis, hominem sed regna tenere

Se meminit. Vincit hinc magis ille homines.

Ornentur steriles fragili textura libelli,

Theodosio & doctis carmina nuda placent.

Si rogat auctorem, paulatim detege nostrum

Tunc domino nomen: me sciat esse Probum.

Corpore in hoc manus est genitoris, auique, meaque.

Felices, dominum quae meruere, manus.

Post haec ordinatur vita Catonis, quam in nostris membranis *excerptum e libro Cornelii Nepotis de Latinis historicis* appellari, supra commemoravi. Huic subiiciuntur monimenta Corneliae matris Gracchorum, quae Nepotis exemplaribus adiungi solent, & sunt, si Guelpherbytano codici fides habenda est, *verba ex epistola Corneliae Gracchorum matris ex eodem libro Cornelii Nepotis excerpta*. Fragmenta Corneliae subsequitur historia de Ptolemaeo, Pyrrhi Epirotarum regis filio, ex Iustini histor. lib. XXV, cap. III, n. 8. seqq. deprompta. Huic praescriptum est a librario *Pomponius* [ita Pompeii nomen deprauauit] *Trogus XXV. historiarum*. Partem spa-

tii, quod in ultimo codicis folio vacuum super- fuerat, occupauerunt narratiunculae aliquot de Alexandro tertio pontifice, & aliae, quibus im- morari jam neque libet, nec vaeat.

Id vero praetereundum non videtur, quod ho- mo doctus, non nuper, sed eodem, quo mem- branae nostrae scriptae sunt, saeculo Valerii ac Nepotis operibus ad emendatiora exemplaria ex- actis, inde librum suum correxit, variarumque scripturarum adnotatione illustravit. Saepe ille punctis subnotatis litteras, syllabas, vocabula, aberrantis librarii culpa adiecta, nonnumquam etiam in aliis libris rectius omissa indicavit. Te- stem huius rei locum dabo e Dionis cap. II, n. 3. *Itaque quum a Dionysio tyranno crudeliter violatus esset.* Vocabulum *tyranno* Guelpherby- tani codicis emendator punctis notavit, eoque facto prohibere voluit, ne glossema insulsum, quod ab aliis libris abesse viderat, terfissimam Nepotis orationem diutius oneraret. Idem cor- rector aliquoties meliorum codicum lectiones su- pra versus adscripserat, adiecta littera *l*, qua parti- culam *vel* exprimere ac variantem scripturam indi- care istius aetatis grammatici solebant. Hanc etiam diligentiam hominis ingeniosi non inanem fuisse, sed ad emendandum Cornelium facem praeferre, exemplo, quod hic proponam, satis declara- bitur.

Locum praefationis Cornelianae n. 4. in vul- gatis exemplaribus ita legimus: *Nulla Lacedae- moni tam est nobilis vidua, quae non ad scenam eat mercede conducta.* Verba haec, ut nunc
qui

quidem habentur, quum quia parum Latine dicta sint, tum quia Lacedaemoniorum moribus ac legibus repugnent, a Nepote proficisci non potuisse, ideoque medicinam deprauato loco circumspiciendam esse, copiose patruus meus, Jo. Mich. Heusingerus in adnotatione demonstravit. Et de corruptione jam suspicatus est Hieronymus Magius, qui testatur, fuisse quum non *ad scenam*, sed *ad coenam* legendum esse censuerit. Quamuis vero Magius, emendatione sua repudiata, ad defendendam lectionem vulgatam, cuius explicatione frustra se torquet, reuersus sit, Magianam tamen coniecturam *ad coenam* amplectitur atque erudite tuerur illustris vir, Jo. Matth. Gesnerus, ex cuius epistola ad se missa patruus meus hanc obseruationem excerptam adnotationi suae inseruit. Ita placuerunt patruo meo Gesnerianae rationes, ut in addendis ad Nepotis sui p. 3. testatus sit, in antiquis impressis legi *ad scaenam*, unde prouum sit colligere *ad coenam*.

Atque ita est, in antiquissimis Latinorum scriptorum codicibus utrumque vocabulum *coenam* & *scaenam* eadem diphthongo scriptum esse, frequenter animaduerti. Postquam vero mos inualluit *ae* diphthongum in simplex *e* mutandi, *cenam* & *scenam* in omnibus fere scriptis & in multis impressis codicibus reperitur. Haec vocabulorum similitudo facile potuit librariis occasionem confusionis praebere. Itaque factum esse in loco Arbitri cap. XXXIII. constat ex adnotationibus doctorum virorum in exemplaribus Burmanni sec. ed. p. 178. b. Quamquam haec

omnia magnopere suadere videntur, ut in loco Nepotis, qui *scenam* plane aspernatur, *ad coenam* restituamus, maius tamen confirmandae huic emendationi pondus accedit e codice Guelpherbytano. Legitur quidem in hoc libro *scenam*, sed emendator, quem laudavi, punctis infra appositis insignes fecit tres priores istius vocabuli litteras, & superne adscripsit *l' ce*, hoc est *vel cenam*. Docent haec ita manifeste, in aliis libris fuisse *ad coenam*, ut mihi quidem nullus dubitationi locus relinqui videatur, quin *scena* loco, in quem nullo suo jure inuolauerat, expellenda, *coena* vero in possessionem justam & antiquam reducenda sit. Meretricium vero fuisse, *ad coenam mercede conduci*, atque ita viduarum Lacenarum morem a castiore, quum reliquae Graeciae, tum Romanorum disciplina abhorruisse, nisi res ipsa loqueretur, ostendi posset ex Luciani dialog. meretr. VI, tom. II, p. 529. Graeu. ubi inter artes, quibus Daphnis meretricula multos amatores allexerit, magnasque parauerit diuitias, etiam haec refertur: Ἦν ποτε ἡ ΑΠΕΛΘΗ ΕΠΙ ΔΕΙΠΝΟΝ ΛΑΒΟΥΣΑ ΜΙΣΘΩΜΑ, ἕτε μεθύσκεται, καταγέλαστον γὰρ, ἡ μισῶσιν οἱ ἄνδρες τὰς τραιούτας, ἕτε ὑπερεμφορεῖται τῷ ὄψῃ ἀπειροκάλως, κ. τ. λ.

Etiam typis exscripta Cornelii Nepotis exemplaria suppeditat thesaurus Guelpherbytanus, quae ad emendanda clarissimi scriptoris opera non sine fructu possint adhiberi. Unum ex his, quia singula recensere longum foret, hic indicasse sufficiat, quod cum praefatione Petri Corneri sine men-

mentionem anni, urbis atque typographi chartis octuplicatis editum est. Satis diligenter descripsit hunc librum Mich. Maettarius in annalibus typogr. tom. I. part. poster. pag. 762. ed. nou. Huius operis mentionem quoque fecit Joseph. Anton. Saxius in historia litterario typographica Mediolanensi, quae Phil. Argelati bibliothecae scriptor. Mediolanens. praemittitur p. 613. idemque p. 540. seqq. Corneri praefationem, Jac. Becheri ac Franc. Philelphi ad Theod. Platum epistolas integras ex hoc libro describendas curauit. Id vero mirum videtur, quomodo acciderit, ut Saxius, qui Nepotem Cornerianum manibus tractauit, & de libri editione copiose disputauit, ut is, inquam, opus *de viris illustribus* inde procuderit, deque auctore eius Victore Aurelio in adnotatione commentatus sit, quum non difficile esset Nepotis scripta nosse, & in Corneri exemplaribus statim post praefationem editoris haec inscriptio legatur: *Aemilii Probi viri clarissimi de vita excellentium liber incipit feliciter*, & Attici vitae haec verba praemittantur: *Vita T. Attici Pomponii ex Cornelio Nepote*.

Quamuis octoiuges chartas habeat Cornelius Cornerianus, ad magnitudinem tamen quaternionum ita prope accedit, ut inter libros, qui chartis quadruplicatis exscripti sunt, in Guelpherbytana bibliotheca locum obtinuerit. Hinc procliuue est intelligere, quomodo factum sit, ut Saxius p. 613. hunc librum quaternionibus accenseat. Et fortasse fidem alienam sequutus Maettarius p. 751. Aemilium Probum Corneri, qui quaternioni-

nionibus prodierit, commemorat, tamquam differentem a nostro, quem p. 762. octonarium recte appellauit.

Mediolani impressum esse Corneri Nepotem ex rationibus, quas p. 540. adnot. b. Saxius attulit, valde fit verisimile. Et parum abest, quin affirmem, non alium esse Nepotem, quem Mediolani quadruplicatis chartis prodiisse dicit Maettarius p. 749. & e Maettario Saxius p. 612. Quia Franc. Philelphi epistolae, quae sub finem Corneriani Nepotis legitur, subscripta sunt ista verba: *Mediolani ex aedibus nostris IIII. nonas Ianuarias*, facile fieri potuit, ut hac re deceptus aliquis Maettario confirmauerit, se vidisse Cornelium Nepotem, sine indicibus anni ac typographi, quaternionibus Mediolani impressum.

Tempus, quo Cornerus emisit Nepotem, definire non ausim. Intra annum octogesimum ac nonagesimum quinti decimi saeculi eum prodiisse, coniicit Saxius, cuius argumenta, si quis legere desideret, inueniet ea loco, quem paullo ante indicaui. Huius libri, siue ante, siue post octauam saeculi sui annorum decadem impressus sit, certe ante annum cccccclxxxvi. excusum esse constat, ea est bonitas, ut saepissime ad confirmandas meliorum codicum lectiones, nonnumquam etiam ad indagandas meliores prodesse possit.

Id non temere a me dici, documento fit locus e vita Attici cap. XII, n. 3. cuius aut nulum, aut valde incommodum sensum elicias ex hac vulgatorum exemplarium scriptura: *Nam quum*

quum *L. Saufeii*, equitis Romani, aequalis sui, qui [cum eo] complures annos studio ductus philosophiae habitabat, habebatque in Italia pretiosas possessiones, triumviri bona vendidissent, consuetudine ea, qua tum res gerebantur: Attici labore atque industria factum, ut eodem nuntio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse & recuperasse. Rectissime patruus meus verba cum eo, quia scriptos, & ad eorum exemplum vulgatos libros his carere videbat, uncis includenda, eoque a Nepotis contextu secludenda, iudicavit. Editoribus Sententiam, quam depravati loci nullam videbant, fulcire studentibus originem debet insulsum illud additamentum, cuius nec in membranis Guelpherbytanis, neque in Corneriano libro vestigium ullum reperitur. E maxima vero difficultate locum expedit exemplar Corneri, quem ab omni, si quid video, corruptione immunem, plenum atque integrum sic restituit: *Nam quum L. Saufei, equitis Romani, aequalis sui, qui complures annos studio ductus philosophiae Athenis habitabat, habebatque in Italia cet.* Non igitur Lambini audaciae, sed bonis libris, haec scriptura debetur. Eamdem Gravius Galia ita interpretatur: *Car les Triumvirs aiant, suivant l'usage de ces tems funestes, fait vendre les grands biens, que possédoit en Italie L. Saufeius, son ami, qui étoit Chevalier Romain, & que l'amour de la Philosophie retenoit à Athènes depuis plusieurs années: Atticus fit si bien &c.*

Plures & e Corneriano & e scripto bibliothecae principalis codice excerpere scripturas, ac de

de praestantia singularum uberius disputare destina-
veram, sed negotiorum multitudine angustia-
que temporis excluso differenda haec opera,
aut, quod malim, in futurum aliquem Cornelii
Nepotis editorem reiicienda est. Atque utinam
ille sit Io. Frider. Fischerus, vir de bonis litte-
ris jam dudum praeclare meritis, mihique ami-
citia coniunctissimus, quem noua atque emen-
datissima exemplaria parare audio. Sed veren-
dum est, ne Cornelius nouus, nisi fortasse jam
prodiit, citius tamen proditurus sit, quam cum
eruditissimo Fischero, cuius merita in me mul-
ta hoc officio remuneranda fuissent, Guelpher-
bytanus opes communicare possim. Scrib. a. d.
VII. calend. Iul. c1010CCLVIII.

meam de integritate illorum statim confutandam arriperet, suamque iudicii mei insectationem ita maturaret, ut reprehensio opusculi, quod paucis diebus ante calendas Iulias anni c^lo^lc^lcc^llviii. prodierat, actis eruditorum Lipsiensibus eo loco, qui libris ante Februarium menssem editis debebatur, eodem anno fuerit inferenda. Ibi fragmenta Nepotis, quae mihi sine ulla dubitatione genuina visa sunt, tamquam pannus ab homine inepto ac barbaro consutus, traducuntur, & crebris acerbisque exclamationibus, quas argumentationis vicem subiisse apparet, exagitantur.

Alienissimus equidem semper fui a quorundam arrogantia dicam, an stupore, qui sua pronuntiata ab omni errore immunia videri cupiunt, dissensumque aliorum ita graviter ac moleste ferunt, ut ridiculos etiam errores pertinaciter amplexentur, nec sine gravissima pudoris ac famae iactura tueantur. Tantum abest, ut erratis meis patrocinium quaeram, ut me in beneficii loco positurum profitear, si meas a vero aberrationes indicare viri docti non grauabuntur. Et de his ipsis fragmentis, si vir eruditus aliquis alia omnia sensisset, non id facile solum passus essem, sed, si rationibus persuasisset, approbaturus ei fuisset, quam studiosus sim veritatis, quam me non pudeat meliora edoceri.

Quod vero scripti mei reprehensor sine ulla, quam equidem agnoscere queam, ratione iudicium meum infamat, meque hominem, ne quid confidentius dicam, ab ineunte aetate studiis
hu.

humanitatis sub haud poenitendis doctrinae auctoribus deditum, jamque per bonam aetatis partem in tradendis his litteris versantem, ita contempsit, ut gregi inficetorum magistrorum accensuerit, qui Nepotis elegantiam, atque adeo cultissimi aevi Latinitatem auream, a putidissimo infimae barbariei coeno discernere nequeant: tam insignem contumeliam ingenuo animo nequaquam ferendam, sed, quanta modestos viros decet, contentione propulsandam existimaui.

Quam minima vero lectorum molestia ut tota causa cognosci & judicari queat, antequam ad crimina reprehensoris nostri diluenda accedo, quum ipsa fragmenta, qualia ex antiqua membrana descripsi, tum argumenta potiora, ob quae Nepoti monumenta ista haud abiudicanda putem, praemittam. En ipsa verba codicis, cuius fides in suspensionem vocatur:

CORNELIVS NEPOS
IN LIBRO DE HISTORICIS LATINIS
DE LAVDE CICERONIS

Non ignorare debes, unum hoc genus Latinarum literarum adhuc non modo non respondere Graeciae, sed omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum. Ille enim fuit unus, qui potuerit, & etiam debuerit historiam digna voce pronuntiare: quippe qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam perpoliuerit, philosophiam

I

pbiam ante eum incomtam, Latinam sua conformauerit oratione. Ex quo dubito, interitu eius utrum res publica, an historia magis doleat.

I D E M

Locuples ac diuina natura, quo maiorem sui pareret admirationem, ponderatioraque sua essent beneficia, neque uni omnia dare, nec rursus cuiquam omnia voluit negare.

Haec de Cicerone testimonia ab accusatore eo habitu producta sunt in iudicium, ut indicia quaedam antiquitatis eorum oblitterata, atque aliquantum prisca nitoris obscuratum esse mihi videretur. Nam in fine prioris fragmenti, duo vocabula *res publica* in unum confusa esse animaduerto, quum ego morem librarii nostri, magnumque consensum aliorum codicum, secutus separata ea typis exscribenda curauissem, nec videam; cur istas voculas copulandas putent, qui *rem bellicam, rem familiarem*, & similia diuidenda esse consentiunt. Etiam alteri fragmento non parum elegantiae decessit, quod in verbis *quo maiorem sui pareret admirationem* pronomen *sui* in *sibi* deprauatum est. Et si multa in fragmentis illis a Latinitate Cornelii abhorrentia conspicerentur, vel hoc argumento vincerem, propterea, ut supposita purissimo scriptori, haud condemnanda esse, quia mirum non esset, si per tot saecula, toties, & saepe
per

per imperitos librariorum, iterata aliquid sordium contraxissent, quum in hac luce litterarum, in hac typorum commoditate vir doctus sine corruptione tam paucos versus in novas chartas non potuit transferre. Sed bene habet, satis feliciter euaserunt hae temporis antiqui reliquiae pericula ista, quae ab indoctis ac negligentibus librariis imminebant, ut commendabiles prisco suo decore, maximaque integritatis significatione probabiles, defensione non admodum indigeant, quae a describentium corruptelis repetatur.

At illud ad fidem fragmentorum Nepotis confirmandam plurimum facere arbitror, quod in codice vetusto sunt inuenta, & quod in illustrissima bibliotheca tam liberali custodia seruatur hic liber, ut omnibus, qui suis oculis, quam verbis aliorum credere malint, concessum sit membranas ipsas contrectare, & quam diu cuique lubitum fuerit, intueri. Longe alia est igitur ratio Cornelianorum monumentorum, quam fuit suppositae Tullio consolationis, aut fragmenti istius famosi Petroniani, aut similium commentorum, quae in codice antiquo a nemine umquam conspecta sunt, neque conspici potuerunt. Ex eo enim quod codex noster undecimo saeculo, ut mihi quidem videtur, certe longo tempore ante litterarum instaurationem exaratus est, si nihil aliud, hoc saltem intelligi possit, ab ista aetate fraudem non magnopere timendam esse, quia tunc operae pretium se facturum nemo credidisset, si versiculos aliquot confingeret, eosque e Cornelii Nepotis

aliquo libro depromptos esse comminisceretur. Non tam nobilis scriptor Nepos illo aevo habebatur, neque tam pretiosa barbaris illis fragmenta praeceptorum auctorum videbantur. Ni ita fuisset, non imperatorum vitae sub nomine obscuro Aemilii Probi per tot saecula delituissent, pluraque praestantissimorum scriptorum, & ipsius, nisi fallor, Cornelii opera, aut operum particulae, posteritati propagata essent.

Quid, quod illius saeculi grammaticus aut librarius, si Philippicarum codici commendationem a testimonio scriptoris antiqui vellet accedere, non opus erat tam turpi fraude negotium peragere, quum haberet encomia auctorum, Nepote non minus celebrium, quibus eloquentia Ciceronis maioribus etiam, quam in his fragmentis factum est, laudibus efferretur. Et si omnino verba dare ac decipere placitum ei esset, non consentaneum videtur, eum panegyrica ostentatione oratoriam Tullii eloquentiam potius exaggeraturum, quam grauiissimi historici prudentiam ac modestiam expressurum fuisse, quae virtutes in fragmentis nostris, quasi lumen aliquod splendidissimum, elucet? An verisimile putandum est, eiusmodi hominem in laudando Cicerone potissimum de meritis huius, quibus historiam ornare potuerit ac destinauerit, disputaturum fuisse, quum eius rei, illo quidem tempore, non minus atque hodie apud vulgus eruditorum, obscurissima aut nulla esset memoria?

Neque alterius fragmenti ea est facies, quae
ad

ad similitudinem figmenti a fraudulento nebulo-
ne compositi accedere videatur. Ita enim ab
integro orationis corpore auulsum, ita imper-
fectum, ita abruptum hoc Nepotis de Cicero
ne iudicium proponitur, ut jam eo tempore,
quum primum illud in lucem protraherem, pro-
fiteri non dubitauerim, me non intelligere, cui
rei in Cicerone reprehensae historicus sententiam
illam voluerit accommodare, nisi quod timide
coniicerem, commemorationem carminis Tul-
liani de consulatu suo poematumque reliquis
maximi viri laudibus non satis respondentium,
hoc epiphonemate concludi potuisse. Adeo ni-
hil equidem hic deprehendo, quod fucum prae-
se ferat falsarii, ut credam, si quis subditicium
Nepotis testimonium procudere voluisset, talem
orationem composurum fuisse, ut inde appa-
reret, cui rei illa inferuire debeat confirmandae.

Contra ea in hoc apospasmatio animaduvertere
mihi videor hominis haud illitterati diligentiam,
qui locum Nepotis, cuius consecutio ex inspe-
ctione Corneliani codicis & ipsi nota erat, &
ab illius aevi lectoribus facile indagari poterat,
non exscripsit, sed indicavit, tantumque ex au-
ctoris prisci verbis enotavit, quantum ad reprae-
sentandam orationis integrae memoriam sufficere
putabat. Praeterea, quod ipsum illud dictum,
de natura non omnibus omnia largiente, signi-
ficare videtur, diuini, quo alioqui Tullius emi-
nebat, ingenii defectum aliquem notari, id haud
perplexe indicare arbitror, scriptorem veritatis
adeo diligentem, sit, quemadmodum virtutes

summorum virorum debita laude illustret, ita nec vitia eorum occultare ac dissimulare sustineat. Iam vero si quis persuadere nobis studeat, tantam gravitatem, iudicium tam subtile, tam prudens, in medii aevi tenebrionem convenire, is ingenia hominum istorum se parum nosse declarabit.

Possem hoc loco singula utriusque fragmenti enuntiata expendere, collectisque scriptorum praestantissimorum suffragiis planum facere, quam belle cum iudiciis horum consentiant, quam digna Cornelii Nepotis aeuo atque doctrina, quam procul remota sint ab erroribus, ab ineptis, a stupore sacrificialorum, ad quos deuolutum erat, quidquid eruditionis in spissa barbari temporis caligine interlucebat. Non deesset hic nobis copiosa & splendida aduocatio. Tamen quia non nulli testium nostrorum paullo post producendi sunt, tum etiam quia prius ex fragmentis, quum primum in lucem proferrem, satis muniui, praesertim auctoritate Pomponii Attici, qui aduocatus instar omnium esse queat: neque ea, quibus in hac ipsa defensione commodior locus dari possit, praecerpam, nec iterandis iis, quae jam alibi explicata sunt, lectoribus molestiam creabo.

Posterioris tamen fragmenti sententia ne deserta omnique patrocinio nudata videatur, locum Ciceronis adscribam, qui iam tum, quum fragmentorum editionem parabam, memoriae meae occurrebat, sed in operibus

Tul-

Tullii frustra inuestiganti non comparebat. Est ille in Rhetoricorum lib. II. cap. i. extremo: *Nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expoliuit. Itaque, tamquam ceteris non sit habitura quod largiatur, si uni cuncta concesserit, aliud alii commodi aliquo adiuncto incommodo muneratur.* Haec Ciceronis verba cum fragmento Nepotis accuratius contendenti facile appariturum confido, disertissimum historicum, in pronuntianda tam nobili sententia, cum ipso eloquentiae parente quasi de palma contendisse, ex eoque certamine, nisi superiorem, certe non inferiorem discessisse. Si quis alia ab Homero, Euripide, Virgilio, pluribusque horum similibus in eandem sententiam dicta desideret, adeat Erasmi Chiliadas in adagio *Non omnia possumus omnes*, & conferat, quae Drakenborchius adnotauit ad Liuium lib. XXII. cap. LI. n. 4.

Dicendi genus autem, quod in fragmentis nostris conspicitur, a Nepotis elegantiā non modo non abhorret, sed in alium, quam in optimi aevi scriptorem cadere omnino non potest. Ita purum enim, ab omni barbari temporis labe immune, ita aureum, immo totum aurum est, ut lanam citius ab asino, quam a barbari aevi scriptore hanc orationis castitatem, hunc ornatum exspectare possis. Arduum & longe, quam vulgus eruditorum opinatur, difficilius est priscum illum incorruptae Latinitatis nitorem stilo referre. In hac abundantia librorum, quorum alii ad imitandam veterum elegantiam quasi

manu ducunt, alii barbarici, quam longissime a finibus Latii propulsandae, bellum indicunt, alii cultioris sermonis praeceptiones, jam per plura saecula non paucorum hominum pertinaci studio & labore immenso stabilitas, prolixè suggerunt, ne in hoc quidem tam amplo tam copioso pure dicendi atque emendate scribendi instrumento, quemquam reperias, cuius oratio ita culta, ita ad unguem castigata sit, ut ne minimum quidem ab elegantia prisca defleat. Quod si quis auream fragmentorum istorum Latinitatem barbaro homini tribuendam putet, elegantissimique monumenti originem in ea tempora, quae omnem orationis cultum eiurauerant, conicere sustineat, viderit ille, an iis persuasurus sit, qui crebriore usu didicerunt, quam longe ab antiqua scribendi virtute omnes medii aevi scriptores aberrauerint.

Et quia jam nouum non est, Cornelii scripta barbaris hominibus adsignari, liceat mihi in causa fragmentorum eadem defensione uti, qua usus est Dionysius Lambinus, quum excellentium imperatorum vitas auctori suo vindicatum iret. *Eorum*, inquit, *qui Theodosiorum aetate floruerunt* [addo, etiam eorum, qui post aeuum Theodosiorum usque ad renatas litteras Latino sermone usi sunt] *nemo sic Latine locutus est: sed omnes dicendi genus vel longe arcessitum, vel impositum, vel tumidum atque inflatum, vel (ut appellant) floridum, & fucatum, vel adipatum, & pingue, vel inquinatum, & sordidum.*

didum, vel peregrinum, & hypofoloeum ufurparunt.

Nihil istorum reperitur in fragmentis nostris, quorum Latinitatem aurea aetate ac Nepote dignam quivis peritus arbiter facili negotio agnosceret, modo ne quid praeiudicati ad causae cognitionem adferat, neque inconsiderate ex primo aspectu sententiam pronuntiet. Facile enim accidere potest, ut haec fragmenta primum intuitu longissime a stilo reliquorum Nepotis operum recedere videantur, non aliam ob causam, quam quia cetera huius auctoris scripta ab ineunte aetate familiaria sibi reddidit, in his vero, nunquam antea lectis, quod aliter fieri nequit, omnia nova atque inaudita occurrunt.

Etiā hoc tenendum est, mirum videri non debere, si perspicuitatis fragmentorum aliquantum obsit, quod a contextu & continuatione sermonis abrupta sunt: quum haud ignoremus, quantum lucis orationi & ex iis, quae antegressa sunt, verbis, & de consequentibus adfundi soleat. Nec praestare ausim, hominem, qui locos istos ex Nepote excerpfit, eam diligentia ac fide rem egisse, ut ne verbum quidem omiserit, aut etiam de suo addiderit. Immo ex ipso more, quo veteres verba auctorum, quos in testimonium aduocabant, proferre solebant, intelligere mihi nunc videor, priori fragmento verba ista *Non ignorare debes* ab exscriptore adiecta esse, ut sententiam fulciret periodi consequentis, quod antecedentem, seu quia longior erat, seu quia ad scopum praesentem non fa-

cere videbatur, describere noluit. Sed haec & his similia utcumque existimata erunt, laus tamen satis magna debetur fragmentorum conservatori, quod eo habitu posteritati ista propagavit, ut constet eis natus ille purissimae eloquentiae ornatus, ad quem nullus umquam barbari aevi scriptor adspirare potuit.

Ne vero obiiciat aliquis, fieri potuisse, ut haec fragmenta sint scriptoris vetusti quidem, Nepote tamen recentioris, cuius operi, quod accidisse Victoris Aurelii atque aliis libris accepimus, Cornelii nomen falso praescriptum fuerit, haec quoque dubitatio praecedenda est. Alia omnia suadere mihi quidem videtur ipsa fragmenti alterius materia, quae libro nulli aptius congruere, nulli opportunius convenire possit, quam Nepotis operi de Latinis historicis. Adde quod consentaneum non est, scriptorem aetate posteriorem dixisse, historiam Latinam *nondum respondere Graeciae, sed omnino rudem atque inchoatam relictam esse*: quum post edita Sallustii, Liuii, Trogi Pompeii, ipsius Nepotis, aliorumque clarissimorum virorum historica opera, etiam hoc genere litterarum populus Romanus maximum splendorem adsecutus esset. Deinde quod dicitur, dubium esse, utrum res publica, an historia Ciceronis morte magis *doleat*, satis manifesto indicio est, scripta haec esse breui post mortem Tullii tempore, in recenti defensorum libertatis luctu. Denique non est probabile, omni jam libertate a tyrannis oppressa, ausum

quemquam fuisse publice profiteri, morte Ciceronis *rem publicam dolere*.

Quid quod haec ipsa confessio, *rem publicam Ciceronis morte dolere*, haud obscure prodit scriptorem, qui Caesari atque Antonio parum fauerit? Nepoti vero causas horum displicuisse, quum ex aliis locis conicere licet, tum apertissime intelligitur e vita Agesilai cap. III. n. 2. ubi optat infensus dominationi scriptor, ut imperatores Romani exemplum Agesilai sequi voluissent.

Illud etiam, quod Ciceronis in rem philosophicam merita, quae summis laudibus alii ad coelum efferre solent, in fragmento, cuius defensionem suscepi, parce admodum laudantur, tam belle Nepotis personam decet, ut vel una haec res simillimum vero facere debeat, alium, nisi Nepotem, huius elogii auctorem esse neminem. Nullam scriptis Tullii philosophicis laudem tribuit, praeter hanc unam, virum eloquentem tradendis philosophorum decretis, quae ab aliis scriptoribus parum ornate litteris Latinis consignata sint, orationis cultum attulisse. Equidem ex his, tamquam ex aliquo symbolo, agnoscere mihi videor iudicium viri illius, qui ad ipsum Ciceronem scripserat, non placere sibi magistratam vitae philosophiam, quique ingenue factus erat, se libros Tullii philosophicos, quibus ille maxime *auxilia*, legendos vix putare.

Quod vero post mortem Ciceronis demum Nepotis opus de historicis editum esse fragmenta nostra significant, id tantum abest, ut repugnet

gnet temporum rationi, ut mirifice faciat potius ad inuestigandum tempus, quo vitas imperatorum historicus noster emiserit. Vossius quidem, ille sagacissimus talium rerum indagator, in opere de historicis Latinis: *Nec cuiquam repugnem*, inquit, *colligenti inde* [quod Hieronymus Nepotem referat ad annum Augusti quartum] *tum demum diuulgare*. [Nepotem] *ea coepisse opera*, quibus maxime inclaruit. Sed multo firmitus argumentationis fundamentum debetur fragmentis nostris, e quibus quoniam constat, post obitum Tullii Nepotem de historicis commentatum esse, simul intelligitur, imperatorum vitas, quae lectores ad librum de historicis, ut jam antea editum, remittunt, aliquanto post Ciceronem fato functum prodiiisse.

Haec sunt *indicia illa manifesta atque consentientia*, e quibus integritas fragmentorum nostrorum ita euidenter elucere mihi videbatur, ut opinarer, de fraude neminem suspicaturum esse. Arbitrabar, sufficere ea ad confirmandam fidem unici codicis, qui nobis haec monimenta, praemisso Cornelii Nepotis nomine adscriptoque libro, ex quo deprompta sunt, conseruauit. Adfirmabat sententiam meam, quod videbam, vitas imperatorum similibus, atque etiam paucioribus, argumentis Cornelio Nepoti contra tot librorum auctoritates vindicari potuisse. Quia tamen aliter de his visum est Lipsiensi censori, qui fragmenta ista, tamquam a nebulone aliquo male feriato supposita, exagitat, & me, qui tam foedum homuncionis barbari pannum a purpure

pura Cornelianæ orationis dignoscere nequeam, pueris eruditorumque vulgo deridendum, exsibilandum, explodendum propinat: age ponderatis, quæ ab eo intentantur, criminibus, cognoscamus, an quidquam in medium protulerit, quod aut mihi negligentiae ac temeritatis notam inurere, aut fragmentorum Nepotis fidem suspectam facere debeat.

Obiurgatione dignus aduersario meo videor, quod paucioribus, quam, quibus ipse contentus sit, probationibus fidem fragmentis illis praestruerim, quod *non examinauerim singula verba diligenter & accurate, neque ad criticae regulas exegerim, eaque & Latina, & Cornelio digna esse, demonstrauerim.* Ego vero timebam, ne ineptus viderer, si curiose defenderem integritatem scripti, de quo dubitabam, an umquam cuiquam suspectum sit futurum. Praeterea viris eruditis scribebam, quibus obscura esse nullo modo possunt ea, quæ a me, tardi pusillique ingenii homine, haud difficulter animaduertebantur. Sed videamus, quibus telis fragmenta Nepotis oppugnentur.

Primum, inquit, de toto orationis habitu, etsi ex paucis versibus vix judicari potest, non dubitamus tamen fore, ut, si quis unam atque alteram vitam a Cornelio scriptam legat, deinde hæc fragmenta recitet, sonum, nescio quomodo longe diuersum, & quasi peregrinum & barbarum in auribus sentiat. Verum hoc sentiri magis, quam verbis explicari potest.] Aures sonis linguarum a prisca Romana diuersissimarum adfue-

suetae, praesertim in hac antiquae pronuntiationis ignorantia, parum aut nihil sentiunt, quid molle aut durum veteribus in sermone visum sit. Quoniam igitur fieri potest, ut nostri homines, tamquam barbarum ac peregrinum aspernentur, quod Romanis domesticum auditumque suauissimum fuit, is, qui in talem quaestionem aurium suarum auctoritatem interponit, nisi indicauerit, quid a quibus veterum praescriptis exemplis discrepet, omnino nihil agere putandus est.

Deinde vero ex ipsa dictione nihil Cornelio, nihil Roma dignum spirare nobis videtur.] Corruet haec criminatio, simulatque ostendero, ea, quae maxime displicuerunt reprehensori, omnia Nepote digna ac talia esse, ut usui & consuetudini praestantissimorum aetatis aureae scriptorum nihil magis consentaneum esse possit. Haec autem ita esse, sequentia vincent.

Quem non offendet repetitio illa verborum unus & rudis, nimis angusto spatio facta? - - in Cornelio, si recte meminimus, nullum eiusmodi exemplum nobis occurrit. Quid vero est, tur Nepotem in his paucis versibus a prisca dicendi ratione declinasse, nec suo more locutum esse dicamus?] Neminem offendent ista, qui meminerit, saepissime, etiam in eodem verborum ambitu, tales repetitiones apud optimum quemque scriptorem occurrere. Innumera exempla congesta reperimus a doctis Ciceronis, Sallustii, Liuii, aequaliumque his scriptorum interpretibus. Et magnopere fallitur vir doctus,
cum

cum negat; ullum exemplum vocabuli tam angusto spatio iterati in Cornelii scriptis inueniri. Non abutar opera in consecrandis omnibus verborum repetitionibus, quae in vitis imperatorum magno numero reperiuntur, sed locos, quot ad praesentem scopum sufficere videntur, ut quisque librum aperienti in oculos incurret, adnotabo. In praefatione n. 2. 3. 4. *moribus* - - *mores* - - *moribus*. n. 3. 4. 5. 6. *turpia* - - *turpe* - - *turpitudini* - - *turpia*. n. 4. 5. *Graecia* - - *Graecia*. n. 7. *propinquorum* - - *propinqua*. In vita Datamis cap. VI. n. 8. *cogitatum* - - *cogitatum*. cap. XI. n. 1. *tempus* - - *tempus*. In vita Attici cap. II. n. 2. *partem* - - *partibus*. cap. VIII. n. 2. 3. *principem* - - *principes* - - *princeps*. cap. XI. n. 4. 5. *florentibus* - - *florente*. n. 5. *acceperat* - - *acceperat*. cap. XII. 1. 2. *nuptiis* - - *nuptiarum*. cap. XIII. 4. 5. *diligentiae* - - *diligentia* - - *diligentia*. cap. XVIII. n. 5. 6. *versibus* - - *versibus*. Ohe jam satis est exemplorum ad ostendendum, suo more in his locutum esse Nepotem, scriptorem alienissimum ab obscura diligentia homuncionum, qui orationem, si placere debeat, calamistris inurendam putant.

Quam parum illa, qui potuerit & etiam debuerit: adhuc non modo non: nec rursus cuiquam, *aurea aetate digna!*] Aut ego omnem illam operam, quam inde a pueritia in legendis probatissimae Latinitatis scriptoribus posui, frustra insumsi, aut haec omnia sunt aurea aetate dignissima. Quid enim offendere in his possit, nulla coniectura me adsequi posse, profiteor.

An

An illud & etiam? At sic optimus quisque loquitur. Cicero lib. XIII. ad diuers. epist. VII. n. 7. *Sed quia confido, mibique persuasi, illum & dignitatis municipii, & aequitatis, & etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem.* Alia exempla ibi congesta sunt Cortii diligentia. Schwarzius ad Tursellinum & etiam ait *usitatissimum* esse, idque plurium auctorum locis indicatis firmat. Adde Dukerum ad Flori lib. III. cap. XVIII. n. 6. & Oudendorpium ad Sueton. Neron. cap. XXXV. Quod autem Nepos dixit, non *potuisse* solum, sed etiam *debuisse* a Cicerone historiam ornari, egregie id illustratur verbis Attici apud Ciceronem de legibus lib. I. cap. 2. *Non solum mihi videris eorum studiis, qui litteris delectantur, sed etiam patriae debere hoc munus* cet. Et paullo post: *Potes autem tu profecto satisfacere in ea*, cet.

Nec facilius reperio, in formula *adhuc non modo non*, quid fastidium afferre possit. *Non modo non* Cornelius saepe dixit, & quis non? *Adhuc* est *ad hoc tempus*, qua significatione noster dixit in Miltiade cap. V. n. 5. *Qua pugna nihil adhuc est nobilius.* Cicero de oratore lib. II. cap. 13. idem, quod Nepos docens, historiam nimirum a scriptoribus Latinis minus, quam a Graecis, excultam esse, *ista res*, inquit, *adhuc nostra lingua illustrata non est.* Magnam praeter haec exemplorum copiam ex lexicis, auctorum indicibus, libellisque eorum, qui de particulis egerunt, depromere possit, si cui operae pretium videatur. Quid vero de
ver-

verbis *nec rursus cuiquam* dicendum erit? *Haud quisquam* pro nemo optimis auctoribus adeo usitatum est, ut excusatione opus sit, si quis eiusmodi ornamentis orationem suam non frequentet. *Rursus* autem Latinis, quemadmodum Graecis αὐτὸ καὶ πάλιν, non raro est *contra*. Cicerone de oratore lib. I. cap. 24. *Tum Antonius vehementer se assentire Crasso dixit, quod neque ita amplecteretur artem, ut ii solerent, qui omnem vim dicendi in arte ponerent, neque rursus eam totam, sicut plerique philosophi facerent, repudiaret.* Idem Tusc. quæst. lib. I. cap. 20. *habitabiles regiones, & rursus omni cultu propter vim frigoris, aut caloris, vacantes.*

Quam dura omissio verbi esse in hoc: omnino rude atque inchoatum Ciceronis morte relictum!] Duriore ommissio verbi *esse* in his, quam in illis Miltiad. cap. III. n. 5: *ipsos, potestate expulsos, civibus suis poenas duros?* Putidum foret verbosius hic docere ellipsin pueris notissimam, cuius frequentissima exempla singulae ferre operum Nepotis paginae subministrant.

Hoc vero insolentissimum, historiam digna voce pronuntiare, quis Cornelio tribuere audeat?] An insolens est *vocem de eloquentia* generatim adhiberi? Non ita visum est Tullio, qui pro Archia cap. I. dicit: *Quod si haec vox, huius hortatu praeceptisque conformata, non nullis aliquando saluti fuit.* Nihil aliud, quam eloquentiam suam hic dicit orator, nisi quis persuadere nobis audeat, Archia Ciceronem phonaſco usum

K

esse,

esse. At ubi sermo est de oratione, quae ore profertur, *vocis* vocabulum adhibere fortasse licet, de scripto non item. Lactantius tamen ita locutus est lib. VI. cap. VIII. n. 6. *Suscipienda igitur dei lex est, quae nos ad hoc iter dirigat, illa sancta, illa caelestis, quam M. Tullius in libro de re publica tertio paene diuina voce depinxit.* Sed quid ego Lactantio testimonium denuntio? Ipse Cicero, quod praesentem Nepotis locum bellissime tueatur, historiae scriptae *vocem* tribuit lib. II. de oratore cap. XII. *Paululum se erexit, & addidit historiae maiorem sonum vocis vir optimus, Crassi familiaris, Antipater.* Idem in oratore cap. XX. *Ego autem si quorundam grandis & ornata vox est poeta- rum, cet.*

Superest, ut in verbo *pronuntiare* suspicio haereat. Etiam hoc de historico elegantissime usurpatur. Scimus enim, *pronuntiare* praeconis esse: historicum autem cum praecone comparari, durum non est, quod Cicero pro Archia cap. X. *Homerum Achilleae virtutis praeconem* dixit. Hac sola ratione fretus dicere auderem, *Homerum Achillis res gestas digna voce pronuntiasse.* Hoc tamen defensionis genere nunc supersedebo, ac locum Ciceronis, qui vel solus Nepotis causam fortissime tutabitur, ex libro de claris orator. cap. LXXXIII. dabo, ubi insolentissimae, si diis placet, dictionis auctor: *Thucydides, inquit, rerum gestarum pronuntiator sincerus, & grandis etiam fuit.* Cur vero *digna*

voce historiam pronuntiare Cicero debuerit, haec caussa est, quia Fabio, Catone, Pisone, Fannio, Vennonio, qui ante Ciceronem scribendis historiis operam accommodauerant, nihil erat exilius. Vid. Cic. de clar. orat. cap. XXVII. & de legib. lib. I. cap. 2.

Quam male positum verbum Latinam : philosophiam ante eum innotam Latinam] Haec verborum collocatio a Cornelio Nepote, an a librario, probabilis sit, an improbabilis, equidem non in magno ponam discrimine. Vsu enim didici, non facile orationis circuitum in prosaïcis scriptis Romanorum reperiri, cui omnium, si ad plures codices exigatur, librorum consensu singulorum verborum positus sine ulla varietate constet. Plurimum in hac re sibi indulgent librarii, quorum alii verborum ordinem negligentia perturbant, alii ad vernaculae linguae consuetudinem reuocant, alii ad aurium suarum delicias retexunt. Non igitur praestiterim, ea religione nobis haec fragmenta per manus tradita esse, ut ne unicum vocabulum quidem e sede, in quam a Nepote collocatum erat, demotum sit.

Verum etiam si certum atque exploratum nobis esset, ab ipso auctore verba ista, ut nunc habentur, ordinata esse, non tamen video, cur haec positio tantas tragoedias excitare debeat. Non enim aliter disposita sunt illa Nepotis in Timotheo cap. III. n. 1. *Philippus jam tum valens Macedo multa moliebatur.* At etiam hic

vocabulum *Macedo*, quod suo loco positum non sit, criticis suspectum fuit. Scio, suspectum fuisse: sed fortasse ab iisdem viris doctis, si fragmentum nostrum legere his contigisset, locus ille in suspicionem deuocatus non esset. Ne vero, quos nolim, oppugnare videar, acriorem de hac re disputationem omitto. Sufficit enim ad praesentem causam, si id minime latet, quod ita promptum & propositum est, ut vel iniquis arbitris extorquere possit hanc confessionem, temerarium fore, si quis a Nepote fragmenta ista abiudicet, ob eum verborum positum in unico libro inuentum, quem in vita Timothei omnes, quotquot ab editoribus excussi sunt, codices tuentur. Si quis autem aspernetur verba *philosophiam ante eum incomtam Latinam*, quod plures accusatiui in litteram mugientem desinentes concurrunt, sciat ille etiam in aliis scriptis talia vocabula a Cornelio Nepote deinceps iuncta esse. Vt in illo Attici cap. V. n. i. *Habebat auunculum, Quintum Caecilium, equitem Romanum, familiarem Lucii Luculli, diuitem, difficillima natura.*

Sapitne deinde, philosophiam Latinam incomtam sua oratione conformare, non barbarum potius hominem, quam Cornelium, elegantissimum scriptorem? Nos profecto ne intelligimus quidem hoc maxime perspicuum dicendi genus.] Quamuis insultet mihi vir doctus, quod in obscurissimae noctis tenebris, clarissimam lucem me videre somniauerim, tamen periculum faciam, an de-

demereri hunc possim, & facem ei praeferam, quae tantam caliginem ab oculis ejus dispellat. Fortasse tunc posito metu, ne per obscuritatem illam in barbaram aliquam regionem delatus sit, agnoscet, se in Latio, & intra ipsa pulcherri-
mae atque humanissimae urbis Romae pomoeria versari.

Quae fuerit *philosophia Latina ante Ciceronem incomta*, intelliget, qui ista Ciceronis legerit Tullul. quæst. lib. I. cap. 3. *Philosophia jacuit usque ad hanc aetatem, nec ullum habuit lumen litterarum Latinarum: quae illustranda, & excitanda nobis est, ut, si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, profimus etiam si possumus, otiosi. In quo eo magis nobis est elaborandum, quod multi jam esse Latini libri dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem viris, sed non satis eruditis.* Haec tam dilucida explicatio si nondum omnes tenebras excutere potuit, aliud lumen accendamus ex eiusdem operis Tulliani lib. II. cap. 3. *Est enim quoddam genus eorum, qui se philosophos appellari volunt, quorum dicuntur esse Latini sane multi libri: quos non contemno equidem, quippe quos numquam legerim: sed quia profitentur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distincte, neque distribute, neque eleganter, neque ornate scribere; lectionem sine ulla delectatione negligo.* Conf. de finib. lib. I. cap. 3.

Constat igitur, philosophiam Latinam ante Ciceronem *neque distinctam, neque elegantem, ne-*

que ornatam, atque adeo *incomitam* fuisse. Hanc Cicero *oratione sua* seu diuina dicendi virtute scribendique subtilitate atque elegantia *conformauit*, in meliorem formam redegit, eique eximum decus & magna ornamenta attulit. *Orationem* esse non dicendi solum, verum etiam scribendi facultatem ac formam, docent ista Terentii ex Andriae prologo v. 11. seq. *Non ita sunt dissimili argumento, sed tamen Dissimili oratione sunt factae ac stilo.* Addo ex Cicerone lib. II. de oratore cap. 13. ubi Thucydides dicitur: *ita verbis aptus, & pressus, ut nescias, utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur.* Idem de clar. orator. cap. LXXV. de commentariis Caesaris: *Nudi sunt*, inquit, *recti & venusti*, omni orationis ornatu, *tanquam veste, detracto.* Neque difficilius est ostendere, quae vis sit verbi *conformare*, quod valet idem ac *formando & fingendo meliorem pulchrioremque reddere*, decus alicui rei & ornatum conciliare. Cicero de oratore lib. I. cap. 5. *Ipsa oratio conformanda non solum electione, sed etiam constructione verborum.* Idem pro Murena cap. XXVIII. *Ego tuum consilium - - non nulla in re forsitan conformare & leuiter emendare possim.* Pulchre ad hunc locum Ciceronis atque erudite commentatur de significatione verbi *conformare* Ioach. Camerarius.

An denique oratoriam eloquentiam perpolire, an ponderatiora beneficia, an hoc genus Latinarum litterarum Graeciae respondet, haec

an

an Cornelii aetatem redoleant, vehementer dubitamus.] Haec omnia talia sunt, quae scriptor quilibet aetatis aureae sua agnosceret. *Oratoria eloquentia* est illa, quam Cicero lib. I. Acad. quæst. cap. 8. *oratoriam vim dicendi*, in oratore cap. III. *forensem eloquentiam*, & lib. II. de fin. cap. 6. *forensem rhetoricam* dicit. Ipsam *oratoriae eloquentiae* appellationem aliquoties reperias in dialogo de caus. corr. eloquent. cap. V. & VI. & VIII. Rhetoricam eloquentiam *rudem a maioribus acceperat* Cicero. Erant enim antiqui oratores, ut est apud auctorem eiusdem dialogi cap. XVIII. *borridi, & impoliti, & rudes, & informes*. Rudem vero rhetoricen *perpoliuit*. *Primus enim*, verba sunt dialogi de oratoribus cap. XXII. *excoluit orationem, primus & verbis delectum adhibuit, & compositioni artem*: ceteri. *Poliri autem & perpoliri dicuntur* ea, quae *rudia sunt, & cultu enitescunt*. Ita Cicero lib. XIII. ad Attic. epist. 17. *Librum meum illum ἀνέχδοτον, nondum, ut volui, perpoliui*. Plures locos, quum sint in promptu, piget enotare.

Ponderationa beneficia sunt, quae *facilius aestimari possunt & aestimantur*. Haec significatio verbi *ponderare* est Corneliiana. Ita in principio Thrasybuli adhibitum videmus: *Si per se virtus sine fortuna ponderanda sit*. Participia verò praeterita passiuorum verborum induere formam comparatiuorum, sexcentis exemplis vulgatissimi grammaticorum libelli inculcant.

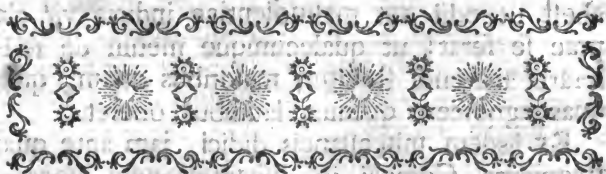
Latinas litteras minus commode *Graeciae* comparatas videri critico nostro, ex eo conii-
cio, quod verba ista maiusculis typis exscribi
voluit. Ignoravit igitur insigne orationis varian-
dae artificium, quo veterum disertissimus quis-
que frequentissime usus est. Scilicet ne stilus
semper idem esset, metonymica ratione *tempo-
rum* ac *locorum* nominibus ad indicandas *res*,
quae in temporibus aut locis essent ac fierent,
abutebantur. Omitto recensere, quoties apud
priscos scriptores *annus & dies* de *rebus & fa-
ctis anni ac diei* intelligenda sint. Praetereo,
Marathon significare aliquando *pugnam & vi-
ctoriam Marathoniam*, multaque huic similia non
attingo. Quid quod *Academia* de *philosophia*
Academica, & *rus* de *moribus rusticorum* ele-
ganter dicitur? Recte igitur vocabulum *Grae-
ciae*, ad Graecorum *res gestas, vir-
tutes, vitia, studia, mores*, atque etiam, ut
hic, *litteras*, significanda. Nec durior est com-
paratio *Latinarum litterarum* cum *Graecia* in
fragmento Nepotis, quam illa apud Ciceronem
pro L. Flacco cap. XXVI. *Cuius ego civitatis*
*disciplinam atque gravitatem non solum Grae-
ciae, sed haud scio, an omnibus gentibus ante-
ponendam jure dicam.*

*Vellemus, viri docti conferrent cum his fra-
gmentum illud Livii de primo bello Punico, quod*
a Matthaeo Klockio, in monasterio Salemitano
*repertum esse dicitur, & in Actis Societatis re-
giae Parisiensis T. V. exhibetur. Ita*
enim,

enim, ut bene Suchaeus (Souhay) contra Schoepflinum demonstravit, tale dicendi genus observabunt, quod huic simillimum, & ab eodem prope homine profectum esse videatur.] Infelix opera perit, si qua infumitur in conferendis monumentis Cornelii cum scheda Klockiana, quae ad similitudinem illorum accedere plane non potest. Nisi fortasse ita inepti sumus, ut persuaderi nobis patiamur, Leonardum Aretinum, saeculi quinti decimi scriptorem, ex cuius interpretatione Polybiana descriptum erat egregium istud fragmentum Liuii, jam tum, quum codex Guelpherbytanus exararetur, atque adeo multis saeculis ante quam nasceretur, libros adulterasse, suaeque commenta priscis scriptoribus obtruisse. Et fortasse ignosci queat tolerabili virorum doctorum errori, qui Polybii, haudquaquam spernendi historiarum auctoris, narrationem eo tempore, quo litterae priscum decus recuperabant, ab homine disertio in Latinum versam, ab orationis Liuianae gravitate atque elegantia non abhorreere sibi persuaserant: infaustum vero barbari ingenii foetum Cornelio Nepoti supponere, aut contra Nepotis scriptum in medii aevi veruecem reiicere, sine immanis alucinationis turpitudine quis potest?

Pudeat vero nos haec fragmenta, nec Latina, nec perspicua, nec Cornelio digna, purissimo & elegantissimo Scriptori tribuere: potius reiiciamus hunc pannum, nisi nos omnia fallunt, ab homuncula otio nimio affluent, purpurae Cornelia-

lianae affutum.] Huic conuicio ne voculam quidem, quae mordere possit, repono. Existimabunt candidi, docti atque intelligentes arbitri, fatin' certa argumenta atque indicia integritatis appareant in fragmentis Cornelianis, an monumento subditicio, barbaraeque originis manifesto, fidem inconsulte ac temere adiunxerim, eoque publicando dedecus admisisse putandus sim. P. P. Guelpherbyti pridie nonas sextiles ciccicclx.

A D

VINDICIAS

FRAGMENTORVM

NEPOTIS

ACCESSIO.

Quum fragmenta Nepotis Guelpherbytana a
 censura, quam in actis eruditorum Lip-
 siensibus subierant, defenderem, intellige-
 re mihi videbar, auctorem durioris reprehensio-
 nis non id magis egisse, ut antiquae scripturae
 fidem in dubium vocaret, quam ut editoris fa-
 mae labeculam aliquam adspargeret. Hanc su-
 spicionem tamen abieci penitus, postquam vir
 celeberrimus, Christianus Adolphus Klotzius,
 in miscellaneis criticis, quae Traiectino typogra-
 pho dederat excubenda, se iudicii illius aucto-
 rem professus est. In hoc enim libro tantum
 abest

abest ut odii aut maliuolentiae indicia vir clar.
prae se ferat, ut quaecumque meum de re literaria merendi studium maioribus etiam, quam quas agnoscere queam, laudibus oneret.

Ex iisdem miscellaneis didici, jam ante quam fragmenta Cornelii in disceptationem vocaret, ita propensa in litterulas meas voluntate fuisse Klotzium, ut opellam edendo Mallii Theodori de Metris commentario a me impensam in ephemeridibus Lipsiensibus honorifice commemoraret. Longe certiore tamen indicio beniuolentiam viri celeberrimi perspicere mihi licuit, ex quo dedit ad me litteras ita plenas humanitatis, ut inhumanitatis in crimen ipse incurrerem, si committerem, ut mea de literaria quaestione contentio vehementior amicitiam nostram distinxisset videretur.

Quamvis igitur in miscellaneis criticis contra me ac Nepotem non nulla paullo iniquius disputata sint: tamen & reliquae humanitati auctoris, & naturae meae ab omni genere litium alienissimae, id dandum esse putavi, ut ad illa aut plane non rescriberem, aut si res id exigeret, quam lenissime responderem. Ne tamen controuersiolam istam plane silentio praetermitterem, mouebar quum aliis causis, tum etiam eo, quod ex amicis cognoui, esse viros doctos, quibus inspicere volentibus, quae de fragmentis Cornelianis in utramque partem disputata sint, molestum sit, quod vindiciarum, in paucissima exemplaria transcriptarum, copia non esset. His gratificaturus utrumque libellum, alterum fragmentum.

gmentorum Nepotis reductorem, alterum defenso- rem, coniunctim emittere decreui.

Hic locus opportunus erat respondendi ad argumenta cel. Klotzii, quibus ille in miscellaneorum criticorum capite XI. efficere voluit, ut vindiciae Cornelianae viderentur iniustae. In hoc negotio sic versabor, ut appareat, a scribente non iram modo, sed omne insectandi, atque etiam refutandi studium afuisse.

Primum castigat vir clarissimus morositatem meam, qui contra se, in re leui a me dissentientem, nimis calide disputaverim. Fateor me hanc, immo grauiorem, reprehensionem meriturum fuisse, si inclementius inuectus essem in virum doctum, cui fragmenta Nepotis, quae a me proferebantur, fidei ambiguae visa essent. At mihi amoliendum erat haud leue opprobrium, quod nasci poterat ex sententia, quam vir eruditissimus, persona iudicis suscepta, ex eo loco, qui musicus aliquis Areopagus videri potest, contra me pronuntiauerat: *Pudeat nos haec fragmenta, nec Latina, nec perspicua, nec Cornelio digna, purissimo & elegantissimo scriptori tribuere: potius reiiciamus hunc pannum cet.* Haec videns arbitrabar, causam illam si remissius agerem, quam tunc faciebam, verendum mihi esse, ne lentus atque hebes appellarer.

Nunc vero postquam concertatio illa in amicam disceptationem vertit: omnem bilem, si qua in animo meo resedit, libens ac volens ab- iicio; &, ut humanitati, qua prouocatus sum, iisdem verbis, quibus Klotzius usus est, re- spon-

spondeam, si quid scripsi, quo se laceffitum esse proteruius, jure V. C. queri possit, illud ne dictum esto.

Id tamen nollem ab eo durius acceptum esse, quod ego, quidquid in me & fragmentis Cornelii reprehenderat, *crimina* appellavi. Ea significatione *crimina* dixi, qua apud Ciceronem lib. III. de oratore c. 49. *ineptiarum crimen*, apud Horatium de arte poët. v. 261. *operae celeris nimium curaue carentis & ignoratae artis crimen*, & apud alios similia legeram.

Neque ego simpliciter negavi, in judicandis Cornelii fragmentis interponendam esse auctoritatem aurium, sed harum judicium, in hac causa praesertim, valde lubricum esse dixi, eumque, qui ob aurium suarum fastidium prisca auctoris scriptum aliquod reiiciat, nisi idem ostendat, quid a quibus veterum praescriptis exemplis discrepet, audiendum non esse. Ergo cultis auribus atque elegantibus honorem suum non inuidi, neque eas omni suffragio priuavi: sed disputationem nostram ad dilucidam argumentandi normam reuocans euitare volui, ne, si alter fragmenta illa aurium suarum iudicio condemnaret, alter absolueret, simile quid nobis accidisse videretur, atque illis, qui in conuiuio de cibi alicuius sapore rixantur.

Verba Nepotis *qui potuerit & etiam debuerit*, itemque illa *adhuc non modo non*, ob κα-
 ρωφανίαν Cl. Klotzio displicent. An igitur virum doctum offendit ἐμειοτέλεστον, quod verbis *potuerit & debuerit* efficitur. Scio equidem, vi-

ros eruditos talia non in oratorio solum, sed etiam in historico stilo reprehendere. Nepotem tamen videmus ὁμοιοκατάληκτα ista adeo non refugisse, ut ea prope quaesivisse videatur. Huic rei fidem facere poterunt exempla, quae ex Attici vita, pauca de multis, excerpam. Cap. III. 1. *Quo factum est, ut huic omnes honores, quos posset, publice haberent, ciuemque facere studerent.* Cap. V. 4. *Vt inter quos tantae laudis esset aemulatio, nulla intercederet obrectatio.* Cap. VI. 2. *Conseruatis legibus, in tam effusis largitionibus.* Cap. VIII. 2. *Hostis Antonius iudicatus Italia cesserat, spes restituendi nulla erat.* Cap. XI. 5. *Quae autem ipse tribuerat, tam diu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat.* Cap. XII. 1. *Quum propter suam gratiam, & Caesaris potentiam, nullius conditionis non haberet potestatem, potissimum eius deligeret adfinitatem.* Cap. XIII. 4. *Quod est signum non solum continentiae, sed etiam diligentiae.*

Nec vero verbum debuerit post potuerit aut otiosum esse, aut languere existimabit, qui perpexerit, a Nepote dici, Tullium, qui oratoriam eloquentiam perpoliuerit, philosophiamque sua conformauerit oratione, non modo egregie facere potuisse, sed hoc quoque, *veluti tertiam aliquam pensionem*, ciuitatis suae litteris debuisse, ut historiam digna voce pronuntiaret. Vtrumque verbum eodem modo coniunxit Livius lib. XLI. c. 22. *nec enim tam atroces fuisse simultates, ut non cum ipso potuerint, ac debuerint, finiri.*

Verborum adhuc non modo non neque asper
con-

concurfus, neque hiulcus est, neque ulla arte inuestigare potui, cur aures, quamuis teretes ac religiosae, compositionem illam debeant aspernari.

Particula *rursus*, quem ad modum ceteris significationibus Graecorum αὐ & πάλιν respondet, ita etiam pro *contra*; *vicissim* frequenter adhibetur. Duobus testimoniis Marci Tullii, quibus hanc vim adverbii tuebar, permulta adicere possem, si locos, qui inter legendum occurrerunt, adnotare voluissem. Non nulla exempla tamen, quae nunc ad manum sunt, prioribus succenturiabo. Cicero in Bruto cap. 12. *Rem augere posse laudando, vituperandoque rursus affligere.* Sallustius Iugurth. LXVIII. 1. *Primo, uti erat res, Metellum rati, portas clausere: deinde, ubi neque agros vastari, eos, qui primi aderant, Numidas equites vident; rursus Iugurtham arbitrati, cum magno gaudio obuiam procedunt.* Adde Virgil. Georg. III. 138. & 484. Horat. I. sat. 3. 28. I. epist. 2. 17.

Ellipsis verbi *esse* in verbis fragmenti omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum quo modo durior sit, quam in loco Nepotis, quem, depromptum e magno numero exemplorum apud hunc scriptorem obuiorum, in vindiciis proposui: equidem coniectura nulla consequor.

Si in fragmento esset *res gestas pronuntiare digna voce*, ferret humanissimus Klotzius formulam, licet rariorem. Sed quomodo dici possit *historiam pronuntiare*, pro *historiam* alicuius

populi scribere, se videre negat. Ex eo autem, quod Plutarchus tradit in vita Ciceronis p. 881. hunc non solum populi Romani, sed aliarum quoque gentium historiam scribere voluisse, intelligimus, non dicere Nepotem, a disertissimo Romulidarum res gestas sui populi, sed generatim historiam, Latina lingua scribi non modo potuisse, sed etiam debuisse. Ideoque *historiam pronuntiare* sic accipiendum existimo, quem ad modum Cicero lib. II. de orat. c. 12. *historiam scribere* dixit. Et *historiam digna voce pronuntiare* non dissimile est illi, quod legimus in eodem Tullii libro c. 9. *historia voce oratoris immortalitati commendatur*. Iis autem, quae ad illustrandam exquisitiorem significationem verbi *pronuntiare* antea a me dicta sunt, nunc addo locum Ciceronis ex offic. lib. I. c. 1. *Demosthenem, si illa, quae a Platone didicerat, tenuisset & pronuntiare voluisset, ornate splendideque facere potuisset*.

Adsentior viro celeberrimo, Nepote non satis digna esse illa *philosophiam ante eum incomitam Latinam*, atque in his corruptoris fraudem statim odorabar, sed emendandi rationem veram non perspiciebam. Nunc manifeste mihi deprehendisse videor commentum glossatoris, qui veritus, ne lector aliquis imperitior in errorem duceretur, supra verba *philosophiam ante eum incomitam* adscripserit *Latinam*. Haec glossa deinde, quod saepissime factum esse animaduertimus, ab imprudente librario in contextum Cornelianae orationis inuecta est. Nepoti non opus

L

eras

erat hoc additamento, quia e toto tractationis nexu, & maxime ex verbis *hoc genus Latinarum litterarum*, satis constare poterat, de qua philosophia loqueretur. Itaque censeo, vocabulum *Latinam* litura tollendum esse.

Oratoriam eloquentiam tribus locis elegantissimi dialogi de causis corruptae eloquentiae confirmaueram, nec Cicerone indignam esse hanc verborum copulationem, inde colligebam, quod ille lib. I. Acad. quaest. c. 8. *oratoriam vim dicendi* dixit. Haec quia viro erudito non sufficere videntur, adicio *oratoriam orationem* e libro I. de oratore c. 54. Idem Tullius rhetor. lib. I. c. 5. *artificiosam eloquentiam* - - - *oratoriam facultatem* appellat. Haec omnia declarare crediderim, ipsum eloquentiae parentem *oratoriae eloquentiae* appellationem non refugisse.

At *eloquentiam perpolire* quis dixerit? Elegantissimam esse hanc formulam, intelligemus, si meminerimus, *eloquentiam* non solum facultatem oratoris significare, sed eandem vocem in multis optimorum scriptorum locis de effectu eloquentiae, atque adeo de ipsa *oratione* eloquentis, accipiendam esse. Hanc significationem vocabuli sequutus Cicero de opt. gen. orat. cap. 2. scripsit: *Eloquentia constat ex verbis & sententiis*. Et lib. I. Tusc. quaest. c. 26. *Eloquentiam*, ait, non *sine quadam vi maiore fluere, abundantem sonantibus verbis, uberibusque sententiis*. Iam si constat, *eloquentiam* pro oratione a cultissimae Latinitatis auctoribus usurpatum esse; nemo autem dubitat, quin ab iisdem

dem *perpolire orationem* frequentatum sit: sequitur, ut is, qui scripserit *eloquentiam perpolire*, vituperationem non mereatur. Simili metonymia, qua Nepos vocem *eloquentia* hoc loco extulit, idem *philosophiam* pro praeceptis, quae philosophi tradunt, ponere solebat. Hinc est illud in epistola ad Ciceronem apud Lactantium lib. III. diu. instit. c. 15. n. 10. *Qui in ea [philosophia] disputanda versantur.* Et in fragmento nostro: *philosophiam ante eum incomitam sua conformauerit oratione.*

Ponderatiora beneficia bonorum scriptorum auctoritate munire a Klotzio jubeor. Si requirit V. C. ut eiusdem comparatiui ab aequalibus Nepotis eadem significatione adhibiti testimonia proferam, neque alla via defendendi vocabuli superest, vereor, ne mihi in hac idoneorum testium penuria, patrocinium fragmenti in suspicionem adducti abiiciendum sit. Sed bene habet, quod res mihi est cum aduersario docto, qui etiam sine monitore intelligit, si omnia scripta vetusta, in quibus dicendi formas aequalium scriptorum suffragio destitutas deprehendimus, pro spuris reiicienda sint, tunc actum esse, non de uno itemque altero veteris auctoris fragmento, quae iactura tolerabilis esset, sed de plerisque & Graeciae prioris & Latii monumentis. Quis umquam suspectum habuit fragmentum Nepotis Cornelii (neque enim ex longinquo probationes arcessere opus est) sed quis in dubium vocauit fragmentum nostri, quod de promissum e libro primo epistolarum ad Ciceronem

est apud Lactantium loco, quem paullo ante indicaui? Tamen eius defensionem desperarem, si quis postularet, ut vocabulum *perfectricem*, aut formulam *disputare philosophiam*, exemplis illius aevi tuerer. Quin immo fragmenta Nepotis Guelpherbytana, quae minorem gratiam fuissent meritura, si nihil, nisi tritum & quotidianum propinarent, eo commendatiora nobis esse debebant, quo sunt ea, quae inde discimus, a vulgari obseruatione remotiora.

Nisi igitur omnia me fallunt, eruditissimus Klotzius flagitans, ut *ponderatiora beneficia* bonorum scriptorum auctoritate muniam, nihil aliud requirit, quam ut ostendam, hunc comparatium hoc loco positum esse ea significatione, quae ab analogia priscae atque incorruptae Latinitatis quam minime recedat. Subeundum igitur hoc negotium successusque periclitandus est. *Ponderari* proprie dicuntur, quorum pondus examinatur. Longe frequentius tamen hoc verbum transfertur ad ea, quorum magnitudo, pretium, praestantia exploratur. Vtriusque significationis exempla sunt in promptu, & alteram, quae ad nostrum locum maxime facit, ex ipso Nepote in vindiciis prioribus stabiliui. *Ponderatior* igitur est, *cuius praestantia est exploratior*, quique propterea iucundior est & gratior. Comparatuios similes (quales sunt *explicatior*, *librator*, *perditior*, *prouectior*, *remissior*, *sedatior*, cet.) magno numero collegerunt grammatici, & diligentissime Guntherus Latinit. restit. part. II, cap. 26. Nihil tamen a vocabulo *pon-*
de-

deratio propius abest, quam comparatius *pen-*
sior, quo veteres usi sunt pro *melior*, *prae-*
tior, *acceptior*, *carior*. Plautus Stich. l. 2. 61.
Age tu altera utra sit conditio pensior, Virgi-
nemne an viduam habere? Gellius lib. XII. c. 5.
Natura, inquit, omnium rerum, quae nos ge-
nuit, induit nobis inolevitque in ipsis statim
principiis, quibus nati sumus, amorem nostri &
caritatem: ita prorsus ut nihil quidquam esset
carius pensiusque nobis, quam nosmet ipsi.
 Quum vero *pendere* sit *ponderare*, *pensiora* au-
 tem priscis dicantur quae *praestantiora* & *cariora*
 sunt: pronum est colligere, argumento valde lu-
 brico niti, si quis fragmenta Cornelii Nepotis
 eo nomine subditicia & auctore suo indigna pro-
 nuntiet, quod ibi, quae maioris fiunt, eoque
 jucundiora & gratiora sunt, *ponderatiora* dicun-
 tur.

Ostenderam, *Latinas litteras* a Nepote com-
 paratas esse *Graeciae*, simili modo, quo Cicero
disciplinam Graeciae comparavit *omnibus genti-*
bus. Quo clarius appareat, hanc orationis va-
 riationem optimis auctoribus usitatam fuisse, in
 medium dabo eiusdem Tullii locum e libro I.
 de offic. cap. 22. *Licet eadem de Pausania Ly-*
sandroque dicere: quorum rebus gestis quamquam
imperium Lacedaemoniis datum putatur; tamen
ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus &
disciplinae conferendi sunt. Similia ibi adscripsit
 patruus, cuius adnotationes postumas mea qua-
 licumque cura ornatiores haud ita multo post
 prodituras esse, confido. Dum haec scribo,

commode mihi in memoriam redit illa comparatio Plinii lib. I. epist. 16. n. 3. *Senties, quod ego, quum orationes eius in manus sumseris, quas facile cuilibet veterum, quorum est aemulus, comparabis.*

Leonardum Aretinum in scenam haud reduco, neque ulterius de acerbis crebrisque exclamationibus queror. Publice potius profiteor, cel. Klotzii amicitiam mihi tanto gratiorem esse; quo manifestius perspexi, neque illum amicis suis adsentari; nec delectari adsentatoribus: sed, quod ingenuo amicitiae cultore dignum est, cum libertate & monere, & moneri. Et quamvis fragmenta Cornelii, quo curatius a me excussa sunt, eo longius a suspitione fraudis abesse videantur; praetereaque viri aliquot summi, quorum auctoritas non apud me solum, sed apud ipsum Klotzium & apud omnes bonos est maxima, iudicium meum de illis confirmauerint: tamen si rationes a me adlatae ab eruditissimo viro non impetrare poterunt, ut sententiae nostrae suum calculum adiiciat; jam nunc polliceor, hoc eius dissensu adeo me non offensum iri, ut mihi jucunda etiam sit futura simplicitas dissentientis. Scribebam Guelpherbyti a. d. XII. calend. Septembr. anno cixccclxv.

F I N I S.

